

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΑΤΕΠΕΡΓΗΤΗ
ΤΑΧΥΔΕΛΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΡΟΣΟΧΗ
ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 24

1987

ΔΕΛΤΙΟ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

17

ZETA
diana

- ΡΟΛΛΟΙ ΥΓΕΙΑΣ
- ΡΟΛΛΟΙ ΚΟΥΖΙΝΑΣ
- ΧΑΡΤΟΠΕΤΣΕΤΕΣ
- ΧΑΡΤΟΒΑΜΒΑΞ
- ΧΑΡΤΟΜΑΝΔΗΛΑ

ΧΑΡΤΟΠΟΙΙΑ ΘΡΑΚΗΣ Α.Ε.

ΓΡΑΦΕΙΑ: 150 ΙΕΡΑ ΟΔΟΣ, 122 42 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ: (01) 3471222/3 - 3471304/5
ΤΕΛΕΞ: 210757 ZERI GR

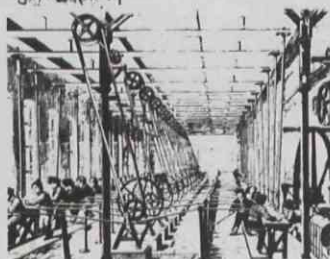
ΕΡΓ/ΣΙΟ: ΜΑΓΓΑΝΑ - ΞΑΝΘΗΣ
ΤΗΛ: (0541) 29040, 61351/2
ΤΕΛΕΞ: 454274 ZITA GR

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 31ο ΤΕΥΧΟΣ

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
31 ΣΚΕΨΗ**

ΤΡΙΜΗΝΙΟΝ
ΑΡ. 298

διάρχη επιθεώρησης
και οικονομικών επιστημών

● Αφιέρωμα: Μετάβαση απ' τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό

● Αφιέρωμα σε διεθνή ζητήματα: Ο εμφύλιος πόλεμος της Ισπανίας - Το νέο Σύνταγμα της Νικαράγουα - Ο Δεκέμβριος του '86 στη Γαλλία

● Αφιέρωμα για την ζωή και το έργο των: Κώστα Χατζηαργύρη, Νίκου Νικολάου

● Τα μονοπώλια στην περιθάλψη

● «Σύνδεση» παραγωγής και έρευνας

● Στατιστική: Τα μονοπώλια εξοπλισμών

● Βιβλιοκρισία: Συγκριτική Παιδαγωγική

ΠΕΡΙΕΧΕΙ:

- Αφιέρωμα: Μετάβαση απ' τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό
- Αφιέρωμα σε διεθνή ζητήματα:
  - Ο εμφύλιος πόλεμος της Ισπανίας
  - Το νέο Σύνταγμα της Νικαράγουα
  - Ο Δεκέμβριος του '86 στη Γαλλία
- Αφιέρωμα για την ζωή και το έργο των: Κώστα Χατζηαργύρη, Νίκου Νικολάου
- Τα μονοπώλια στην περιθάλψη
- «Σύνδεση» παραγωγής και έρευνας
- Στατιστική: Τα μονοπώλια εξοπλισμών
- Βιβλιοκρισία: Συγκριτική Παιδαγωγική

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Αβέρωφ 26 10433 Αθήνα
Τηλ. 8219.600

13 ΙΑΝ. 1994

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΕΕ ΓΕΝΑΡΗΣ 1987
ΤΕΥΧΟΣ 17

Εκδότης Ειρήνη Δηλάρη, Πρόεδρος ΣΕΕ Τατοΐου 94 Κηφισία
- Τηλ. 8075048

Ιδιοκτήτης Συνδέσμος Ελληνίδων Επιστημόνων Βουλής 44Α -
Τηλ. 3234268

Συντάσσεται από Επιτροπή

Τα ενυπόγραφα άρθρα απηχούν τις απόψεις των συντακτών
τους.

Φωτοστοιχειοθεσία ΣΟΥΠΕΡ-ΦΩΤ (Ε. Γκολέμα και Σία) Μεσο-
λογγίου 2 - Τηλ. 3613349

Εκτύπωση - Οίκοι Πλαταιών 12 - Πλατεία Ιπποδαμείας
(Πειραιάς) ΠΕΙΡΑΪΚΗ - ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ - Τηλ. 4175625
Μακέτες *figure* Τηλ. 9230475

Περιεχόμενα

	σελ.
Πρωτοχρονιάτικο μήνυμα	1
Ειδήσεις - σχόλια	2
Υποτροφίες	8
Μνήμη Αμαλίας Φλέμινγκ	9
Γενική Συνέλευση 1986	17
Γυναίκα και δημογραφικό ζήτημα	19
Αμπελάκια: επίσκεψη με την ευκαιρία της 8ης Μάρτη	22
Ανακοινώσεις	24
Για την πρόληψη των πολέμων-συζήτηση Συνάντηση ελληνίδων και βουλγάρων γυ- ναϊκών	30
Προβληματισμοί για τη χρήση της πυρη- νικής ενέργειας	37
Κινητοποίηση για το Κυπριακό	39
Ντιρεκτίβα της ΕΟΚ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση	40
Μέρα δράσης για την ειρήνη	42
Με τον Συνδασπισμό για Αποτελεσματική Συνάντηση Κορυφής	44
Γνωμοδότηση για την Ντιρεκτίβα της ΕΟΚ. Ελληνίδες δημιουργοί	46 48
Η φιλοσοφία της γλώσσας	50
Διατροφή και έφηβος	52
Αιμοδοσία - η σημασία της	54

Πρωτοχρονιάτικο μήνυμα στις Ελληνίδες

Οι γυναικείες οργανώσεις, Ελληνικό Γυναικείο Αντιπυρηνικό
Κίνημα (ΕΓΑΚ)

Ένωση Γυναικών Ελλάδας (ΕΓΕ)

Ένωση Ελληνίδων Νομικών (ΕΕΝ)

Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδας (ΟΓΕ)

Προοδευτική Ένωση Μητέρων Ελλάδας (ΠΕΜΕ)

Σύλλογος Ελληνίδας Νοικοκυράς (ΣΕΝ)

Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων (ΣΕΕ)

Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (ΣΔΓ)

ευχόμαστε σ' όλες τις γυναίκες της πατρίδας μας το 1987 να
είναι ευτυχισμένο, δημιουργικό και κύρια Ειρηνικό.

Ευχόμαστε τη χρονιά που ανατέλλει να απομακρυνθεί μια
για πάντα η πυρηνική απειλή, να δυναμώσουν οι ελπίδες που
γέννησαν οι αγώνες των λαών, των γυναικών και οι
φιλειρηνικές πρωτοβουλίες της προοδευτικής ανθρωπότητας.

Ελληνίδες, ο χρόνος που κύλησε, το 1986, Διεθνές έτος
του ΟΗΕ αφιερωμένο στην Ειρήνη μας έδειξε ότι οι πόθοι μας,
οι προσπάθειες και οι δραστηριότητές μας, μπορούν να έχουν
αποτελέσματα, όσο κι αν φαίνεται δύσκολο να τραβήξει η
ανθρωπότητα το δρόμο της ειρήνης, της συνεργασίας και της
προόδου, αν δυναμώσουμε τη φωνή μας, αν όλες μαζί
κινητοποιηθούμε. Αν κι εμείς οι γυναίκες που κυοφορούμε τη
ζωή, την υπερασπίσουμε απ' τον πυρηνικό όλεθρο, αν
αγωνιστούμε για μια καλύτερη δημιουργική ζωή, σ' ένα κόσμο
ειρήνης, όπου θα κατακτήσουμε την ισότητα και τα δικαιώματά
μας σαν γυναίκες, μητέρες, πολίτες.

Με αυτή την ελπιδοφόρα προοπτική που φλογίζει το μυαλό
και την καρδιά όλων μας, σας καλούμε στο χρόνο αυτό με
ενωμένες τις δυνάμεις μας, πιό αποφασιστικά να παλέψουμε
για την εξασφάλιση ενός Ειρηνικού και σιγουρού παρόντος και
μέλλοντος.

- Για να σταματήσουν οι πυρηνικές δοκιμές,

- για να μη συσσωρευτούν άλλα καταστροφικά όπλα στον
Πλανήτη μας

- για να σταματήσουν τα προγράμματα του «Πολέμου των
Αστρων»

- για μια Ελλάδα χωρίς βάσεις και πυρηνικά

- για απύραυλα Βαλκάνια

- για Μεσόγειο θάλασσα ειρήνης και συνεργασίας των
λαών.

ΣΙΜΟΝ ΝΤΕ ΜΠΩΒΟΥΑΡ

Πέθανε στις 14 Απριλίου στο Παρίσι η Σιμόν Ντε Μπωβουάρ η διασημότερη συγγραφέας του αιώνα και φεμινίστρια. Γεννήθηκε το 1908 από πατέρα δικηγόρο και άθεο και μια μητέρα στοργική αλλά θρησκευόμενη Καθολική που την ανέθρεψε με αυστηρότητα και συντηρητισμό. Η Μπωβουάρ πολύ νωρίς, δηλαδή πριν τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, εξεγέρθηκε ενάντια στις αντιλήψεις του περιβάλλοντός της στον τομέα της θέσης και του ρόλου της γυναίκας. Το διασημότερο βιβλίο της «**Το Δεύτερο Φύλο**» δημοσιεύτηκε το 1949 και θεωρείται η Βίβλος του Διεθνούς κινήματος για την απελευθέρωση της γυναίκας. Η ίδια έχει γράψει στη «**Δύναμη των πραγμάτων**» για το «**Δεύτερο Φύλο**»: «Ήθελα να γράψω ένα αυτοβιογραφικό βιβλίο χωρίς να με απασχολεί ιδιαίτερα το ότι είμαι γυναίκα. Αλλά όταν το σκέφτηκα καλά ανακάλυψα ότι η παιδική μου ηλικία πέρασε μέσα σε μύθους φτιαγμένους από άντρες και εγώ δεν αντέδρασα σ' αυτούς όπως θα αντιδρούσα αν ήμουν αγόρι. Με ενθουσίασε τόσο η ανακάλυψη αυτή που αποφάσισα να μην γράψω μια προσωπική εξομολόγηση αλλά γενικότερα για την κατάσταση των γυναικών. Έτσι, πήγα στην Εθνική Βιβλιοθήκη για να μελετήσω τους μύθους της θηλυκότη-

τας στις θρησκείες, τις ιδεολογίες και τις τέχνες, προσπαθώντας να εξηγήσω στον κόσμο την πραγματικότητα που είχαν σκοπό να κρύβουν αυτοί οι μύθοι».

Το βιβλίο αυτό, καθώς και «**Οι Μανδρινίνοι**» (1954) της χάρισαν το βραβείο Γκονκούρ (GONCOURT). Παράλληλα, μαζί με τον Ζαν Πωλ Σάρτρ, τον μεγάλο φιλόσοφο με τον οποίο έζησε σχεδόν 50 χρόνια χωρίς να παντρευτούν γιατί και οι δύο θεωρούσαν το γάμο ανήθικο θεσμό, πάλευσαν ενάντια στην αποικιοκρατία, τους πολέμους και υπέρ των λαών που αγωνίζονταν για την απελευθέρωσή τους. Συμμετείχαν και οι δύο στο Μάη του '68 διαδηλώνοντας και μοιράζοντας προκηρύξεις. Επίσης συλληφθήκανε πολλές φορές από την αστυνομία και δημοσίευσαν αμέτρητα κείμενα σε ακροαριστερά έντυπα που κατασχέθηκαν.

Γενικά τα βιβλία της Μπωβουάρ που αναφέρονται στη γυναίκα είναι τα πιο πολύ διαβασμένα διεθνώς. Το «**Δεύτερο Φύλο**», που την έκανε διάσημη, ήταν πραγματικά τολμηρό για την εποχή του γιατί κανείς ή καμιά πριν από αυτήν δεν τόλμησε να εκφράσει αυτές τις σκέψεις. Και σήμερα περίπου 40 χρόνια μετά οι απόψεις της δεν μπορεί να θεωρηθούν ξεπερασμένες.

Πρόγραμμα γυναικείων σπουδών

Το Κέντρο Ερευνών για τις γυναίκες τις Μεσογείου (ΚΕΓΜΕ), οργάνωσε στις 22 Ιούνη 15ήμερη συνάντηση στις Σπέτσες για τις «γυναικείες σπουδές». Στις εργασίες της συνάντησης που έγινε στην Κοριαλένειο Σχολή, πήραν μέρος 75 Ελληνίδες - μέλη οργανώσεων και 75 αντιπρόσωποι γυναικείων οργανώσεων από 26 χώρες. Ανάμεσα στα θέματα που συζητήθηκαν ήταν: Γυναίκα και ειρήνη, θρησκεία, ανάπτυξη, εξουσία, τεχνολογία, εκπαίδευση, γυναικείο συνεταιριστικό κίνημα, αγρότισσα, μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Στη διάρκεια της συνάντησης εκδόθηκαν τρία ψηφίσματα:

Το πρώτο αφορούσε το φιλμ - καταγγελία «Γουίνι Μαντέλα» του Πήτερ Ντέιβις, έκανε έκκληση συμπαραστάσης στο λαό της Νότιας Αφρικής καταγγέλλοντας συγχρόνως το ρατσιστικό καθεστώς του απαρτχάιντ.

Το δεύτερο αναφέρεται στους εξοπλισμούς και στην επικείμενη συνάντηση κορυφής των ηγετών των ΗΠΑ και ΕΣΣΔ για την προώθηση της ειρήνης.

Με το τρίτο οι 150 γυναίκες σύνεδροι τονίζουν ότι υψώνουν τις φωνές τους με τις φωνές των Κυπρίων και διαμαρτύρονται για την κατοχή του Κυπριακού εδάφους, την ανακήρυξη του ψευδοκράτους του Ντεκτάς και την επίσκεψη του Τούρκου Πρωθυπουργού Οζάλ στα κατεχόμενα εδάφη.

Πανεθνική Διάσκεψη για τα πυρηνικά και τις βάσεις

Σεμινάριο με θέμα: «Γυναίκα και Ειρήνη»

Με πρωτοβουλία του Ελληνικού Γυναικείου Αντιπυρηνικού Κινήματος έγινε στις 31 Μαΐου και 1 Ιουνίου διήμερο σεμινάριο με θέμα «Γυναίκα και Ειρήνη». Στα πλαίσια του σεμιναρίου διοργανώθηκαν συζητήσεις σχετικές με τα θέματα:

α) «Η γυναίκα στον αγώνα για την ειρήνη»,

β) «Γυναίκα - τέχνη - ειρήνη»

γ) «Εκπαίδευση για την ειρήνη», στις οποίες συμμετείχαν εκπρόσωποι των γυναικείων οργανώσεων και των κινημάτων ειρήνης.

Ο Σύνδεσμός μας εκπροσωπήθηκε από την Γενική Γραμματέα κ. **Φλώρα Καμάρη**, η οποία στο χαιρετισμό της αναφέρθηκε στη φρίκη και τον τρόπο που γεννούν οι πόλεμοι, αλλά και στον παραλογισμό και τη βία που επιφέρουν στους ανθρώπους οι εξοπλισμοί. «Καθήκον των γυναικών και κύρια των επιστημονισσών, τόνισε, είναι να αφυπνίσουν και να ευαισθητοποιήσουν τη κοινή γνώμη κι όλες μαζί να παλαίψουμε ενωμένες για να στήσουμε αιδαπέραστο τείχος σωτηρίας των παιδιών μας».

Έγινε αποδεκτό να συγκροτηθεί Συντονιστική Επιτροπή σε μόνιμη βάση, για την προώθηση του αγώνα για την ειρήνη μέσα στα Γυναικεία Κινήματα.

Εκπρόσωπος του Σ.Ε.Ε. στην επιτροπή αυτή, ορίστηκε από το Δ.Σ. η κ. **Καίτη Μάζη**, ταμίας του Συνδέσμου.

Στις 28-29 Ιούνη πραγματοποιήθηκε στο Πολυτεχνείο Πανεθνική Διάσκεψη για τα Πυρηνικά και τις Βάσεις, με πρωτοβουλία της Επιτροπής Κινητοποίησης για την Ειρήνη και την Εθνική Ανεξαρτησία. Πάνω από 500 εκπρόσωποι μαζικών φορέων απ' όλη την Ελλάδα, παράγοντες της δημόσιας ζωής, προσωπικότητες των γραμμάτων και της τέχνης, δήμαρχοι, στελέχη του κινήματος ειρήνης πήραν μέρος στις εργασίες της διάσκεψης.

Κύριοι εισηγητές ήταν οι κ. κ. **Μάριος Νικολινάκος**, πρόεδρος της Επιτροπής Αγώνα κατά των Ξένων βάσεων και **Ξενοφών Πελοποννήσιος**, πρόεδρος του Συνδέσμου Φυλακισθέντων - Εξορισθέντων 1967-1974.

Ο πρώτος, αναπτύσσοντας το θέμα: «**Ο Ρόλος των βάσεων και των πυρηνικών όπλων στη Μεσόγειο και τα Βαλκάνια και ο αγώνας για την Ειρήνη**», χαρακτήρισε τη διάσκεψη σαν ορόσημο στον αγώνα του Ελληνικού λαού για Εθνική Ανεξαρτησία και ειρήνη και τόνισε, ανάμεσα στ' άλλα πως: «**Το πρόβλημα δεν είναι μόνο το ότι η ύπαρξη των βάσεων και η διατήρησή τους αποτελεί την πιο κατάφωρη μείωση της εθνικής μας ανεξαρτησίας και ότι μπορούμε να εμπλακούμε σε περιπέτειες με χώρες που μας συνδέουν φιλικές σχέσεις, αλλά και ότι απειλείται αυτή η ίδια επιβίωσή μας από την παραμονή τους στη χώρα μας**» και ακόμη ότι: «**Το πρόβλημα που μπαίνει στο φιλειρηνικό κίνημα είναι άμεσο. Η διατήρηση της ειρήνης είναι συνάρτηση της κατάργησης των βάσεων και της απομάκρυνσης των πυρηνικών όπλων... Το λαϊκό κίνημα έχει τώρα το καθήκον να ξανασηκώσει το λάβαρο της εθνικής ανεξαρτησίας και ακεραιότητας**».

Ο δεύτερος, στην εισήγησή του «**Οι επιπτώσεις από την παρουσία των ξένων στρατιωτικών βάσεων και πυρηνικών όπλων στη χώρα μας και ο αγώνας του λαού μας για την απομάκρυνσή τους**», αφού επισήμανε ότι στόχος της διάσκεψης είναι «**να αναζητήσουμε μέσα από την ανταλλαγή των ιδεών και των**

εμπειριών, μέσα από το διάλογο και τον αντίλογο, τρόπους και μεθόδους πιο συντονισμένης αγωνιστικής και αποτελεσματικής παρέμβασης του λαού μας για την απομάκρυνση των ξένων βάσεων και των πυρηνικών όπλων», διαπίστωσε πως οι ξένες βάσεις στην Ελλάδα, «**που δεν εγκαταστάθηκαν για να ενισχύσουν την άμυνα μας, αλλά για να εξυπηρετήσουν ιμπεριαλιστικά σχέδια**», υπονομεύουν την αμυντική μας ικανότητα, μετατρέπουν τη χώρα μας σε κέντρο προκλησεων και ορμητήριο κατά των σοσιαλιστικών και Αραβικών χωρών, κάνουν δυνατή και πιθανή την εμπλοκή της χώρας μας σε ενδεχόμενες πολεμικές περιπέτειες, επηρεάζουν σε καθοριστικό βαθμό την εσωτερική ζωή του τόπου μας και θίγουν την εθνική μας ανεξαρτησία. Και κατάληξε ότι, μεγάλο, όπως είπε ερώτημα:

«**Τι έννοια θα έχει η διακηρυγμένη και πολυδιαφημισμένη κυβερνητική πρωτοβουλία και ειδικά του πρωθυπουργού για απύραυλη Βαλκανική και ειρηνική Μεσόγειο όταν μέσα στην Ελλάδα θα υπάρχουν ξένες βάσεις και πυρηνικά που θα καθιστούν την πατρίδα μας ορμητήριο πολεμικών ενεργειών και στόχο πυρηνικών αντιποίνων**»;

Στη συνδιάσκεψη παραβρέθηκαν και ξένοι αντιπρόσωποι που μετάφεραν τα αισιόδοξα μηνύματά τους. Ανάμεσα σ' αυτούς:

Ρόμπερτ Πρινς, εκπρόσωπος του Συμβουλίου Ειρήνης των ΗΠΑ, μέλος της γραμματείας του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ειρήνης, **Βαντίμα Νεντμπάγιεφ**, δημοσιογράφος εκπρόσωπος της Σοβιετικής Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Συνεργασία. **Αντόνιο Ρόζα Κουτινίνο**, ναύαρχος ε.α. από τους ηγέτες της αντιφασιστικής επανάστασης το '74. **Κόνραντ Λούμπερτ**, κληρικός, πρόεδρος της κίνησης «Χριστιανοί για τον Αφοπλισμό» της ΟΔ Γερμανίας, **Αλμέρ Φαρχάτ**, εκπρόσωπος της Επιτροπής Ειρήνης Λιβάνου, **Αχμέτ Σουίσι**, υπεύθυνος διεθνών σχέσεων του Αραβικού Λαϊκού Κογκρέσου. **Μπαϊράμα Γιλντιρίμ**, από την Ένωση Δη-

μοσιογράφων Τουρκίας. **Ντάνα**, μέλος της Διεύθυνσης Γραμματείας για την αλληλεγγύη με τον Αραβικό Λαό και την κεντρική του υπόθεση την Παλαιστίνη. Μηνύματα έστειλαν επίσης η Σοβιετική Επιτροπή Ειρήνης και η Γιουγκοσλαβική Ένωση για

την ειρήνη, την ανεξαρτησία και την ισότητα των λαών.

Η πολύπλευρη λαϊκή κινητοποίηση που εγκαινίασε η Πανεθνική Διάσκεψη θα συνεχιστεί. Στην κατεύθυνση αυτή και με στόχο να πάρει ο αγώνας κατά των βά-

σεων και των πυρηνικών χαρακτήρα δημοψηφίσματος, μαζεύονται υπογραφές κάτω από την έκκληση που ψήφισε η διάσκεψη.

Το κείμενο της έκκλησης είναι το παρακάτω:

ΕΚΚΛΗΣΗ

Για την ειρήνη, τη ζωή και το μέλλον της πατρίδας μας χωρίς πυρηνικά όπλα και ξένες βάσεις

ΕΜΕΙΣ, Ελληνίδες και Έλληνες πατριώτες, ανεξάρτητα από πολιτικές ή άλλες διαφορές, Υπογράφουμε αυτή την έκκληση επειδή:

ΜΑΣ ΕΝΩΝΕΙ η αγωνία για τον πυρηνικό κίνδυνο που μας απειλεί, ένα κίνδυνο που, μέρα με τη μέρα, έρχεται πιά κοντά με την παραγωγή νέων πυρηνικών, χημικών, διαστημικών και άλλων όπλων μαζικής εξόντωσης.

ΜΑΣ ΕΝΩΝΕΙ η διαπίστωση ότι οι ξένες βάσεις είναι μαγνήτες του πυρηνικού ολέθρου για τη χώρα μας, σπριζούν την εξάρτηση, υπονομεύουν την ομαλή δημοκρατική πορεία και την εθνική μας άμυνα, προσβάλλουν την εθνική μας αξιοπρέπεια και τις αξίες του πολιτισμού μας.

ΜΑΣ ΕΝΩΝΕΙ η κοινή προσπάθεια και το χρέος να συμβάλλουμε για απύραυλα Βαλκάνια και Ειρηνική Μεσόγειο, που ναρκοθετείται από την ύπαρξη των πυρηνικών όπλων και των ξένων βάσεων στα εδάφη μας.

ΜΑΣ ΕΝΩΝΕΙ η επίγνωση ότι το θέμα των πυρηνικών και των ξένων βάσεων είναι θέμα εθνικό, θέμα ζωής για τη χώρα μας και γι' αυτό,

ΕΝΩΜΕΝΟΙ απαιτούμε την άμεση απομάκρυνση των πυρηνικών όπλων και τον τερματισμό της παρουσίας των ξένων βάσεων με τη λήξη της συμφωνίας στο τέλος του 1988, χωρίς νέες διαπραγματεύσεις και παρατάσεις.

Υπογράφουμε με τη συναισθηση του χρέους απέναντι στα παιδιά μας και της ευθύνης του καθένα μας για την υπεράσπιση της ζωής στη χώρα μας και στον κόσμο και με την πεποίθηση ότι με τον ενωμένο αγώνα μας θα επιβάλλουμε τη θέλησή μας για Ελλάδα της ειρήνης, της Φιλίας και της συνεργασίας στα Βαλκάνια και στη Μεσόγειο.

Παγκόσμιο Συνέδριο
Γυναικών
4 το 1987 στη Μόσχα

Παγκόσμιο Συνέδριο Γυναικών θα γίνει τον Ιούνιο του 1987 στη Μόσχα με γενικό περιεχόμενο «Προς το 2.000 χωρίς πυρηνικά όπλα, για την ειρήνη, την ισότητα, την ανάπτυξη». Το Συνέ-

δριο οργανώνεται από τη Παγκόσμια Ομοσπονδία Δημοκρατικών Γυναικών. Σκοποί του Συνεδρίου είναι:

● να προωθηθούν η αμοιβαία κατανόηση και συνεργασία των γυναικών

για ειρήνη και αφοπλισμό, εθνική ανεξαρτησία και κυριαρχία, εδαφική ακεραιότητα, αυτοδιάθεση και δημοκρατία και τα δικαιώματα παιδιών και γυναικών

● να συζητηθεί η εφαρμογή των στρατηγικών ανάπτυξης που υιοθέτησε το Παγκόσμιο Συνέδριο του ΟΗΕ για τη Δεκαετία της Γυναίκας στο Ναϊρόμπι.

Το Συνέδριο είναι ανοιχτό σε αντιπρόσωπους από όλες τις εθνικές, τοπικές και διεθνείς - μη κυβερνητικές - οργανώσεις, στον ΟΗΕ και τις ειδικές υπηρεσίες του και σε πολιτικές, κοινωνικές, επιστημονικές και πολιτιστικές προσωπικότητες.

Οι εργασίες του Συνεδρίου θα διεξαχθούν σε 5 ημέρες, από ολομέλειες, επιτροπές και κέντρο συζητήσεων.

Επίσης θα συζητηθούν και άλλα θέματα που ενδιαφέρουν τη γυναίκα, όπως γυναίκες σε καταστάσεις ανάγκης, προβλήματα νέων γυναικών, προστασία περιβάλλοντος, επίδραση των νέων τεχνολογιών στις γυναίκες κλπ.

Θα γίνουν συζητήσεις αλληλεγγύης, συγκεντρώσεις ομάδων επαγγελματιών και ειδικών ενδιαφερόντων και ανεπίσημες συζητήσεις. Θα υπάρχει επίσης υποδομή για εκθέσεις, φιλμς, βίντεο κλπ.

Οι επίσημες γλώσσες του Συνεδρίου είναι Αγγλικά, Γαλλικά, Ισπανικά, Γερμανικά, Αραβικά και Ρωσικά.

Το ποσό συμμετοχής κατά αντιπρόσωπο είναι 25 δολάρια ΗΠΑ. Τα έξοδα για την οργάνωση του Συνεδρίου, την διαμονή και τα γεύματα έχει αναλάβει η Σοβιετική Εθνική Προπαρασκευαστική Επιτροπή, εκτός των προσωπικών εξόδων του ταξιδιού.

Έχει δημιουργηθεί λογαριασμός αλληλεγγύης για το Παγκόσμιο Συνέδριο Γυναικών: Ειδικό Ποσό «Παγκόσμιο Συνέδριο των Γυναικών 1987» 8685-2344-6483, Deutsche Audenthandelsbank AG Sector 433, Mittelstrade 53-54, DDR 1080 BERLIN.

Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να πάρετε από την υπεύθυνη του Συνεδρίου: WIDF, 1080 BERLIN, GDR, Unter den Linden 13. Τελ: 20 003 31.

Πανελλήνια συνάντηση με θέμα: «Αγρότισσα και Ανάπτυξη»

Στις 19 και 20 Ιούνη πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας του Υπουργείου Προεδρίας, συνάντηση 350 αγροτισσών απ' όλη την Ελλάδα με θέμα: «Αγρότισσα, και Ανάπτυξη». Στη συνάντηση, όχι μόνο αναλύθηκαν τα αίτια της υποβαθμισμένης θέσης της γυναίκας αγρότισσας, αλλά με υπευθυνότητα και αγωνιστικότητα οι ίδιες οι σύνεδροι οριοθέτησαν το πλαίσιο των προσπαθειών που πρέπει να καταβληθούν, κύρια από τη Πολιτεία - για να εξαλειφθούν οι δυσμενέστερες συνθήκες διαβίωσης και επαγγελματικής δραστηριότητας της πλειοψηφίας των γυναικών - αγροτισσών. Και μόνο οι αριθμοί που παρατέθηκαν στη συνάντηση πείθουν για το μέγεθος του προβλήματος των αγροτισσών, αφού από τις 461.000 γυναίκες - αγρότισσες ποσοστό μόνο 0,8% είναι εργοδότριες, 3,1% μισθώτες, 27,3% εργάζονται για δικό τους λογαριασμό, ενώ το 68,8% είναι συμβοηθόντα και μη αμειβόμενα μέλη της αγροτικής οικογενειακής διαχείρισης.

Τα κύρια συμπεράσματα του συνεδρίου ήταν:

● Η ανάγκη εφαρμογής της υποχρεωτικής εκπαίδευσης έως τα 15 χρόνια. ● Η μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης.

● Η ίδρυση κέντρων κοινωνικής πρόνοιας και κέντρων οικογενειακού προγραμματισμού.

● Ανάγκη εκπαίδευσης ενημέρωσης και επαγγελματικού προσανατολισμού.

● Σωστός περιφερειακός προγραμματισμός ανάπτυξης και κύρια στήριξη του συνεταιριστικού κινήματος.

Ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων ανταποκρινόμενος στην πρόσκληση συμμετοχής, εκπροσωπήθηκε στην συνάντηση από το μέλος της συντακτικής επιτροπής Ντίνα Καούσια, που απηύθυνε τον πύό κάτω χαιρετισμό:

«Ο Σ.Ε.Ε. χαιρετίζει την συνάντηση αυτή που είναι αφιερωμένη στη γυναίκα αγρότισσα. Εύχεται -και ελπίζει- οι απόψεις που ακούστηκαν και τα συμπεράσματα που θα

προκύψουν να είναι εποικοδομητικά για αυτό το τμήμα του γυναικείου πληθυσμού που τόσες ιδιομορφίες παρουσιάζει.

Ο Σ.Ε.Ε., αν και φορέας γυναικών επισημοτισσών έχει ενσκήψει με ευαισθησία και ενδιαφέρον πολλές φορές στα προβλήματα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η αγρότισσα στη καθημερινή της ζωή. Μικρό παράδειγμα αυτού του ενδιαφέροντος ήταν η επίσκεψη και ο γιορτασμός της ημέρας της γυναίκας την 8η του Μάρτη στα Αμπελάκια, όπου λειτουργεί ένας από τους πρώτους γυναικείους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς. Ήταν συγκινητική, αλλά και εξαιρετικά αποκαλυπτική η εμπειρία της συναναστροφής με τις αγρότισσες, που υπεύθυνα και ανεξάρτητα πλέον διαχειρίζονται υποθέσεις της ζωής τους, τις οποίες πριν ήταν δύσκολο να βιώσουν.

Υπάρχει η νομοθετική, κύρια, κάλυψη για να δραστηριοποιηθεί η αγρότισσα οικονομικά, πολιτιστικά, κοινωνικά. Όμως, είναι αισθητή η έλλειψη ενημέρωσης και οι υλικές και πρακτικές διευκολύνσεις της αγρότισσας. Τονίστηκαν διεξοδικά εδώ ελλείψεις, όπως αυτές των παιδικών σταθμών, σταθμών συμβουλευτικών και οικογενειακού προγραμματισμού, ή ο μικρός αριθμός εκπαιδευτικών και μορφωτικών ιδρυμάτων. Θέλουμε να τονίσουμε ότι τον Σ.Ε.Ε. τον έχει απασχολήσει διεξοδικά το πρόβλημα της γυναικείας ανεργίας, αλλά και ειδικά η ανεργία της αγρότισσας. Φυσικά, και συμπεράσματα για τα αίτια υπάρχουν και προτάσεις για τον τρόπο επίλυσής τους. Έχουμε παρατηρήσει ότι η αγροτιά είναι από τους χώρους που δύσκολα φαίνεται και γνωστοποιείται η γυναικεία ανεργία. Πρέπει λοιπόν, τη συνάντηση να απασχολήσει και αυτό το πρόβλημα γιατί δυστυχώς και στο χώρο αυτό δίνεται η ευκαιρία να παρουσιάζεται η γυναικεία εργασία συμπληρωματική.

Πάντως, ο Σ.Ε.Ε. θέλει - και δηλώνει ότι προσφέρεται - να βοηθήσει τόσο τους δημόσιους όσο και τους γυναικείους φορείς στην επίλυση όλων αυτών των προβλημάτων που τονίστηκαν και αναλύθηκαν εδώ με τη πείρα των μελών του».

Κατακτήσεις και προοπτικές του γυναικείου κινήματος - Η Ελλάδα μπροστά στο 2000

Διήμερη συνάντηση με το παραπάνω θέμα πραγματοποιήθηκε από την Επιτροπή Γυναικών της ΕΔΑ στις 13 και 14 Ιούνη στην Αθήνα.

Εισηγήσεις που έγιναν:

- Η γυναίκα και η Δικαιοσύνη: από την κ. Αλική Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου
- Μακρύς ο δρόμος για την ισότητα της γυναίκας: κάθε εφσυχασμός ισοδυναμεί με καταδίκη της από την κ. Ελένη Γαριδή.
- Κακοποιημένη γυναίκα από την κ. Αγγελική Χλιοβά.
- Η θέση της γυναίκας στην τοπική Αυτοδιοίκηση και στα αναπτυξιακά προγράμματα, από την κ. Μαρία Καρρά.
- Γυναίκα και υγεία από την κ. Πολυξένη Νικολοπούλου - Σταμάτη.
- Ισότητα και εκπαίδευση από

Συνέδριο για τα ναρκωτικά στη Στοκχόλμη

Από τις 15 μέχρι τις 19 Σεπτεμβρίου 1986 έγινε στο Σουηδικό Κοινοβούλιο, στη Στοκχόλμη, διακρατικό Συνέδριο με θέμα την πρόληψη και μείωση της ζήτησης των απαγορευμένων ναρκωτικών. Στους σκοπούς του Συνεδρίου περιλαμβάνονταν η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών, η επισήμανση των προτεραιοτήτων των ΝΓΟΣ (Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων) και ο προγραμματισμός για την πρακτική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Η Σουηδική Κυβέρνηση γνωρίζοντας τους ολοένα αυξανόμενους κινδύνους από τη χρήση και εμπορία απαγορευμένων ναρκωτικών και εκτιμώντας ότι έχουν φτάσει σε οριακά ύψη, διοργάνωσε αυτό το Συνέδριο από κοινού με την Γραμματεία του ΟΗΕ, τις ΝΓΟ, την Επιτροπή για τα Ναρκωτικά που εδρεύει στη Νέα Υόρκη και εκείνη της Βιέννης.

Στο πρόγραμμα του Συνεδρίου περιλαμβάνονταν τα εξής θέματα:

1. Κοινωνική ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση για την προστασία και πρόληψη στην οικογένεια, στο σχολείο, στα θρησκευτικά ιδρύματα.
2. Επισήμανση των κοινωνικών ομάδων και καταστάσεων μεταξύ των νέων, των παιδιών, των ανάπηρων, των ηλικιωμένων, και των ταξιδιωτών και των

Διακήρυξη της Διεθνούς Ομοσπονδίας Επιστημόνων Γυναικών για την Ειρήνη

Στο πρόγραμμα δράσης της ΔΟΕΓ «Γυναίκες, εξουσία και ανάπτυξη» που υιοθετήθηκε από την 69η συνάντηση στη Γενεύη, ιδιαίτερο βάρος δόθηκε στο επιμέρους θέμα «Οι Γυναίκες και η προαγωγή της Ειρήνης». Με αφορμή αυτό και την ανακήρυξη του 1986 σαν Διεθνούς έτους της Ειρήνης από τον ΟΗΕ η ΔΟΕΓ εξέδωσε το Μάρτιο του '86 διακήρυξη για την Ειρήνη.

Στη διακήρυξη αυτή η ΔΟΕΓ υπογραμμίζει ότι:

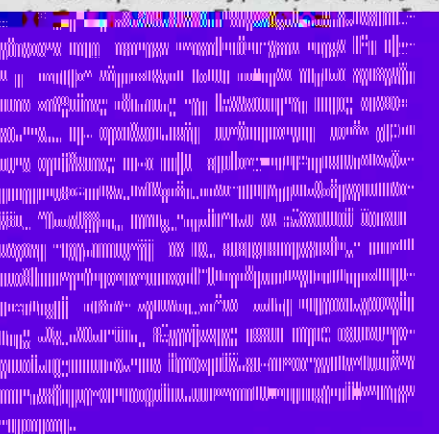
■ η Ειρήνη δεν είναι μόνο η απουσία της έχθρας· είναι η ελευθερία και η δικαιοσύνη από τις οποίες μπορεί να ανατείλει η πρόοδος, τα ανθρώπινα δικαιώματα να γίνουν σεβαστά και να εδραιωθεί η ευημερία·

■ η Ειρήνη πρέπει ν' αρχίσει από το σπίτι και ν' απλωθεί σ' όλα τα μονοπάτια της ζωής·

■ η Ειρήνη αρχίζει πρώτα μεταξύ των ανθρώπων κι απαιτεί προσπάθειες απ' τον καθένα μας.

Η ΔΟΕΓ δεν ενδιαφέρθηκε για το Παγκόσμιο θέμα της Ειρήνης μονάχα πρόσφατα, αλλά το έθεσε σαν πρωταρχικό σκοπό της από το 1918, έτος της ίδρυσής της.

Για την επίτευξη της Ειρήνης η

Ο νέος νόμος για τις Αμβλώσεις

Ψηφίστηκε και τέθηκε σε ισχύ από 3.7.86, ο νόμος 1609/1986 «για την τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης και την προστασία της υγείας της γυναίκας».

Είναι θετικό ότι τελικά η κυβέρνηση πήρε υπόψη της την απαίτηση των δημοκρατικών γυναικείων οργανώσεων και τροποποίησε το αρχικό σχέδιο νόμου σύμφωνα με τα αιτήματά τους. Έτσι στο νόμο προβλέπεται:

- η νομιμοποίηση των αμβλώσεων με ορισμένες εξαιρέσεις.
- η υποχρέωση της Πολιτείας να συμβάλλει με τον Οικογενειακό Προγραμματισμό, στη μείωση των αμβλώσεων και στη γέννηση υγιών παιδιών
- η κάλυψη των δαπανών για την άμβλωση και τον Οικογ. Πρ/μό από τους ασφαλιστικούς φορείς.

Όμως, μέχρι σήμερα (Ιανουάριος '87) δεν έχουν εκδοθεί οι προβλεπόμενες από το νόμο Υπουργικές αποφάσεις, με αποτέλεσμα να παραμένει ανενεργός σε βασικά του σημεία.

η διεθνής
γυναικών

Γυναίκες και Πληροφορική

Ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας σε συνεργασία με το Γραφείο Βρυξελλών της Επιτροπής Ευρωπαϊκών κοινοτήτων για θέματα απασχόλησης και ίσης μεταχείρισης γυναικών, οργάνωσε Συμπόσιο στις 19-20 Μάη στην Πάντειο Σχολή με θέμα «Γυναίκες και πληροφορική».

Σκοπός του, η ευαισθητοποίηση όλων - και ιδιαίτερα των γυναικών - σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογία της πληροφορικής σ' ότι αφορά την επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση, τις επιπτώσεις στο επαγγελματικό περιβάλλον και την αγορά εργασίας, την επίδραση στο κοινωνικό περιβάλλον και την πληροφόρηση καθώς και τις επιπτώσεις στην ιδιωτική ζωή και τις ατομικές ελευθερίες.

Ορισμένα από τα θέματα που αναλύθηκαν:

«Γυναίκες και Νέες Τεχνολογίες», «Νέες τεχνολογίες και γυναικεία απασχόληση», «Η γυναικεία απασχόληση στον τομέα της μηχανογράφησης στην Ελλάδα», «Η γυναικεία συμμετοχή στην εργασία μετά την εισαγωγή της τεχνολογίας της πληροφορικής», «Οι δυνατότητες εκπαίδευσης και επιμόρφωσης στην πλη-

Εθνική συνάντηση εργασίας για την «Περιγεννητική Φροντίδα στην Ελλάδα»

Το Υπουργείο Υγείας - Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και το Ινστιτούτο Υγείας του παιδιού, σε συνεργασία με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (Π.Ο.Υ.) και με αφορμή πρόσφατη πανελλήνια έρευνα, διοργάνωσε στις 24-25 του Οκτώβρη 1986 στο Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας Εθνική συνάντηση για την «Περιγεννητική φροντίδα στην Ελλάδα».

Σκοπός της συνάντησης ήταν να παρουσιαστεί η σημερινή κατάσταση στη χώρα μας στον τομέα της περιγεννητικής, να επισημανθούν οι ανάγκες και να προταθούν μέτρα για να δια-

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: 1. Οι Υποτροφίες και Επιχορηγήσεις που θα διαβάσετε πιά κάτω δίνονται α. από το Σύνδεσμο Αμερικανίδων Αποφοίτων Πανεπιστημίου «ΣΑΑΠ», β. από το Σύνδεσμο Βρεττανίδων Αποφοίτων Πανεπιστημίου «ΣΒΑΠ», και γ. από τη Διεθνή Ομοσπονδία Γυναικών Αποφοίτων Πανεπιστημίου «ΔΟΓΑΠ».

2. Δίνονται μόνο για μεταπτυχιακές σπουδές ή για ολοκλήρωση έρευνας ή ειδίκευσης στο εξωτερικό.
3. Οι αιτήσεις συμπληρώνονται στα Αγγλικά, Γαλλικά, ή Γερμανικά ανεξάρτητα από τη χώρα προορισμού της υποτροφίας.
4. Εφ' όσον οι αιτήσεις για κάθε κατηγορία υποτροφιών ή επιχορηγήσεων, που θα διαβάσετε πιά κάτω, ξεπερνούν τις 4 ή 5, τότε η πρώτη διαλογή γίνεται στην Ελλάδα από ειδική επιτροπή του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων - ΣΕΕ. Τα κριτήρια είναι κυρίως ακαδημαϊκά - επαγγελματικά, οπωσδήποτε όμως λαμβάνεται υπ' όψη και η οικονομική κατάσταση της υποψήφιας.
5. Οι υποψήφιας οφείλουν να προσκομίσουν μαζί με την αίτηση υποτροφίας - επιχορήγησης, που θα τους δίνεται από τη Γραμματεία του ΣΕΕ και επικυρωμένο αντίγραφο του πτυχίου ή πτυχίων τους μεταφρασμένο από το Υπουργείο Εξωτερικών.
6. Για τις υποτροφίες - επιχορηγήσεις που δίνονται από τη ΔΟΓΑΠ τα μη μέλη του ΣΕΕ μπορούν να γράψουν στη ΔΟΓΑΠ απ' ευθείας και να ζητήσουν πληροφορίες και αιτήσεις στην ακόλουθη διεύθυνση: INTERNATIONAL FEDERATION OF UNIVERSITY WOMEN, 37, QUAI WILSON, CH 1201 GENEVA, SWITZERLAND.
7. Οι υποτροφίες της ΔΟΓΑΠ δίνονται σε υποψήφιους ανεξάρτητα φύλου.

Σ.Α.Α.Π. - ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ

1. ΚΑΘΕ ΠΟΤΕ: Κάθε χρόνο
2. ΠΟΣΟΝ: \$ 10.000
3. ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Ένα Πανεπιστημιακό έτος αρχίζοντας από Σεπτέμβριο.
4. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ: α. Οι υποψήφιας να έχουν γίνει δεκτές από Πανεπιστήμιο των ΗΠΑ για μεταπτυχιακές σπουδές «προσκομίζεται το πιστοποιητικό».
β. Να είναι μέλη του ΣΕΕ.
5. ΓΛΩΣΣΑ: Να έχουν περάσει το TOEFL με 550 ή το PROFICIENCY του MICHIGAN με 85 ή το ALIGU του GEORGE TOWN UNIVERSITY με 80.
6. ΑΙΤΗΣΕΙΣ: Πρέπει να υποβληθούν - κατατεθούν - στον ΣΕΕ μέχρι 15 Νοεμβρίου εκάστου έτους. Από την Ελλάδα θα φεύγουν 4 αιτήσεις.
7. ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΗΡΑΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΑ: 15 Μαρτίου κάθε χρόνο.

Σ.Β.Α.Π. - ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ

1. Κάθε χρόνο.
2. Αναλαμβάνει έξοδα διαμονής στο INTERNATIONAL HOLL OF RESIDENCE, LONDON.
3. Για 9 μήνες από Σεπτέμβριο μέχρι Ιούλιο.
4. α. Οι υποψήφιας να κάνουν έρευνα ή ειδίκευση στο Λονδίνο. β. Να είναι μέλη του ΣΕΕ.
5. Δεν χρειάζεται πιστοποιητικό γνώσης της Αγγλικής γλώσσας.
6. Οι αιτήσεις υποβάλλονται στο ΣΕΕ μέχρι την 1η Δεκεμβρίου εκάστου έτους.

Δ.Ο.Γ.Α.Π. - ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ - ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ

1. Κάθε 2 χρόνια 1986, 1988, 1990 κλπ.
2. 8-10 χιλιάδες Ελβετικά Φράγκα
  - α. 6.000 Δολάρια Καναδά
  - 7.000 Δολάρια Αυστραλίας
  - β. 3.000-6.000 Ελβετικά Φράγκα
- 8 3. α. 8 μήνες (οποιοσδήποτε στο χρόνο)

Μνήμη Αμαλίας Φλέμιγκ

Στις 26.2.86 έφυγε για πάντα από κοντά μας η Αμαλία Φλέμιγκ, που διατέλεσε Πρόεδρος του ΣΕΕ στο διάστημα 1975-1983.

Το Δ.Σ. του ΣΕΕ μετά την είδηση του θανάτου της αποφάσισε: να καταθέσει αντί για στεφάνι 20.000 δρχ. στο Ίδρυμα Φλέμιγκ, να αναρτήσει φωτογραφία της Α. Φλέμιγκ στα γραφεία του ΣΕΕ, να οργανώσει στη μνήμη της, πνευματικό μνημόσυνο.

Ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων θέλοντας να τιμήσει την προσωπικότητα, την προσφορά και το έργο της Αμαλίας Φλέμιγκ, Προέδρου του Συνδέσμου από το 1975 έως το 1982, αφιέρωσε τη βραδυά της 24ης Νοεμβρίου 1986 στη μνήμη της.

Σε μια λιτή και σεμνή εκδήλωση - όπως και η ίδια θα ήθελε, τιμήθηκε η Αμαλία Φλέμιγκ. Οι ομιλητές, έδωσαν ανάγλυφα την προσωπικότητά της και το έργο της μέσα από την προσωπική τους εμπειρία.

Το άνοιγμα της εκδήλωσης έκανε η κ. Ειρήνη Δηλάρη - Πρόεδρος του ΣΕΕ. Μίλησαν οι:

○ Φλώρα Καμάρη - Γεν. Γραμματέας του ΣΕΕ, εκ μέρους του ΣΕΕ

○ Σπύρος Πλασκοβίτης - συγγραφέας, ευρωβουλευτής

○ Έλσα Ροκοφύλλου - διδάκτωρ ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος, αντιπρόεδρος Ιδρύματος Αλέξανδρου Φλέμιγκ.

○ Μίλια Αγγελίδου - χημικός μηχανικός.

Την εκδήλωση, που έγινε στην αίθουσα της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών, παρακολούθησε πλήθος κόσμου, μέλη του ΣΕΕ, φίλοι και συνεργάτες της Αμαλίας Φλέμιγκ. Μεταξύ αυτών, ο Πρόεδρος της Βουλής κ. Αλευράς, ο Πρόεδρος του ΣΤΕ κ. Κουρουσόπουλος, ο πρόεδρος του Συνδέσμου Φυλακισθέντων και Εξορισθέντων περιόδου '67-'74 κ. Ξενοφών Πελοποννήσιος, ο πρώην Ευρωβουλευτής κ. Κ. Νικολάου, εκπρόσωποι των γυναικείων οργανώσεων κ.ά. Στην εκδήλωση παρευρέθηκε ο πρέσβης της Αλβανίας.

Παραθέτουμε παρακάτω, το άνοιγμα της κ. Δηλάρη καθώς και τις ομιλίες που ακούστηκαν στην εκδήλωση.

Η προσφώνηση της κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΗΛΑΡΗ

Αγαπητές φίλες και φίλοι,

η συγκίνηση όλων μας σήμερα, είναι μεγάλη. Είναι μέρα αφιερωμένη στην μνήμη της Αμαλίας Φλέμιγκ. Ο Σύνδεσμος των Ελληνίδων Επιστημόνων αποφάσισε να οργανώσει την εκδήλωση αυτή, έτσι που να είναι απλή, απέριτη, σε μian ατμόσφαιρα ζεστή ανάμεσα σε φίλους της. Όπως ακριβώς θα το ήθελε και η ίδια η Αμαλία Φλέμιγκ.

Το πέρασμα της Αμαλίας της Φλέμιγκ από το χώρο των Ελληνίδων Επιστημόνων, του Συνδέσμου μας, ήταν σημαντική και σηματοδεύτηκε με τον καθοριστικό ρόλο της στην καμπή της ιστορίας του.

Οι μνήμες της είναι ακόμα ζωντανές και θα μείνουν ζωντανές για πάντα, θα συντροφεύουν τις ελληνίδες επιστημόνισες στους αγώνες τους.

Η Αμαλία Φλέμιγκ πρόσφερε τις εργασίες της στο Σύνδεσμο για πολλά χρόνια, σαν Πρόεδρος, και έπαιξε εποικοδομητικό ρόλο στην εξελικτική πορεία του Συνδέσμου, κυρίως προς την κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού του και της επιστημονικής αξιοπρέπειας.

Γι' αυτό δεν θα ξεχαστεί ποτέ.

Η εκδήλωσή μας θ' αρχίσει με μια μικρή αναφορά σε ορισμένες στιγμές από τη ζωή της Αμαλίας Φλέμιγκ, που θα προβληθούν στη μικρή οθόνη που έχουμε σήμερα εγκαταστήσει εδώ. Θ' ακολουθήσουν ομιλίες από ανθρώπους που την γνώρισαν από κοντά. Όπως η Φλώρα Καμάρη, Γενική Γραμματέας του Συνδέσμου μας, Σπύρος Πλασκοβίτης, Έλσα Ροκοφύλλου,

Μιλια Αγγελίδου, και θα κλείσει η εκδήλωση με μια νέα αναφορά στη ζωή της που θα προβληθεί στη μικρή οθόνη.

Η επιλογή αυτών των αναφορών, έγινε από την Μαίρη Κουτσούρη, ανηψιά της Αμαλίας Φλέμιγκ και είναι μια ευγενική προσφορά της στην εκδήλωση.

Το Φεβρουάριο του '75 ο ΣΕΕ είχε εκλογές. Οι πρώτες μετά τη χούντα στο ΣΕΕ. Και από τις πρώτες μεταδικτατορικές σε συλλόγους και σωματεία. Οι γυναίκες επιστήμονες κινητοποιούνται για να δώξουν τη χουντική διοίκηση που για 7 χρόνια ήταν στο σύνδεσμο. Όμως υπάρχει ένα εμπόδιο αζεπέραστο. Δεν υπάρχουν δημοκρατικοί υποψήφιοι. Όρος του καταστατικού για υποβολή υποψηφιότητας η ιδιότητα του μέλους τα 3 τελευταία χρόνια. Τα περισσότερα από τα παλιά μέλη έχουν αυτόματα διαγραφεί. Την τελευταία μέρα υποβολής υποψηφιοτήτων κάνουμε επίσκεψη στο σπίτι της Αμαλίας Φλέμιγκ. Είναι παλιό μέλος θέλουμε την ανανέωση της εγγραφής του. Έτσι κάνουμε τη πρώτη γνωριμία με την Αμαλία. Τη συναντούμε στο σπίτι της εκείνο του ενός δωματίου τριγυρισμένη από γλάστρες, λουλούδια, γατιά, βιβλία, πίνακες και φωτογραφίες. Το σπίτι στην τάρτσια που είχε χερούλι από έξω για να ανοίγει όποιος ερχότανε μόνος του. Το σπίτι με την ανοιχτή πόρτα για όλους. Συζητάμε με την Αμαλία την κατάσταση στο ΣΕΕ. Εκπλησσεται, αγανακτεί.

Δεν είναι δυνατόν - λέει και να θέλαμε να πληρώσουμε συνδρομή δεν μπορούσαμε είμαστε εξορία. Έχει βρει τη λύση στο πρόβλημα. Της προτείνουμε να πει τα ίδια λόγια στην τότε Πρόεδρο. Να υποβάλει υποψηφιότητα. Αρνείται.

Τώρα που γύρισα επιτέλους πίσω εδώ θέλω να ξεκουραστώ - θα μας πει. Αρνήθηκα ήδη πρόταση για υποψηφιότητα βουλευτή. Όχι. Επιμένουμε. Της άρεσε η πρόκληση να τα καταφέρει. Ύστερα από 5 ώρες η Αμαλία θα πει με εκείνο το χαμόγελό της στην τότε πρόεδρο που θα τη δει έκπληκτη να μπαίνει στα γραφεία του ΣΕΕ - μια διεθνής προσωπικότητας - και θα τη χαιρετήσει με σεβασμό. «Ξέρετε θέλω να βάλω υποψηφιότητα Δεν έχω βέβαια μπορέσει να πληρώσω τη συνδρομή μου τα 7 τελευταία χρόνια». Και γελώντας ειρωνικά: «ήμουνα εξορία. Ακόμη και να ήθελα δεν θα μπορούσα».

Η τότε πρόεδρος, αιφνιδιάζεται. Δέχεται να πληρώσουμε αναδρομικά να μη θεωρηθούμε διαγραμμένοι. Θρίαμβος για μας. Επιτέλους έχουμε ψηφοδέλτιο και μάλιστα με την Φλέμιγκ επικεφαλής. Έτσι η Αμαλία αλλάζει ακόμα μια φορά το πρόγραμμά της επειδή κάπου υπήρχε ανάγκη. Ρίχνεται με πάθος στο θέμα του Συλλόγου. Τα μέλη που στη δικτατορία ήταν 700 θα φτάσουν τα 4.000. Οι εκλογές κερδίζονται. Από τις πρώτες εκλογές που κερδίζονται σε συλλόγους μετά την πτώση της χούντας. Η προσωπικότητα της Αμαλίας θα φέρει μεγάλη δημοσιότητα στο γεγονός. Η Αμαλία θα ενώσει όλες τις προοδευτικές δυνάμεις για 6 χρόνια σε κοινό ψηφοδέλτιο όταν στα περισσότερα σωματεία οι προοδευτικές δυνάμεις ακολουθούν ξεχωριστούς δρόμους.

Η βαθεία της πίστη στις δημοκρατικές διαδικασίες, ο σεβασμός της στη προσωπικότητα των άλλων, η αγάπη της για το διάλογο, η συνέπειά της σε ότι πίστευε, η ικανότητά της να ακούει διαφορετικές από τις δικές της απόψεις και με μια τρομερή ταχύτητα και γενναιότητα να τις αποδέχεται αν τις

θεωρούσε σωστότερες θα αφήσουν πολλές φορές έκπληκτους τους συνεργάτες της. Η ευαισθησία της και η σεμνότητα της την έκαναν να μη δεχτεί κανένα διαχωρισμό στο πρόσωπό της ακόμα και σε θέματα πρακτικής καθημερινότητας.

Η Αμαλία σπάνια απουσιάζει από τις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου. Παρόλες τις πολλαπλές ασχολίες της - γιατί στη διάρκεια της Προεδρίας της θα γίνει και βουλευτής - θα τη δούμε πολλές φορές να κάνει βάρδια για να είναι ανοιχτός ο σύλλογος όταν για ένα διάστημα δεν υπήρχε υπάλληλος, θα γράφει διευθύνσεις πάνω σε αποσπασμένα στα μέλη μας γράμματα, θα πουλάει ακόμα και εισιτήρια σε μια από τις εκδηλώσεις μας στην είσοδο του Σπόρτιγκ. Και θα χαιρέται σαν παιδί όταν τα καταφέρνει καλύτερα από μας σε αυτό.

Η Αμαλία η αξέχαστη, που το σπίτι της ήταν στη κυριολεξία ανοιχτό για οποιον ζητάγε τη βοήθειά της. Η Αμαλία που το τηλέφωνό της το ήξερε όλος ο κόσμος που ποτέ και για κανέναν δεν είπε «δεν είμαι εδώ», που ήταν πάντα εκεί που τη χρειαζόνταν.

Η Αμαλία με τα ατέλειωτα νειάτα, τον ενθουσιασμό εφηβού για ότι πίστευε και αγωνιζόταν, το λαμπερό χαμόγελο, την άπειρη καλωσύνη, την απίστευτη μετριοφροσύνη, τη σεμνότητα, τη σπάνια και τη λεβεντιά της. Η Αμαλία που έφυγε όρθια και που αυτό ίσως ήταν το μόνο που μας παρηγόρησε. Γιατί όλοι ξέραμε πόσο πολύ απεχθανόταν τις αρρώστιες, πόσο αρνιότανε να παραδεχθεί πως ήτανε άρρωστη και έπαιζε με την αρρώστεια της. Ξέραμε πόσο θα της στοιχίζε να έβλεπε στα μάτια των φίλων της τη λύπη για κείνη. Όχι αυτό ήτανε από αυτά τα λίγα που δεν άντεχε και αυτό δεν το είδε ποτέ. Τρεις μέρες πριν φύγει ήτανε στη Βουλή, στη δουλειά της. Έφυγε όπως έζησε, παλληκαρία.

Ο ΣΕΕ χρωστάει πολλά στην Αμαλία. Στα χρόνια της Προεδρίας της, με τη καθοδήγηση, τη συμμετοχή της, τις πρωτοβουλίες της, τις παρεμβάσεις της τα ζητήματα της γυναίκας θά προωθηθούν χωρίς ποτέ να απομονωθούν και να χωρισθούν από τα ευρύτερα αλληλένδετα εθνικοκοινωνικοοικονομικά ζητήματα του τόπου μας.

Έχοντας την επικεφαλής της Νομικής επιτροπής του ο ΣΕΕ θα ασχοληθεί σοβαρά με τα θέματα της ισότητας των 2 φύλων σε όλα τα επίπεδα της ζωής υποβάλλοντας τα πορίσματα και τις υποδείξεις του στις αρμόδιες νομοπαρασκευαστικές επιτροπές. Η Αμαλία θα ασχοληθεί επίσης προσωπικά με το θέμα του κακοποιημένου παιδιού οργανώνοντας ένα διεθνές Συνέδριο μοναδικό για την εποχή εκείνη, σ' αυτό το θέμα. Στην διάρκεια της προεδρίας της ο ΣΕΕ θα εναντιωθεί στη στράτευση των γυναικών, θα ασχοληθεί με θέματα όπως της μητρότητας, των προβλημάτων της εφηβικής ηλικίας, των ναρκωτικών, των εργασιακών σχέσεων, της μόλυνσης του περιβάλλοντος και της απειλής των πυρηνικών όπλων. Γι' αυτά τα 2 τελευταία οι συζητήσεις θα μεταφερθούν και στις γειτονίες της Αθήνας. Θα επισκεφθούμε 25-30 δήμους και κοινότητες της Αττικής να συζητήσουμε με τις τοπικές αρχές τους τρόπους ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης πάνω στο θέμα της ειρήνης. Θα οργανώσουμε ακόμα συγκέντρωση στο Σύνδεσμο στην οποία ήρθαν δήμαρχοι και κοινοτάρχες για να συντονίσουμε τις ενέργειές μας στα θέματα της Ειρήνης.

Τη θυμάμαι, τότε, το '76 σε μια συγκέντρωση που είχαμε σε μια γειτονιά στο Περιστερί για να μιλήσουμε για τη μόλυνση του περιβάλλοντος. Να έχει έρθει ο κόσμος με τα παιδιά του να

ακούσει. Και η Αμαλία να παρακολουθεί τον κόσμο, τις αντιδράσεις του και ν' ανησυχεί. «Όχι δεν μιλάμε απλά. Παραειμαστε επιστημονικοί». Εκείνη πάντα μιλούσε απλά. Μου θύμιζε τον ποιητή: «Να μπορούσα να μιλήσω απλά να μου δοθεί αυτή η χάρη».

Η Αμαλία είχε αυτή τη χάρη. Θυμάμαι τον κόσμο, εκεί στις γειτονιές, που όταν την έβλεπε, έλεγε με θαυμασμό: «Α! Η Αμαλία Φλέμιγκ!»!

Και θυμάμαι, ακόμη, όταν σ' ένα Διεθνές Συνέδριο στη Βιέννη για την ειρήνη και τον αποπλισμό, ρωτούσαν: «Ποιά είναι η Πρόεδρός σας», και μάθαιναν πως ήταν η Αμαλία Φλέμιγκ, πάλι έλεγαν με θαυμασμό: «Α! Η Αμαλία Φλέμιγκ!»!

Σπάνια έλεγαν «η γυναίκα του Φλέμιγκ». Ήταν η Αμαλία Φλέμιγκ που την ήξεραν στην Ευρώπη για τους αντιδικτατορικούς αγώνες της, που τη θαυμάζουν στο Περιστέρι για τους ίδιους λόγους.

Ακόμα επί της προεδρίας της ο ΣΕΕ θα προσθέσει τη φωνή του στο Εθνικό ζήτημα της τραγωδίας της Κύπρου οργανώνοντας ογκώδη συγκέντρωση στο θέατρο Ηρώδου του Αττικού και στη δεύτερη επέτειο του τουρκικού πραξικοπήματος η Αμαλία θα μπει επικεφαλής της μεγάλης πορείας γυναικών στην Αμμόχωστο, κρατώντας τη σημαία. Μόλις είχε βγει από το νοσοκομείο μετά από μια εγχείρηση. Όρθια με τη σημαία. Μου αρέσει να τη θυμάμαι έτσι. Ίσως γιατί συμβολικά έδειχνε τη στάση ζωής της, τη μεγάλη αγάπη για τον τόπο της. Να αγωνίζεται πάντα για ένα καλύτερο κόσμο.

Λένε ότι πεθαίνει πραγματικά κανείς όταν παύουν να μιλάνε γι' αυτόν όταν παύουν να τον θυμούνται. Ας μου επιτραπεί να διαφωνήσω. Όχι δεν χρειάζεται να μιλάμε για να μην ξεχάσουμε την Αμαλία.

Η Αμαλία χάρισε στον καθένα από μας που είχε τη τύχη να τη γνωρίσει, κάτι. Που τό' χουμε μέσα μας, που θα το δώσουμε σε άλλους όσο η ζωή συνεχίζεται.

Και όταν μαζευόμαστε έτσι όπως σήμερα οι φίλοι για να μιλήσουμε για κείνη το κάνουμε για τη δική μας χαρά να μοιραζόμαστε τις αναμνήσεις μας, να ανακαλύπτουμε τη ξεχωριστή θύμηση που άφησε στο καθένα μας.

ΦΩΛΡΑ ΚΑΜΑΡΗ

Δεν είμαι πρόχειρος να μετρήσω τούτη την ώρα, πόσες Γυναίκες και σε πόσες χώρες του κόσμου έπαιξαν ρόλους σημαντικούς μέσα στην Ιστορία. Ειπώθηκε – και δεν είναι ο λόγος άστοχος – πως και η ιστορία, αλλά προπάντων η καταγραφή της, φέρνει κι αυτή επάνω της τη σφραγίδα του αντρικού εγωισμού. Τη βαραίνει η μεροληψία του. Μα, όπως και νά' χει το πράγμα, στη μικρή Ελλάδα με τη μεγάλη διάρκεια, η Γυναίκα στάθηκε πολύ συχνά στο πρώτο επίπεδο της δημόσιας ζωής από τους αρχαίους καιρούς ως τις ημέρες μας.

Κι απόψε που συγκεντρωθήκαμε εδώ για να θυμηθούμε και να τιμήσουμε τη μνήμη της Αμαλίας Φλέμιγκ, τιμούμε στην πραγματικότητα την Ελληνίδα, που στο πρόσωπό της βρήκε μια από τις πιά ευτυχισμένες ολοκληρώσεις της μια από τις πιά ευτυχημένες συγκυρίες, για να εκφραστούν τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν τη συμβολή της Ελληνίδας στη νεότερη προπάντων Ιστορία του τόπου Ιστορία περιπετειών και αγώνων χωρίς αναπαμό...

Τέτοια η τύχη και για την Αμαλία Φλέμιγκ. Δεν την αρνήθηκε. Από τα νεανικά της χρόνια την αντίκρουσε με καθαρό βλέμμα –

σαν «έτοιμη από καιρό, σα θαρραλέα» κατά το λόγο του ποιητή, «σαν που αξιώθηκε μια τέτοια πόλη». Δηλαδή μια τόσο κρίσιμη για την Ελλάδα και για τον κόσμο ολάκερη εποχή, ανάμεσα σε δυο παγκόσμιους πολέμους και σε τεράστιες κοινωνικές, ηθικές και ιδεολογικές αναταραχές.

Ο τόπος ο δικός μας πλήρωσε ακριβά. Δεν έμεινε σκαλί προς τα πάνω και κάτω που να μην το διασκελίσει. Ήταν οι ώρες, οι μήνες, τα χρόνια που όλοι και όλα υπόφεραν, ζητούσαν μια στήριξη – άγνωστο πούθε θα μπορούσαν να τη λάβουν. Μα πίσω απ' αυτό το «άγνωστο», στο οποίο απευθυνόταν η κραυγή, στεκόταν η Μάνα η ιδέα της Μάνας-ελπίδας, ή «μεγαλόψυχη Μητέρα» του Σολωμού!

Την ξέρουμε να τριγυρίζει με τη μαύρη μαντήλα της από τα καφωκαμένα χωριά της Κρήτης και τα καταράχια της Πίνδου ως τις κατοχικές γειτονιές της Καισαριανής και της Παλιάς Κοκκινιάς. Την απαντούμε ίδια – ένα και το αυτό πρόσωπο – πίσω από τη μάντρα του Μεσολογγίου και μέσα από τα τεφτέρια της Μαρίας Ιορδανίδου, από την εποχή του θρύλου της Πηνελόπης Δέλτα ως την περήφανη, μαρτυρική ώρα της Καραγιάννη. Την ξαναβρίσκουμε αργότερα, ακόμη μια φορά, στην Αμαλία – στην Αμαλία της Κατοχής, στην Αμαλία της απριλιανής δυστυχίας, στην Αμαλία ενός πολιτικού οραματισμού για μια άλλη νεότερη Ελλάδα, οραματισμού που δεν την εγκατέλειψε ως τις τελευταίες της στιγμές.

Τι σημασία να έχουν τα ατομικά περιστατικά του ιδιωτικού βίου ενός ανθρώπου με τόσο πλούσια δημόσια ζωή; Η Αμαλία γεννήθηκε, μεγάλωσε σε μια ευκατάστατη οικογένεια αστών, στην καρδιά της πρωτεύουσας ενός ελληνομαιικού που επιχειρούσε να χτίσει ένα μικρό, συμβιβασμένο με τους νέους καιρούς ευρωπαϊκό κράτος πάνω στα ερείπια της Μεγάλης Ιδέας στη δεύτερη περίοδο του Ελευθερίου Βενιζέλου. Οι εθνικοί ρομαντισμοί των πατέρων της – των πατέρων μας – βάδιζαν εξαντλημένοι τον ανεπίστροφο δρόμο της μνήμης ή το πολύ-πολύ αναθέρμαιναν πολιτικά πάθη και διχασμός που, στιγμές, λάβαιναν τον τόνο της υστερίας. Ο τραγικός Καρυωτάκης είναι μαρτυρία και ο σαρκασμός τούτης της υστερικής εξάντλησης. Μα η νέα δυναμική και προλεταριακή πραγματικότητα, η καινούργια «εφθβεία» του έθνους, όπως την έβλεπε ο Γιώργος Θεοτοκάς με το πρώτο του βιβλίο «το ελεύθερο πνεύμα» και με την «Αργώ» που το 1929 και το 1930, φωλιάζει στις παράγκες των προσφυγικών συνοικισμών και δουλεύεται στα κλωστήρια, στα υφαντήρια και στις βιοτεχνίες που πλημμυρίζουν μέσα σε λίγα χρόνια κι όλες την ύπαιθρο της Αττικής, τον Πειραιά, το Βόλο, τη Θεσσαλονίκη.

Η Αμαλία μπορούσε να περάσει αφρόντιστα τα νιάτα της. Από καταγωγή και περιβάλον θα ήταν δικαιολογημένο να ζησει όπως οι νέες κοπέλες της ίδιας με αυτήν προέλευσης, της ίδιας οικογενειακής παράδοσης, της ίδιας εγκύκλιας παιδείας. Σπούδασε όμως μαζί με τις ακόμα πρώτες και λίγες του καιρού της, και σπούδασε μιαν επιστήμη που κατεξοχήν αγκιστρώνεται στον άνθρωπο – στον πάσχοντα άνθρωπο και στη ζωή την ιατρική. Με την αξιόλογη επίδοσή της στη μικροβιολογία έφτασε, λίγα χρόνια αργότερα, να διευθύνει Εργαστήριο Μικροβιολογίας του «Ευαγγελισμού» μετά από ευρύτερες σπουδές στην Αγγλία. Δεν είναι τυχαίο ότι εκεί συνέβη να συναντήσει και να συνεργαστεί μ' έναν από τους μεγαλύτερους ευεργέτες της Ανθρωπότητας, τον δόκτορα Φλέμιγκ, που έγινε ο σύντροφος της ζωής της, αν και για σύντομο διάστημα γιατί ο θάνατος βιάστηκε να τον 11

αποσύρει από κοντά της. Έμεινε ωστόσο άβυστη η εικόνα του στη μνήμη της. Με τρόπο πολύ απλό-σύγκινητικά απλό, η Αμαλία αναφερόταν σε κάποιες λεπτομέρειες της γνωριμίας της με τον σπουδαίο Άντρα, και είναι χαρακτηριστικό ότι εκείνο που περισσότερο κι από την ανακάλυψη της πενικιλίνης θεωρούσε άξιο να μνημονεύει και να το περιβάλλει με τρυφερή συγκίνηση και υψηλή τιμή ήταν η Ανθρώπινη Μορφή, ο ψυχικός κόσμος του μεγάλου επιστήμονα, το πνευματικό του Ήθος. Γιατί η Αμαλία πίστευε βαθιά όχι στην επιτυχία για την επιτυχία – όσο μεγάλη και διάσημη ακόμα αν ήταν αυτή – όχι στους επιτυχημένους κοινωνικά ή επαγγελματικά, αλλά σε χαρακτήρες που ενσάρκωναν τα ιδανικά της, ικανοί να προσφέρουν την αγωνιστική τους πίστη και την Αρετή τους στην προστασία των αδυνάτων, στην προκοπή της Ζωής, στο Δίκιο και την Αλήθεια. Ίσως αυτές οι λέξεις να ηχούν κάπως παράταιρα σήμερα, κάπως υπερβολικά «πανηγυρικές», θα έλεγα, έπειτα από τις τόσες και τόσες εμπειρίες και απογοητεύσεις που δεν παύουμε να συλλέγουμε στο δρόμο μας. Φτάνουμε στο σημείο ν' αμφιβάλλουμε πια αν δεν έχουν καταντήσει «λέξεις-φετίχ». Μα για την Αμαλία – την Αμαλία της Κατοχής και των φυλακών «Αβέρωφ», την Αμαλία της Αντίστασης στη δικτατορία των απριλιανών, την Αμαλία των οραματισμών της Αλλαγής – δεν χρειαζόταν θεωρητικές αναλύσεις και πολιτικές μεθοδεύσεις για να πιστεύει και να ελπίζει. Η πίστη της σε στέρεες αξίες και η τόλμη της πήγάζαν από τον πλούσιο συναισθηματικό της κόσμο. Αισθανόταν ακαταμάχητη την ανάγκη να βοηθήσει, να προσφέρει, να πολεμήσει την αδικία και το ψέμμα: Και στον ωραίο αυτό πόλεμο δεν γνώριζε δισταγμό. Ριχνόταν στον κίνδυνο με χαμογελαστή ψυχραιμία, που προκαλούσε την έκπληξη και το θαυμασμό στους συντρόφους της κι αφόπλιζε συχνά τον αντίπαλο.

Έτσι, όσες έζησαν μαζί της τις δραματικές μέρες και νύχτες στο τμήμα των Γυναικείων φυλακών «Αβέρωφ», το 1942, δεν ξέχασαν ποτέ τη θερμή της παρουσία κοντά τους: την ήρεμη, περήφανη ελληνίδα, που στάθηκε αδερφή σε κάθε καινούρια συγκρατούμενη χωρίς διάκριση ιδεολογικής τοποθέτησης και κοινωνικής καταγωγής, χωρίς το φόβο ενός θανάτου που φτερούγιζε πάνω από τα κεφάλια όλων των φυλακισμένων και μπορούσε σε κάποια τυχαία ώρα να διαλέξει ανάμεσα τους τη μία ή την άλλη. Και ήταν η ίδια ήρεμη, χαμογελαστή αποφασιστικότητα, με την οποία αντιμετώπιζε τη σύλληψή της και τον εγκλεισμό της στα σκοτεινά κελιά της ιωαννιδικής ΕΣΑ που έκανε αδέξιους και αμήχανους εμπρός της μερικούς από τους σκληρότερους βασανιστές.

Από τις πρώτες ημέρες της απριλιανής δικτατορίας το όνομα της Αμαλίας Φλέμιγκ ήταν γνωστό ανάμεσα στους πρώτους πυρήνες της Αντίστασης σαν πηγή πληροφοριών κι επικοινωνίας με εξόριστες προσωπικότητες και αγωνιστικούς κύκλους του Εξωτερικού. Σημειώματα και μηνύματα συμπάραστασης δεν άργησαν να φτάνουν με διάφορους τρόπους από μέρους της ακόμα και μέσα στις φυλακές, όπου είχαν αρχίσει να ξαναγοιμίζονται οι παλιές, «ακτίνες» των πολιτικών κρατούμενων. Με τον καιρό η συμμετοχή της στον αγώνα γίνεται αμεσότερη. Βρίσκεται δίπλα στις οικογένειες αυτών που διώκονται. Έρχεται σ' επαφή με τις αντιστασιακές οργανώσεις – τη «Δημοκρατική Άμυνα», το «ΠΑΚ», το «ΠΑΜ». Φροντίζει να προμηθεύσει καταφύγιο σε αγωνιστές που κρύβονται και αρκετές φορές να τους φυγαδεύει στο εξωτερικό. Το όνομά της, αν και είναι βέβαιο ότι ήδη τα όργανα της Ασφάλειας του καθεστώτος της

έχουν υποψιαστεί, την καλύπτει γιατί θέλουν ν' αποφύγουν να μαθευτεί ευρύτερα ότι η χήρα του Φλέμιγκ συγκαταλέγεται στους ενεργούς αντίπαλους της «Εθνοσωτηρίου»... Κάποια ώρα, ωστόσο, χάνουν την υπομονή τους. Η Αμαλία έχει κατορθώσει με τις γνωριμίες της και την τόλμη της να διασώσει σημαντικά στελέχη των οργανώσεων, να μεταφέρει μηνύματα του σημερινού Πρωθυπουργού, να δείχνει φανερά τη συμπάραστασή της στους εχθρούς του καθεστώτος. Κι όταν μετά τη φυγάδευση του Κώστα Σημίτη και του Ζαμπέλη, ανακαλύπτεται η άμεση συμμετοχή της στην προσπάθεια ν' αποσπασθεί από τα νύχια των βασανιστών του ο ήρωας Αλεξ. Παναγιούλης, η Αμαλία συλλαμβάνεται. Ριχνεται κι αυτή όπως τόσο άλλοι στα μπουντρούμια της ΕΣΑ. Ο πολύς Θεοφιλογιαννάκος λαμβάνει να σπάσει το ηθικό της. Απογοητεύεται γρήγορα. Η δική της στο Έκτακτο Στρατοδικείο της Αθήνας οργανώνεται βιαστικά. Ανακαλύπτουν ότι η αυθεντική ελληνίδα με την πλούσια κοινωνική κι επιστημονική δράση με τη γνωστή εθνική της προσφορά, δεν είναι ελληνίδα... αλλά βρετανή υπήκοος εξαιτίας του γάμου της με τον δόκτορα Φλέμιγκ! Την επιβιβάζουν βίαια σ' ένα αεροπλάνο, της στερούν με διάταγμα την ελληνική ιθαγένεια και την εξασπότελλουν στο Λονδίνο. Η εκδικητικότητά τους συνδυάζεται με την προτίμησή τους να παραμένει ελεύθερη στον αγώνα της εναντίον τους στο εξωτερικό, παρά να την κρατούν αιχμάλωτη στα κολαστήρια τους! Και όμως η Αμαλία τους ζητά, τους απαιτεί το δικαίωμα της φυλακής, σαν ελληνίδα πολίτης δίπλα στους άλλους φυλακισμένους της χούντας. Σε μια έκρηξη τρυφερότητας μέσα σε τόσο δραματικές για την ίδια και για τον τόπο στιγμές θυμάται τις γάτες της στο μικρό της εγκαταλειμένο διαμέρισμα της οδού Κανάρη και τους παρακαλεί να της επιστρέψουν να τις επισκεφτεί και να τις πάρει μαζί της... Της το απαγορεύουν κι αυτό.

Λίγους μήνες αργότερα θα πάρει το αεροπλάνο της γραμμής και θα ξαναγοιμίσει στο αεροδρόμιο του ελληνικού. «Είμαι ελληνίδα, τους λέει, έχω το δικαίωμα να μείνω στην πατρίδα μου. Κλείστε με, αν θέλετε, στις φυλακές...» Μάταια. Η Αστυνομία της χούντας έχει πολιορκήσει από νωρίς το αεροδρόμιο. Δεν της επιτρέπουν ούτε καν να πλησιάσει τους χώρους του κοινού, την επιβιβάζουν ξανά στο πρώτο αεροπλάνο για το Λονδίνο – αυτοί οι υποδειγματικοί έλληνες που δυο χρόνια αργότερα θα χαρίσουν τη μισή Κύπρο στους τούρκους!

Προσωπικά δε γνώρισα την Αμαλία Φλέμιγκ παρά ύστερα από την πτώση της χούντας, μετά την αποφυλάκισή μου και τη δική της επιστροφή από την Αγγλία. Δεν είμαι γι' αυτό σε θέση να μιλήσω για τον ασταμάτητο αγώνα της στο εξωτερικό ενάντια στους απριλιανούς πραξικοπηματίες. Το όνομά της, δεμένο με την πρόσφατη και παλιότερη αντιστασιακή της δράση, οι πρόσφατες διώξεις που είχε υποστεί, αλλά προπάντων η προσωπική της ακτινοβολία και γενικότερη καλλιέργειά της, αποτέλεσαν σπουδαία όπλα στην πάλη για την ελευθερία που οι οργανώσεις του εξωτερικού μεθόδευαν. Από την Αγγλία στην Ιταλία και σ' όλη τη Δυτική Ευρώπη κι από τη Δυτική Ευρώπη στη Βόρεια Αμερική η Αμαλία ταξίδευε, μιλούσε σε συγκεντρώσεις, έδινε συνεντεύξεις στον ξένο τύπο, συναντούσε σημαντικές πολιτικές προσωπικότητες που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τον αγώνα. Ακούραστη πάντα κι αισιόδοξη για το τέλος, λιπή στις πολλές δύσκολες ώρες όπου ήταν υποχρεωμένη να στερείται συχνά και τα πιό απαραίτητα για την προσωπική της ζωή,

επιστρέφει στην Ελλάδα όταν ήρθε το πλήρωμα του χρόνου γεμάτη πίστη κι αγωνιστική διάθεση παρά την κλονισμένη υγεία της. Το όραμά της Αλλαγής – όραμα που οι Αριστερές προοδευτικές δυνάμεις του τόπου – είχαν κατορθώσει να το φέρουν πολύ πιο κοντά τώρα χάρη στην κοινή αντίσταση κατά της χούντας και την αμεσότερη αναμεταξύ τους γνωριμία στις φυλακές και στις εξορίες, όραμα πυροδοτημένο από τα νιάτα του Πολυτεχνείου, ζωντάνευε με καινούργια νιότη την ψυχή της Αμαλίας. Το πρώτο που σκέφτηκε να πράξει, μόλις ξαναπάτησε σχεδόν το πόδι της στα χώματα της πατρίδας και της αποδόθηκε η ελληνική ιθαγένεια, μαζί με όσους άλλους την είχαν στερηθεί με τα αξιοθρήνητα εκείνα διατάγματα της χούντας, ήταν να παραιτηθεί από την παράλληλη – λόγω του γάμου της – βρετανική υπηκοότητα. Δεν ήθελε πιά ποτέ, ό,τι κι αν ήταν να συμβεί στο μέλλον, να επιτρέψει σε κάποιους ανέντιμους να την εκτοπίσουν σωματικά ή ηθικά έξω από την Ελλάδα με το πρόσχημα ενός δεύτερου διαβητήριου που της είχε τιμητικά παραχωρήσει μια ξένη χώρα! Εγκαταστάθηκε πάλι στο μικρό αγαπημένο της καμαράκι, συντροφιά με τις γάτες της, με τα πολύτιμα αναμνηστικά της περασμένης ζωής της και των λίγων χρόνων της ευτυχίας της με τον δόκτορα Φλέμιγκ. Ο εξώστης και η ταράτσα του λιλιπούτιου διαμερίσματος ωστόσο μετατράπηκαν σε θαυμάσιο εκφραστή της εσωτερικής ομορφιάς που της είχε χάρισει η φύση – ένας απίστευτος λουλουδότοπος! Εκεί δεχόταν απλά και καλωσυνάτα όσους τιμούσε με τη φιλία της – από το σημερινό πρωθυπουργό της χώρας, ως τους χτεσίνους συνεργάτες στον κοινό αγώνα και τους συγκρατούμενους.

Στάθηκε και στην καινούρια κρίσιμη περίοδο που άρχιζε από το Σεπτέμβριο του '74 τιμία η Αμαλία και απερίφραστη απέναντι σε πρόσωπα και σε καταστάσεις σύμφωνα με ότι πίστευε. Καμιά σκοπιμότητα, καμιά πολιτική «μανούβρα», κανενός είδους φιλοδοξία δεν ήταν ικανά την παρασύρουν έξω από τον ευθύ λόγο ή να την κάμουν να τον αποσιωπήσει. Είπε κι έλεγε ως το τέλος θαρρετά τη γνώμη της, αδιαφορώντας για τις συνέπειες και τις ταπεινές υπονομιεύσεις, που δυστυχώς δεν παύουν να καταστρέφουν ή να εξουδετερώνουν χρήσιμες για το μέλλον του τόπου δυνάμεις. Ο τυχοδιωκτισμός, ή εύκολη προσαρμογή χαρακτήρων ανάλογα με τις περιστάσεις, ή ιδεολογική θολούρα, της προκαλούσαν οργή και λύπη. Η Αμαλία πίστεψε πολύ, πίστεψε ρομαντικά πως είχαμε φτάσει επιτέλους σε λαός στην ώριμη ώρα να μαθαίνουμε από τα παθήματά μας, να μη λησμονούσε εύκολα, αφρόνιστα, επικίνδυνα ανθρώπους και πράγματα που ξευτέλιαν τον τόπο. Έλπιε σε καθαρές καταστάσεις. Θέλησε έτσι άλλη μια φορά να προσθέσει ενεργά τον εαυτό της στο «ελπιζόμενο» και να μην αρκεστεί, όπως άνετα θα μπορούσε να το κάνει, στην ως τότε προσφορά της στη δημόσια ζωή.

Ο ενθουσιασμός και η αισιοδοξία της ότι μια καινούργια εποχή άρχιζε για την Ελλάδα, η επιμονή της ότι θα έπρεπε ο αγώνας ενάντια στη χούντα να έχει τη συνέχειά του κάτω από μια νέα πολιτική έκφραση, ικανή ν' αξιοποιήσει τις προοδευτικές δυνάμεις, του τόπου και να οδηγήσει στο δρόμο της πραγματοποίησης τους κατ' επανάληψη ματαιωμένους πόθους του δημοκρατικού λαού, ότι για τούτο ήταν χρέος τους να βοηθήσουν όσοι από θέση μπορούσαν να το πράξουν, επηρέασε κι εμένα και άλλους. Βρεθήκαμε μαζί βουλευτές επικρατείας στη Βουλή ύστερα από τις εκλογές του 1977. Η Αμαλία ήταν πάντοτε

παρούσα· στις νυχτερινές συνεδριάσεις, στις ψηφοφορίες στις κοινοβουλευτικές επιτροπές. Δούλευε με πάθος. Στον προεκλογικό αγώνα του '77, και αργότερα του '81, δε δίστασε ν' αναλάβει τις πιο δύσκολες και μακρινές αποστολές μέσα στο χειμώνα, ταξιδεύοντας ακόμα και με καΐκια σε άσχημους καιρούς για να φέρει το μήνυμα και το πιστεύω της Αλλαγής.

Δεν θυμάμαι να ζήτησε ποτέ το λόγο στη Βουλή αν δεν είχε να προσθέσει κάτι ουσιαστικό στη συζήτηση. Η σεμνότητά της δεν της επέτρεψε ποτέ την ανάμιξη σε οξύτητες και προσωπικές αντιδικίες. Ήταν δυναμική και μαχητική, ιδιαίτερα στην αρκετά μάταιη όπως αποδείχτηκε αργότερα προσπάθεια να εκκαθαριστεί το έδαφος από τους λογείς αμαρτωλούς και συνεργάτες της χούντας, μα ποτέ η Αμαλία δε στάθηκε φανατική. Οι πικρίες δεν άργησαν, φυσικά, να έλθουν. Τις προσπερνούσε με την αξιοπρέπεια και τον αυτοσεβασμό της.

Στις δυο επόμενες εκλογές του '81 και του '85 ο λαός την τιμά ξαναστέλνοντάς την στη Βουλή σαν εκπρόσωπό του. Η κλονισμένη από καιρό υγεία της έχει χειροτερέψει, ωστόσο η Αμαλία δεν δέχεται καν να συζητήσει με τους στενούς της φίλους για να μετριάσει τους κόπους και τις ευθύνες που έχει αναλάβει. Η προσφορά της στην υπόθεση της Κύπρου και η εργασία της σαν μέλους, και αργότερα Προέδρου, της ελληνικής κοινοβουλευτικής αντιπροσωπείας στο «Συμβούλιο της Ευρώπης» αποτελούν, σίγουρα, δυο από τις σημαντικότερες εθνικές υπηρεσίες της Αμαλίας Φλέμιγκ στα χρόνια αυτά. Ήταν από τους πρώτους που κατέβηκαν στην Κύπρο αμέσως μετά το 1974, από τους πρώτους που συνάντησαν τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο και που έλαβαν μέρος στη διεθνή εκστρατεία διαμαρτυρίας για το έγκλημα της τουρκικής εισβολής και που είδαν με τα μάτια τους τη δυστυχία των προσφύγων, συμπόνεσαν και δούλεψαν για να τους συμπαρασταθούν.

Στο «Συμβούλιο της Ευρώπης» – όργανο πανευρωπαϊκής και διεθνούς επιρροής σε ό,τι αφορά ιδιαίτερα τις συζητήσεις και αποφάσεις για την προστασία των δημοκρατικών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων – το κύρος της Αμαλίας Φλέμιγκ, παράλληλα με τη γλωσσομαθεία της και την κατά βάθος μελέτη των θεμάτων, την ανεβάζουν στο πρώτο επίπεδο προσωπικότητας του οργανισμού αυτού. Ως τις τελευταίες ημέρες της ζωής της δεν έπαψε να ταξιδεύει στο Στρασβούργο για να παρακολουθεί ενεργά τις εργασίες του Συμβουλίου. Οι ομιλίες και τα υπομνήματά της συντέλεσαν αποτελεσματικά στην ενημέρωση των μελών του Συμβουλίου για την κατάσταση στην Κύπρο και τις φοβερές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία κάτω από την τυρανία των στρατοκρατών του Εβρέν.

Πόσο ενημερωμένος να είναι τάχα ο λαός για τις μακρόχρονες, επίμονες και κάποτε αγχώδεις προσπάθειες που αναλαμβάνονται στο εξωτερικό σε εθνικό επίπεδο από άτομα και ομάδες που η φυσιογνωμία τους δεν φιγουράρει στα δελτία ειδήσεων της τηλεόρασης ή στα ποδοσφαιρικά νέα; Και τι σημαίνει τελικά στην Ελλάδα η λέξη «πολιτική», η λέξη «πολιτικός»; Ήταν η Αμαλία Φλέμιγκ μια πολιτική φυσιογνωμία, όπως συνηθίζουμε να την εννοούμε εμείς εδώ; Ιδεολογική δραστηριότητα, ενδιαφέρον για τα «Κοινά» πάνω από κάθε τι προσωπικό ήταν όλη η ζωή της, κι από την άποψη αυτή ναί. Ωστόσο σε όλες τις δημοκρατικές χώρες η «Πολιτική» ισορροπεί ανάμεσα σε τρεις συνισταμένες: Την ιδεολογία, το Κόμμα, και τη Στρατηγική της ιδεολογίας. Κόμμα σημαίνει όργανο υποταγμένο

στον υπέρτατο σκοπό της ιδεολογικής πίστης και της προώθησης της στρατηγικής που θα κάμει πράξη την ιδέα. *Στρατηγική* σημαίνει εκτίμηση των αντίπαλων δυνάμεων, των συνθηκών και των ευκαιριών που θα επιτρέψουν ή θα αποτρέψουν μια ενέργεια για την τελική πραγμάτωση του στόχου. Ούτε η στρατηγική μπορεί ν' ανατρέψει την ιδεολογία ή ν' αποχτάει υπερτροφικές διαστάσεις και να θεωρείται το «άπαντον» της πολιτικής. Ούτε *Κόμμα* μπορεί να σημαίνει ανταγωνισμός αδιάλειπτος μέσα κι έξω, πάλη για την επικράτηση με προπέτασμα την ιδεολογία.

Δεν ξέρω με αυτά τα κριτήρια τι ακριβώς σημαίνει στην Ελλάδα η «Πολιτική» και κατά πόσο ο τίτλος του «Πολιτικού» για την Αμαλία θα ταίριαζε στις ελληνικές προσαρμογές του όρου. Αλλά τι σημασία έχει; Μια «φλεγόμενη βιάς», όπως ήταν όλη η ζωή και η ψυχή της Αμαλίας Φλέμινγκ, αφήνει άβεστη την αντανάκλασή της όχι μονάχα στη μνήμη εκείνων που η καλή τύχη έφερε να περπατήσουν δίπλα της. Φέγγει στο δρόμο, στις ανηφοριές απ' όπου αναγκαστικά θα περάσουν όσοι πραγματικά αγαπούν τον τόπο και μορφώνουν με τον καιρό την αληθινή ιστορία του. Ο σωστός πολίτης, ο άρτιος Άνθρωπος – όσο υπάρχουν κοινωνίες και πολιτικές – θα εξακολουθεί πάντα να είναι αυτό που το πέρασμα της Αμαλίας Φλέμινγκ μας δείχνει ότι χρειάζεται να το φτάσουμε.

ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ

Τι θα μπορούσα, στ' αλήθεια να προσθέσω σ' αυτό το λογοτεχνικό χείμαρρο του Σπύρου Πλασκοβίτη απ' τον οποίο βγαίνει καθαρά η εικόνα της Αμαλίας.

Της Αμαλίας του τρίπτυχου Επιστήμη - Αντίσταση - Πολιτική. Και συμφωνώ απόλυτα μαζί του ότι αυτές οι τόσο διαφορετικές και τόσο αλληλοσυμπληρούμενες πτυχές της δράσης της πήγαιζαν από μια εσωτερική της ανάγκη να υπηρετήσει τον Άνθρωπο, το Δίκαιο, την Αλήθεια. Ήταν πέρα από κάθε σκοπιμότητα και συναλλαγή. Επειδή περνούσε πάνω απ' τις μικρότητες, αγέρωχη και περήφανη, πολλοί δεν πίστεψαν ότι ήταν δυνατόν, νά'ναι τόσο ανιδιοτελής, τόσο ακέραιη και γι' αυτό την πλήγωσαν.

Είχα τη μοναδική τύχη να την δω να παλεύει και στις τρεις αρρένες από πολύ κοντά και για πολλά χρόνια. Κι εδώ θα προσπαθήσω από τις μικρές προσωπικές μου εμπειρίες να βοηθήσω να φανούν ανάγλυφα μερικές ακόμα πτυχές τον χαρακτήρα της.

Αμαλία - Επιστήμη

Την επιστήμη που διάλεξε δεν την ήθελε αρχικά γιατί τις άρεσαν το γράψιμο και τα μαθηματικά. Αν πείστηκε, μετά από επιμονή του πατέρα της, ήταν γιατί στην ιατρική υπάρχει κατ' εξοχήν η έννοια της βοήθειας προς τον Άνθρωπο. Αλλά ήταν πάνω απ' τις δυνάμεις της να βλέπει από κοντά τον ανθρώπινο πόνο. Δεν τ' άντεχε και γι' αυτό λιποθύμησε στο πρώτο μάθημα ανατομίας. Η μόνη διέξοδος ήταν να προσανατολιστεί στην έρευνα. Ήδη, από το 1939 πήγε στο Παρίσι για μεταπτυχιακές σπουδές. Η είσοδος των Γερμανών στη πόλη αυτή την έφερε πίσω. Μετά την ταραγμένη περίοδο της Κατοχής, που πάλεψε στη διάρκειά της σ' όλα τα επίπεδα τόσο σα γιατρός όσο και στην Αντίσταση με τα γνωστά επακόλουθα φυλάκισης κ.τ.λ., ξανάφυγε απ' την Ελλάδα, για την Αγγλία αυτή

τη φορά, μακριά απ' τον τόπο που λάτρευε αλλά και που την πλήγωνε. Και, τύχη αγαθή, από μια συγκυρία βρίσκεται στο εργαστήριο του Αλέξανδρου Φλέμινγκ.

Το να εργάζεται δίπλα σε μια κορυφή της επιστήμης και στον άνθρωπο που 'κανε σκοπό της ζωής του να ελαφρύνει τον ανθρώπινο πόνο και που δεν δέχτηκε ποτέ ανταμοιβή γι' αυτό (είναι γνωστό ότι δεν πήρε δραχμή για την πενικιλίνη), ήταν για την Αμαλία η ολοκλήρωση των ιδανικών της. Αλλά η Ελλάδα της έλειπε και γύρισε πίσω για να επιστρέψει, μετά από λίγο, στην Αγγλία παντρεμένη μαζί του. Άρχισε τότε μια περίοδος στη ζωή της απόλυτης ευτυχίας. Ηρεμία στο σπίτι τους, αλλά και ταξίδια, δημοσιότητα, φώτα. Η Αμαλία απ' όλες αυτές τις τιμές και τις διακρίσεις θυμόταν με συγκίνηση κι αγάπη τα λουλούδια που έβαζαν καθημερινά στο μνημείο του μεγάλου Άντρα οι ανθρωπώλες της Μαδρίτης. Και τότε, ήρθε ο θάνατος να της διακόψει το σύντομο αυτό διάστημα ευτυχίας. Και δεν έφτανε αυτό. Η Αγγλία την πλήγωσε. Είδε με δυσπιστία την τόσο νεώτερη ξένη καλλονή να τους παίρνει το sir Alexander Fleming, τον μεγάλο Νομπελίστα. Δεν πίστεψαν στην άδολη αγάπη της. Γι' αυτό και κείνη αρνήθηκε να πάρει την σύνταξη, που ομόφωνα η αγγλική Βουλή της χορήγησε.

Γυρνώντας οριστικά στην Ελλάδα, μέσα στις άλλες τις δραστηριότητες, η Αμαλία θέλησε να δώσει στο τόπο της αυτό που έμαθε στο εξωτερικό, την αξία και την ανάγκη της Έρευνας σε μια χώρα που θέλει να αναπτυχθεί αυτόνομα κι ανεξάρτητα. Και με τα λίγα λεφτά που διέθετε, με το κύρος του ονόματος που έφερε και την προσωπική της ακτινοβολία κατόρθωσε να πείσει την εκκλησία και την Πολιτεία – ο Γ. Παπανδρέου ήταν τότε πρωθυπουργός – νά της δώσουν το κτήμα και τα λεφτά για να φτιάξει το Ίδρυμα Αλ. Φλέμινγκ με σκοπό την προώθηση της έρευνας στη μοριακή βιολογία και βιοχημεία. Η ιστορία αυτού του ιδρύματος ακολουθεί την ιστορία, λίγο-πολύ, αυτού του τόπου. Το κτίριο άρχισε να κτίζεται και είχαν τελειώσει τα εξωτερικά όταν έφτασε η χούντα. Οι δικτάτορες, την Αμαλία την εκδικήθηκαν και σ' αυτό το επίπεδο. Σταμάτησαν κάθε επιχορήγηση κι άφησαν το κτίριο να καταρρεύσει. Και το χειρότερο... Όταν η Αμαλία πιάστηκε, το Συμβούλιό της, οι άνθρωποι που είχε η ίδια διαλέξει, αποκήρυξε μετά βδελυγμίας τόσο την ίδια όσο και τις «ανθελληνικές» πράξεις της.

Ξέρω πόσο πικρά πόνεσε γι' αυτό.

Μετά τη μεταπολίτευση προσπάθησε να ξαναενεργοποιήσει το Ίδρυμα. Το κτίριο είχε υποστεί άγριους βανδαλισμούς κι έπρεπε να προστατευθεί. Έτσι, τα πρώτα χρόνια η ισχνή επιχορήγηση του κράτους καταναλώθηκε στο να περιμαντρωθεί το κτίριο, να μπει φύλακας κ.τ.λ. Σιγά-σιγά, όταν το κόμμα της, ήρθε στην εξουσία, οι ελπίδες της αναπερώθηκαν. Με πολύ αγώνα κατόρθωσε να πείσει την πολιτική ηγεσία του νεοιδρυθέντος Υπουργείου Έρευνας και Τεχνολογίας να τελειώσει το έργο και να ενταχθεί το ίδρυμα στο Εθνικό Πρόγραμμα Έρευνας. Πράγματι, περιλήφθηκε στα Εθνικά Ερευνητικά Κέντρα, τελείωσε η μελέτη για την πλήρη αποπεράτωση και αξιοποίησή του σαν Ερευνητικό κέντρο με τα προβλεπόμενα εργαστήρια αρκετά ευπροσάρμοστα για οποιαδήποτε χρήση. Είχε προβλεφθεί μάλιστα επιχορήγηση σημαντική για την ολοκλήρωση του έργου σε τρία χρόνια '85-'87.

Και ήρθε το 1985 που διάψευσε μια ακόμα φορά τις προσδοκίες της. Η αλλαγή γραμμής του υπουργείου προς τις τεχνολογικές εφαρμογές και τα μέτρα λιτότητας, διέκοψαν πάλι την επιχορήγηση. Της θέσαν όρο να δώσει το ίδρυμα για να

φτιάχνουν «τόρνους και βίδες», όπως η ίδια με πικρία και χιούμορ έλεγε.

Και τώρα, μετά το θάνατό της και παρόλη τη διαβεβαίωση του πρωθυπουργού για υποστήριξη του Ιδρύματος, το μόνο που δόθηκε παρά τις αλληπάλληλες ενέργειες του συμβουλίου, είναι 5.000.000 για επενδύσεις αντί των 120.000.000 που ζητήθηκαν. Το μόνο που μπορούμε να της υποσχεθούμε εμείς, σαν Διοικητικό Συμβούλιο, είναι να μη την προδώσουμε και να συνεχίσουμε τις προσπάθειές μας να πείσουμε την πολιτεία ότι τα λεφτά που δίνονται για την έρευνα δεν είναι περιττά αλλά η προϋπόθεση για την αυτοδύναμη ανάπτυξη ενός έθνους.

Αμαλία - Αντίσταση

Τι να πρωτοθυμηθώ για την δράση της στην Αντίσταση. Μα η ζωή της ολόκληρη ήταν μια αντίσταση απέναντι σε κάθε συμβιβασμό, απέναντι σε κάθε αλλοτρίωση.

Η συγκεκριμένη δράση της στην αντίσταση της Κατοχής είναι γνωστή κι εγώ η ίδια την έμαθα από διηγήσεις. Τη στάση της όμως απέναντι στη Χούντα την έζησα καθημερινά. Παντού παρούσα σ' όλα τα επίπεδα. Ανθρώπινης και υλικής βοήθειας προς τους δοκιμαζόμενους φυλακισμένους και εξόριστους. Είναι γνωστό πόσα ασημικά πουλήθηκαν εκείνη την εποχή. Παρόλη την ενεργό αντιστασιακή της δράση, βοήθαγε και φανερά με το κύρος της και την τόλμη της. Όταν ήρθε στη δίκη των 35 μάρτυρας υπεράσπισης του άντρα μου με ρώτησε για ποιόν άλλο νόμιζα ότι θά'πρεπε να μιλήσει. Αυτονόητα μας ήρθε το όνομα του Καραγιώργα, που δεν είχε γνωρίσει ακόμα προσωπικά αλλά που τόσο θαύμαζε και που τόσο δοκιμαζόταν σωματικά και ηθικά εκείνο τον καιρό.

Έτσι, όταν οι δυνάστες επιχειρήσαν να του πετάξουν λάσπη στη δίκη, η ηθική λάμψη της Αμαλίας βοήθησε αποφασιστικά να γυρίσει μπούμερανγκ σ' αυτούς που το αποτόλμησαν.

Η μόνη περηφάνεια της ήταν όταν ανακάλυπτε μέσα της ότι ο χαρακτήρας της δεν είχε αλλοτριωθεί. Με πόση παιδική χαρά μου διηγιόταν ότι όταν κάποτε έπεσε σ' ένα χαντάκι οδηγώντας (γιατί το ζάχαρό της είχε φτάσει 4), πριν χάσει τις αισθήσεις της η τελευταία της σκέψη ήταν το τι θα απογίνει ο Σημίτης που έκρυβε και που ήταν η μόνη επαφή του με τον έξω κόσμο.

Στη διάρκεια της σύλληψής της με τη μοναδική της στάση «τρομοκράτησε τους τρομοκράτες». Κι όταν της κόψαν το νερό κι έπαθε αιματουρία, αυτοί εκλιπαρούσαν και όχι η Αμαλία. Την παρακαλούσαν να την αφήσουν ελεύθερη με μόνο αντάλλαγμα ένα δημόσιο καλημέρα της με το Θεοφιλογιαννάκο!.. Και φυσικά, εκείνη αρνήθηκε.

Στο εξωτερικό, όπως είπε ο Σ. Πλασκοβίτης, κι είναι σ' όλους γνωστό, συνέχισε την πλούσια δράση της. Και έφυγε απ' την Αγγλία και ήρθε στη Ρώμη για νάναι πίο κοντά σ' αυτό που πάντα λάτρευε, την Ελλάδα. Την συνάντησα τον τελευταίο μήνα της δικτατορίας στη Ρώμη, ίσως στην πιό απελπισμένη κατάσταση που την είχα ποτέ δει. Είχε απορριφθεί η τελευταία της προσφυγή στο Συμβούλιο Επικρατείας για να μπορέσει να γυρίσει στην Ελλάδα. Είχε μόλις γυρίσει από την κηδεία ενός εξόριστου Έλληνα και είχε κυριολεκτικά «σπάσει». Αυτή που ενώ αγαπούσε με πάθος τη ζωή συγχρόνως περιφρονούσε το θάνατο - δυστυχώς μάλιστα πολλές φορές τον προκαλούσε, όπως με την αμέλεια που έδειχνε στο θέμα της υγείας της - δεν άντεχε μόνο κάτω. Την ιδέα ότι θα πεθάνει εξόριστη χωρίς να να

ξαναντικρύσει το χώμα και τον ήλιο της πατρίδας της. Γι' αυτό

Εκεί είχε τη δυνατότητα να υπηρετεί τα δύο προσφιλή της αλληλοσυνδεόμενα θέματα: το Κυπριακό και την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στη Τουρκία, που τόσο αγαπούσε το δοκιμαζόμενο λαό της.

Και η Αμαλία που αρνιόταν να κάνει πεζή ένα βήμα έκανε 5 χιλιόμετρα επικεφαλής των Γυναικών στην Κύπρο και παρακολούθησε τώρα τελευταία μάλιστα που η υγεία της ήταν πολύ κλονισμένη την κηδεία του Κούρδου σκηνοθέτη Γκιουνέι στο νεκροταφείο Περ λα Σεζ του Παρισιού.

Στο Παρίσι όποτε ερχόταν ήταν αεικίνητη. Όλες τις γνωριμίες και τις επιρροές της τις κατανάλωνε στο να πείθει για το δίκαιο του αγώνα της. Και η συμβολή της τεράστια. Πόσο ευτυχισμένη ήταν που πέτυχε μαζί μ' άλλους, την εκπροσώπηση της Κυπριακής Κυβέρνησης στο Συμβούλιο της Ευρώπης ως μόνης νόμιμης Κυβέρνησης της Κύπρου.

- Και ίσως καμιά φορά, σκέπτομαι, ότι τελικά, καλύτερα που πέθανε φέτος και δεν πρόλαβε την Τουρκική Προεδρία στο Συμβούλιο. Γιατί είμαι σίγουρη ότι και με φορείς, θα πήγαινε στο Στρασβούργο. Και θάταν μια τραγωδία γι' αυτήν, να βλέπει να προεδρεύει σ' αυτό που πίστευε ότι θά'πρεπε να είναι σα ναός των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ο Υπουργός της Χούντας του Εβρέν για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας και συμβιβασμών.

Ελπίζω ότι το πέρασμα της Αμαλίας απ' την Ιστορία, και όποιος άλλης Αμαλίας, θα βοηθήσει την ανθρωπότητα να ξεπεράσει τη πολιτική του παραλόγου και των εξοπλισμών και να οδηγηθεί στο δρόμο της Ευρώπης και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Τότε μόνο και τα χρόνια τα πρώτα μετά τη μεταπολίτευση, στις εκδρομές που κάναμε μαζί ανά την Ελλάδα μουρμούριζε συνεχώς, αγκαλιάζοντας με το βλέμμα της με άπειρη αγάπη τα τοπία της «τα κτήνη, τι θέλησαν να μου στερήσουν!»

Ίσως η χθεσινή μεγάλη μέρα της καθολικής κι απόλυτης αναγνώρισης της Εθνικής μας Αντίστασης είναι το καλύτερο μνημόσυνο στη μεγάλη Αντιστασιακή.

Αμαλία - Πολιτική

Ποτέ η Αμαλία συνειδητά δεν πέρασε στον ενεργό πολιτικό στίβο. Συνέχισε τον αγώνα που πίστευε σε καιρό ειρήνης εκεί που τον σταμάτησε στο καιρό της κατοχής. Όταν κάποτε στις εκλογές του 1974 γίνονταν τα προγράμματα ομιλιών των στελεχών του ΠΑΣΟΚ και όταν όλοι άλλοι, τόσο νεώτεροί της, ζητούσαν κάποια ανάπαυση ανάμεσα σε δύο εκδηλώσεις εκείνη ζητούσε να τη χρησιμοποιούν συνεχώς. Κι ερχόταν με το καράβι στις 12 τη νύχτα για να ξαναφύγει με το αεροπλάνο στις 6 το πρωί σ' όλα τα μέρη της Ελλάδας, να φέρει το μήνυμα της ελπίδας, για ένα καινούργιο κόσμο δικαίτερο, όπως αυτή πίστευε.

Δυσκολευτήκαμε πολύ να την πείσουμε να μπει στην ενεργό πολιτική δράση σαν υποψήφια βουλευτής επικρατείας το 1977. Και μετά, το 1981 όταν κατέβηκε στον προεκλογικό αγώνα σε προσωπικό πιά επίπεδο σαν υποψήφια της Α' Αθηνών, όση την ξέρουν θα γνωρίζουν με πόση δυσκολία ξεπέρασε την απέχθειά της για αυτοπροβολή. Δε δέχτηκε να γίνει Ευρωβουλευτής αν και ήξερε πόσο θα προσέφερε η διεθνής της ακτινοβολία στο τόπο, από φόβο μη μένει πολύ μακριά απ' την Ελλάδα. Και βρέθηκε η εναλλακτική λύση του Συμβουλίου της Ευρώπης για να παλεύει συγχρόνως για τις πολιτικές ελευθερίες και τα ανθρώπινα δικαιώματά.

ο αγώνας της δεν θα πήγαινε χαμένος.

ΕΛΣΑ ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΥ

Όταν το 1959 διάβαζα στην Πάτρα το βιβλίο του Αντρέ Μωρούα για τη ζωή του Αλέξαντρου Φλέμιγκ δεν φανταζόμουν ποτέ, πως η τύχη θα τ'άφερνε έτσι, ώστε να γνωρίσω από κοντά και ν'αγαπήσω τόσο πολύ, την άξια σύντροφο του μεγάλου ευεργέτη της ανθρωπότητας, τη γλυκιά, ευγενική καλωσουνάτη Αμαλία Φλέμιγκ.

Ήταν το Γενάρη του 1975, μετά την πτώση της Χούντας, όταν όλα τα σωματεία, οι σύνδεσμοι, οι συνδικαλιστικές ενώσεις στις πρώτες μεταδικτατορικές αρχαιρεσίες τους προσπαθούσαν ν'απαλλαγούν απ'τα παλιά φιλοχουντικά ή συνεργασθέντα με τη δικτατορία συμβούλια τους.

Στο Σύνδεσμο Ελληνίδων Επιστημόνων μια μικρή συντροφιά από παλιά μέλη κάναμε την πρώτη προσπάθεια. Οπότε στα χείμαρρος ξεχύθηκαν οι δημοκρατικές επιστημότισσες της Αθήνας και του Πειραιά να ξεκαθαρίσουν το Σύνδεσμο απ'την απαράδεκτη κατάσταση, που επικρατούσε εκεί, να διώξουν τα φαντάσματα του παρελθόντος.

Έπρεπε όμως τώρα να βρούμε το κατάλληλο πρόσωπο, που θα μπορούσε να μπει επί κεφαλής στον αγώνα μας. Κάποια από μας ανέφερε το όνομα της Κας Φλέμιγκ. Μια επιτροπή μας πήγε σπίτι της, της το πρότεινε. Εκείνη δέχτηκε με κάποιο δισταγμό και με τη σεμνότητα, που τη διέκρινε πάντα...

Εγώ την είδα για πρώτη φορά στα γραφεία του Συνδέσμου μας, εκεί Βουλής 44α, μες στο πολύβουο μελίσσι, που δημιουργούσαν κυρίως οι νέες επιστημότισσες τις αξέχαστες εκείνες προεκλογικές ημέρες.

Ακόμα θυμάμαι τη συγκίνηση και την έκπληξή μου. Η Αμαλία Φλέμιγκ ήταν για μένα σχεδόν ένα μυθικό πρόσωπο...

Άξια σύντροφος και συνεργάτρια του μεγάλου επιστήμονα, παλιά αγωνίστρια της Κατοχής και τώρα ηρωίδα του αντιδικτατορικού αγώνα... Αυτή, που τη δράση της, τις τολμηρές της πράξεις, το θάρρος, τον ηρωισμό της, έπειτα τη σύλληψη, τις ταλαιπωρίες και τα βασανιστήρια, που υπέστη από τη Χούντα, τ'ακούγαμε κρυφά με δέος εκείνες τις φοβερές νύχτες της δικτατορίας απ'το σταθμό της Ντίωτισε Βέλε.

Και τώρα νά'την μπροστά μου απλή, όμορφη, αυθόρμητη, σαν κοριτσόπουλο...

Μετά τη νίκη του δημοκρατικού ψηφοδελτίου μας, γύρω απ'το μεγάλο τραπέζι στα γραφεία του Συνδέσμου, τη γνώρισα από κοντά σ'όλες τις φάσεις των προβληματισμών, που αντιμετώπιζαμε τότε κι είχα την ευκαιρία να εκτιμήσω τον αέριο χαρακτήρα της, την εντιμότητα και το ήθος της, μα και το αίσθημα δικαιοσύνης, που τη χαρακτήριζε και την άμετρη καλωσύνη και κατανόηση για όσες από μας ίσως παρασυρόμασταν μες στον ενθουσιασμό της πρώτης νίκης και των ιδεολογικών φανατισμών μας.

Ιδιαίτερα σαν ταμίας του Συνδέσμου για δύο τριετίες, ενώ εκείνη ήταν Πρόεδρος είχε την ευτυχία να συνεργαστώ και να γνωριστώ μαζί της πιά πολύ.

Ο Σύνδεσμος με τη δική της παρουσία πήρε άλλη μορφή. Εκτός που η προσωπικότητα και το κύρος της στήριξαν ηθικά και υλικά το σωματείο, ήταν οι ιδέες και η ενεργητικότητά της, που έδωσαν μια δυνατή ώθηση στις δραστηριότητες του Συνδέσμου.

Οι διάφορες επιτροπές μας λειτούργησαν αποδοτικά, απλώθηκαν και στην επαρχία. Ένας αέρας δημοκρατικότητας και προόδου φύσηξε στο Σύνδεσμο.

Γενικά η Αμαλία ήταν ένας άνθρωπος εξαιρετικός. Έξυπνη, δραστήρια, εφευρετική, τολμηρή, μα και ευαίσθητη και γεμάτη καλωσύνη και αγάπη για το συνάνθρωπό της, τον πάσχοντα, τον παραμελημένο γέροντα, το αδικημένο και κακοποιημένο παιδί, τον πολιτικό κρατούμενο, τον βασανισμένο.

Εξ άλλου αυτά τα αισθήματά της την οδήγησαν ώστε να γίνει εκλεκτό, δραστήριο μέλος της Διεθνούς Αμνηστίας (νομίζω ήταν η πρώτη Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος).

Η Τραγωδία της Κύπρου την είχε ιδιαίτερα συγκινήσει. Απ'ότι ξέρω είχε μάλιστα υιοθετήσει ένα αγοράκι ορφανό από πατέρα. Το παιδί έμενε κάτω, στην Κύπρο με τη μητέρα του κι αυτή είχε αναλάβει την οικονομική φροντίδα της ανατροφής και των σπουδών του. Με πόση αγάπη και τρυφερότητα μας έδειχνε τη φωτογραφία του... Κι όταν έγινε εκείνη η πρώτη πορεία των γυναικών στην Κύπρο, στην Αμμόχωστο, μέχρι το διαχωριστικό συρματοπλέγμα για να επιδόσουμε το ψήφισμα διαμαρτυρίας και έκκλησης στα ανθρωπιστικά αισθήματα των τουρκοκυπρίων γυναικών για τους πολιτικούς κρατούμενους και τους αγνοούμενους, σ'εκείνη την πρώτη πορεία το Νοέμβριο του 1975, πρώτη και καλύτερη η Αμαλία Φλέμιγκ με την ελληνική σημαία στα χέρια, μες στη βροχή και το κρύο κι ας είχε μόλις πριν λίγες μέρες βγει απ'το νοσοκομείο, όπου είχε υποστεί μια σοβαρότατη εγχείρηση.

Δε λογάριαζε τον εαυτό της ή μάλλον δε λογάριαζε την υγεία, το σώμα της. Τα πνευματικά της ενδιαφέροντα, τα ιδανικά της ψυχής της της έδιναν τη δύναμη ν'αντιπαλέμει με τις πιά δύσκολες εξωτερικές συνθήκες.

Και μέχρι το τέλος αυτή ήταν η αρχή της.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της Αμαλίας ήταν η μεγάλη αγάπη της για τα ζώα και τα φυτά! Η ταράτσα του σπιτιού της ήταν γεμάτη λουλουδία, γλάστρες με μυριστικά, μικρά δεντράκια... Στα δωμάτια της τριγύριζαν γάτες και γατούλες. Μάζευε απ'το δρόμο τα τραυματισμένα, τα άρρωστα γατάκια, τα γιατροπόρευε, τα ταίριζε τα νοιάζονταν. Πρέπει νάχεις πολύ μεγάλη καρδιά στην εποχή μας, σ'αυτή την εποχή της απανθρωπιάς, της σκληρότητας, του παραλογισμού, για ν'απλώνεις την αγάπη σου μέχρι το ζωικό και το φυτικό βασίλειο...

Τη θυμάμαι ακόμα, όταν έγιναν το 78 οι σεισμοί της Θεσσαλονίκης. Μας ξεσόκωσε απ'το Σύνδεσμο να πάμε να βοηθήσουμε, ηθικά προπάντων τους σεισμοπαθείς. Επισκεφθήκαμε μέχρι τα σεισμόπληκτα χωριά γύρω από τη λίμνη Βόλβη όπου ήταν το επίκεντρο του σεισμού κι όπου το έδαφος γύρω είχε μεγάλες ρωγμές. Η Αμαλία δε φοβόταν τίποτε. Μαζί της τρέχαμε κι εμείς και που να την προφτάσουμε στη δραστηριότητα και τη ζωντάνια της...

Αδύνατον να πιστέψω πως δεν ζει πια. Εξ άλλου ο θάνατος είναι μια οριακή στιγμή. Απ'εκεί κι έπειτα αρχίζει η πάλη ανάμεσα στη λήθη και τη μνήμη. Ότι βοηθάει να μη ξεχαστεί ο άνθρωπος είναι τα έργα του, η ζωή του. Ό,τι έχει κάνει η Αμαλία Φλέμιγκ δεν ξεχνιέται εύκολα. Οι ηρωικές της πράξεις, το ήθος, η καλωσύνη της ζουν μέσα σ'όλους όσοι τη γνωρίσαμε και πιστεύω πως η ζωή της θα γίνει θρύλος και θα περάσει και στις επόμενες γενιές...

ΜΙΛΙΑ ΑΓΓΕΛΙΔΗ

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ Δ.Σ. ΤΟΥ ΣΕΕ

Ύστερα από την παραίτηση που υπέβαλε τον Οκτώβρη, στο Διοικητικό Συμβούλιο του ΣΕΕ η Θεώνη Βελλή, υπεύθυνη Διεθνών Σχέσεων, τη θέση της πήρε, σύμφωνα με το άρθρο 26 του καταστατικού, η αμέσως επομένη σε σταυρούς υποψήφια του ίδιου συνδυασμού, **Ελένη Κολλιοπούλου**. Υπεύθυνη Διεθνών Σχέσεων εκλέχθηκε η **Έφη Κέντρου**.

Απολογισμός

ΤΗΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ
1986

Στις 2/3/86 πραγματοποιήθηκε η ετήσια Γενική Συνέλευση του ΣΕΕ. Στη συνέλευση έγινε απολογισμός δουλειάς και προτάσεις για το πρόγραμμα του ΣΕΕ μέχρι την επόμενη Γενική Συνέλευση. Τον απολογισμό έκανε εκ μέρους του Δ.Σ. η Φλώρα Κάμαρη, Γεν. Γραμματέας του ΣΕΕ. Παραθέτουμε το κείμενο του απολογισμού.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Πού βρίσκεται το γυναικείο κίνημα σήμερα;

Ποιές είναι οι επιτεύξεις του, ποιοί είναι οι στόχοι του;

Ποιό ρόλο καλείται να παίξει ο Σ.Ε.Ε. στο γυναικείο επίπεδο δουλειάς, ποιό ρόλο σε επιστημονικό;

Πώς εμείς τον προσδιορίσαμε μέσα από τη Γ.Σ.;

Τι πετύχαμε το χρόνο που πέρασε πάνω στους στόχους που βάλαμε;

Πάνω σ' αυτά τα ζητήματα θα γίνει ο απολογισμός δράσης του Δ.Σ.

Πολύ γενικά, η ισότητα των δύο φύλων περνάει μέσα από κατ' αρχήν νομοθετικές ρυθμίσεις και μετά από πρακτική εφαρμογή των νομοθετικών ρυθμίσεων που αντιστοιχούν σε ανάλογες οικονομικές ρυθμίσεις. Ακόμα, ένα τρίτο σημείο είναι η παιδεία στις νέες θέσεις μέσα από συγκεκριμένους χώρους όπου συνήθως ασκείται η παιδεία, όπως τα σχολεία. Και κατά δεύτερο λόγο, ίσως-δυστυχώς-και σημαντικότερο, μέσα από τα Μ.Μ.Ε. που κάθε μέρα επηρρέαζουν όλο και περισσότερο τη

ζωή μας.

Αρχίζουμε λοιπόν από τους νόμους. Αρκετοί νόμοι για την κατάργηση των διακρίσεων των δύο φύλων ψηφίστηκαν από το 81 και ύστερα. Αυτό είναι κατάκτηση του γυναικείου κινήματος.

Για τους νόμους που δεν προχωρήσανε: Για τη Νομοποίηση των Αμβλώσεων και τον Οικογενειακό Προγραμματισμό, ο Σ.Ε.Ε. συνεχίζει να διεκδικεί. Συγκροτεί Επιτροπή μόνο για το θέμα αυτό. **Συγκαλεί όλες τις Γυναικείες Δημοκρατικές Οργανώσεις.** Ανταποκρίνονται. Δημιουργείται Συντονιστική Επιτροπή από 8 γυναικείες οργανώσεις. Οι Δημοκρατικές Γυναικείες Οργανώσεις, πρέπει όλες μαζί να αντιμετωπίσουν τη σκληρή επίθεση των συντηρητικών δυνάμεων και της Εκκλησίας. Οργανώνουν ανοιχτή συζήτηση το Μάιο του '85 στο Δικηγορικό Σύλλογο της Αθήνας με θέμα: «Γιατί να στη νομιμοποίηση των αμβλώσεων».

Ο επιστημονικός τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται το θέμα σε όλες τις πλευρές του, κάνει εντύπωση. Ο Σ.Ε.Ε. προσπαθεί να μεταφέρει την εκδήλωση στις συνοικίες και να διαδώσει με τον τρόπο αυτό τις απόψεις των γυναικείων οργανώσεων σε ευρύτερα στρώματα. Συμμετέχει σε συζήτηση γυναικείων οργανώσεων της Πλ. Βάθης και του Σωματίου Υπαλλήλων Ανωμόνων Εταιριών και Γραφείων. Θεμελιακά σημαντική πρόοδος.

Συμμετέχει στην Επιτροπή Μελέτης των θεμάτων για τη τεχνητή διακοπή της κύησης των Υπουργείων Υγείας και Πρόνοιας και Δικαιοσύνης που εργάζεται για τη κατάρτιση νομοσχεδίου.

Στα σχετικά ερωτήματα που έθεσε η Επιτροπή προς τις οργανώσεις, ο

ΣΕΕ εξέφρασε την άποψη, ότι η αμβλωση δεν πρέπει να θεωρείται μέσο αντισύλληψης, πρέπει να αντιμετωπίζεται μέσα στα πλαίσια του Οικογενειακού Προγραμματισμού με στόχο τη μείωσή τους. Υποστήριξε επίσης την αποποινικοποίηση των αμβλώσεων και την ασφαλιστική κάλυψή τους. Το προσχέδιο του Νόμου της επιτροπής με επικεφαλής τον κ. Μπέη ρύθμισε μόνο το θέμα της αποποινικοποίησης, ενώ το θέμα της ασφαλιστικής κάλυψης το παρέπεμψε σε Υπουργικές αποφάσεις. Το Δ.Σ. αποφάσισε, με πλειοψηφία, και έστειλε επιστολή προς τον κ. Μπέη, όπου εξέφραζε τις απόψεις του. Την επιστολή κοινοποίησε σε εφημερίδες, περιοδικά και επιστημονικούς φορείς. Το θέμα έχει σταματήσει από πλευράς Υπουργών το Σεπτέμβρη. Σήμερα, ο Σ.Ε.Ε. με τις άλλες γυναικείες οργανώσεις, συνεχίζουν την προσπάθεια για να προχωρήσουν οι ρυθμίσεις από την πλευρά της πολιτείας και για να αντιμετωπισθούν οι αντιδράσεις. Ζητάει επίσης από τα Μ.Μ.Ε. να προβάλουν τις απόψεις του.

Πρακτική εφαρμογή των Νόμων.

Η γυναίκα, νομοθετικά τουλάχιστον, έχει εξασφαλίσει ίση αμοιβή για ίση απασχόληση. Όμως, στην πράξη, αυτό δεν συμβαίνει πάντα. Ακόμα η γυναίκα είναι το πρώτο θύμα της ανεργίας κύρια γιατί είναι μητέρα αλλά και γιατί, συνήθως εξ αιτίας της μητρότητας, δεν προχωράει την εκπαίδευσή της. Οποιοσδήποτε εργοδότης δεν προτιμάει εργαζόμενο που θα απουσιάσει όταν γεννήσει ή που έχοντας αφήσει το παιδί του σε ακατάλληλα χέρια δεν θα αποδίδει στη δουλειά του. Η πρόοδος στη δουλειά δεν εξαρτάται βασικά από τη νοοτροπία του εργοδότη - όπως αρέ-

σκονται πολλοί να ισχυρίζονται – αλλά από τό πόσα προσόντα έχει και εδώ βέβαια όταν δεν υπάρχουν κοινωνικές παροχές, η μητρότητα, η εγκυμοσύνη είναι προσόντα αρνητικά. Έτσι, η νομοθετική ισότητα – πάλι θα το πούμε – είναι γεγονός στα χαρτιά: στην πράξη δεν είναι, και η δουλειά, αυτή καθ' αυτή, είναι λιγότερο γεγονός. Όσο για τους επιστήμονες, είναι γνωστό, πως από τα μεγαλύτερα τωρινά – αλλά και των επόμενων χρόνων-προβλήματα της φιλελεύθερης οικονομίας, είναι η ανεργία των νέων επιστημόνων.

Γυναίκα και νέος επιστήμονας. Ο συνδυασμός για να είσαι στη πρώτη γραμμή της ανεργίας.

Ας δούμε τη συμβολή του ΣΕΕ στο πρόβλημα.

Δημιουργία Επιτροπής Προβλημάτων Επιστημόνων Γυναικών, η οποία ξεκίνησε μια έρευνα με συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο για να εντοπίσει, αναλύσει και στη συνέχεια προωθήσει τη λύση των ειδικών προβλημάτων των επιστημόνων γυναικών. Η ίδια Επιτροπή οργάνωσε το Γενάρη του '86 ανοιχτή συζήτηση στα γραφεία του Σ.Ε.Ε. για τη γυναικεία ανεργία και τις επιπτώσεις της, με συμμετοχή ειδικών, σε οικονομικά, κοινωνικά και γυναικεία θέματα.

Ο Σ.Ε.Ε. συμμετέχει με 2 μέλη του στο Συνέδριο που οργανώνει η Γενική Γραμματεία Ισότητας, στη Θεσσαλονίκη με θέμα «Ισότητα στην εκπαίδευση». Συγκροτεί επιτροπή για τη μελέτη των θεμάτων που τέθηκαν στο Συνέδριο. Διοργανώνει με πρωτοβουλία της **Επιτροπής Παιδείας** ανοιχτή συζήτηση στο Σ.Ε.Ε. σε συνεργασία με πανεπιστημιακή ομάδα, με θέμα «Έφηβος και περιοδικά ποικίλης ύλης». Της συζήτησης έχει προηγηθεί έρευνα σε όλα τα εφηβικά έντυπα. Τα πολύ ενδιαφέροντα σημεία της έρευνας προωθούνται σε σχολεία μέσω Συλλόγων Γονέων, όπως στο Περιστέρη και στη Ν. Σμύρνη. Πολλοί έφηβοι παρακολουθούν τη συζήτηση. Για μας είναι σημαντικό. Μια προσπάθεια αντίδρασης κοινωνικού φορέα στην επίθεση και στη διαστρέβλωση της κουλτούρας από κερδοσκόπους. Σ' αυτή τη προσπάθεια η τηλεόραση δεν είναι μαζί μας. Από άγνοια;

Γενικά, στις εκδηλώσεις μας μιλάμε

σε κοινό 100-150 ανθρώπων. Η τηλεόραση σε 6 εκατ. και κάθε μέρα. Τις θέσεις μας, τις περίπου ίδιες με τις άλλες γυναικείες οργανώσεις, στο θέμα της απουσίας της ΤV από τη καλλιέργεια του λαού πάνω στο θέμα ισότητας των δύο φύλων, θα τις διατυπώσουμε στο Συνέδριο για την ισότητα στα Μ.Μ.Ε. που θα έχει ενδιαφέρουσες διεθνείς συμμετοχές. Θα τη διαπιστώσει και ο ίδιος ο αρμόδιος Υπουργός. Θα διαφωνίσουμε οι γυναικείες οργανώσεις στις αιτίες του προβλήματος μόνο. Πολύ βασικό όμως. Κακή διάγνωση. Λάθος φάρμακο. Η ασθένεια της τηλεόρασης θα συνεχίζεται.

Ο Σ.Ε.Ε. προσπαθεί μέσω της **Επιτροπής Δελτίου** να ενημερώνει λεπτομερώς τα μέλη του για τα θέματα που χειρίζεται και πολλές φορές για γενικότερα θέματα. Έτσι, κυκλοφόρησε 2 δελτία το χρόνο που πέρασε. Η φιλοδοξία μας είναι για 4 το χρόνο, όμως εδώ υπάρχει άκαμπο το οικονομικό πρόβλημα. Μη μπορώντας να αντιμετωπίσουμε τη ποσότητα ριζάμε το βάρος στη ποιότητα. Η προσπάθεια απέδωσε. Για μας ήταν πολύ σπουδαίο όταν επανασυνδεθήκανε μέλη με αφορμή το δελτίο.

Τι γίνεται όμως γενικά με τα μέλη μας; Όσο περισσότερα μέλη δουλεύουν στο Σ.Ε.Ε. τόσο περισσότερο έργο. Αυτά τα μέλη προσπαθήσαμε να φέρουμε στο Σύλλογο και φτιάξαμε την **Επιτροπή Δημοσίων Σχέσεων**. Μέσα από μια σειρά εκδηλώσεων Πολιτιστικών και ψυχαγωγικών – όπως εκδρομές στο εξωτερικό με συγκεκριμένο περιεχόμενο που θα αναπτύξουμε παρακάτω, εκδρομές στο εσωτερικό – (Παρνασσός κλπ.) ένα γλέντι στο Σ.Ε.Ε., ένα τσάι με πολύ ενδιαφέρουσα ομιλία για τη «διατροφή του εφήβου», ένα παζάρι, το κόψιμο της πίττας – αναπτύξαμε τις εσωτερικές δημόσιες σχέσεις μας και μπορούμε πραγματικά να πούμε πως είναι η πιό καλή χρονιά από την άποψη της παρουσίας ενεργών μελών στο Σ.Ε.Ε.

Αναφέραμε ήδη πως εσωτερικά προωθήθηκαν οι δημόσιες σχέσεις για τη προσέλευση μελών που να δουλεύουν πάνω στους στόχους του Σ.Ε.Ε. Γνωστό ακόμα, πως είναι δυνατότερος κανείς μέσα από συνεργασία για τους ίδιους

στόχους. Αναπτύξαμε καλή συνεργασία με γυναικείες και επιστημονικές οργανώσεις πάνω στα θέματα αμβλώσεων, παιδείας και ανεργίας.

Πάνω σε ένα μεγαλείβολο σχέδιο κοινών πολιτιστικών εκδηλώσεων για πολιτιστικές ρίζες στα Βαλκάνια, ήρθαμε σε επαφή με τις γυναικείες οργανώσεις της **Αλβανίας** και της **Βουλγαρίας**. Ήταν η πρώτη φορά που γυναικεία οργάνωση επισκέφθηκε την Αλβανία. Στις επισκέψεις αυτές ανταλλάξαμε απόψεις και εμπειρίες για τη θέση των γυναικών και για τη θέση των επιστημών στις γειτονικές χώρες. Εκφράστηκε η επιθυμία συνέχισης της συνεργασίας και καταλήξαμε να επεξεργαστούμε σε πρώτη φάση το θέμα:

«Επίδραση της γυναίκας στη διαμόρφωση του σπιτιού».

Επικοινωνήσαμε για τα θέματα αυτά και με τους πρέσβεις όλων των Βαλκανικών χωρών. Βρήκαμε θερμή ανταπόκριση στη Βουλγαρία. Το ίδιο θερμά ανταποκρίθηκε η Αλβανία αλλά σε επίπεδο διμερούς και όχι βαλκανικής συνεργασίας. Το πρόγραμμά μας θα συνεχιστεί με επισκέψεις στη **Ρουμανία** και **Γιουγκοσλαβία**.

Για τη συνάντησή μας αυτή οργανώσαμε συζήτηση στο ΣΕΕ με προβολή διαφανειών.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Πήραμε μέρος στη Διεθνή Συνάντηση για τη λήξη της δεκαετίας του ΟΗΕ στο Ναϊρόμπι με μια αντιπρόσωπό μας. Ο ΣΕΕ θεώρησε υποχρέωση του γυναικείου κινήματος της Ελλάδας να εκφράσει τις απόψεις του.

Γι' αυτό διαμαρτυρήθηκε έντονα σε συνέντευξη τύπου με άλλες γυναικείες οργανώσεις που αγνοήθηκαν όσον αφορά τη σύνθεση της εθνικής αντιπροσωπείας. Το θέμα χρειάζεται να μελετηθεί από τον ΣΕΕ, σ' ότι έχει σχέση με την εμπειρία που αποκτήθηκε.

Συμμετείχαμε επίσης στη Συνέλευση της **Διεθνούς Οργάνωσης Επιστημόνων Γυναικών**.

Αντιπροσωπεύσαμε τη Διεθνή Επιστημόνων σε συνάντηση εμπειρογνομώνων της ΟΥΝΕΣΚΟ το Δεκέμβρη του '85, και συμμετείχαμε σε δύο συναντήσεις της ΕΟΚ, για τη 10ετία της γυ-

Με πρωτοβουλία της **Επιτροπής προβλημάτων επιστημόνων γυναικών**, ο Σύνδεσμός μας πραγματοποίησε εκδήλωση με το παραπάνω θέμα, στις 26 Φεβρουαρίου 1986.

Το πυκνό ακροατήριο και η ζωνρή συζήτηση που έγινε μετά τις εισηγήσεις, καθώς και οι απόψεις που εκφράστηκαν, επιβεβαίωσαν την άποψη του Συνδέσμου ότι είναι ανάγκη να συζητηθεί το θέμα μέσα στο πλαίσιο της γενικότερης οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης του τόπου και της αναβάθμισης της θέσης της γυναίκας.

Τις εισηγήσεις έκαναν οι:

- **Κάλυ Τερζοπούλου**, γιατρός, από πλευράς του ΣΕΕ
- **Μανώλης Δρεττάκης**, οικονομολόγος - βουλευτής
- **Χάρις Συμεωνίδου**, δημογράφος - ερευνήτρια Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.).

Η κ. Δηλάρη - πρόεδρος του ΣΕΕ, έκανε το άνοιγμα της εκδήλωσης τονίζοντας και τις εθνικές και τις παγκόσμιες διαστάσεις του ζητήματος, και συντόνισε τη συζήτηση που ακολούθησε.

Γυναίκα και δημογραφικό ζήτημα

- Η ομιλία της κ. Κάλυ Τερζοπούλου.

Με κριτήρια οικονομικά ή πολιτιστικά η Ελλάδα θα μπορούσε να μην ανήκει στην αναπτυσσόμενη Ευρώπη. Με δημογραφικά όμως κριτήρια δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Είναι μια από τις ευρωπαϊκές χώρες που γνωρίζουν μία σημαντική επιβράδυνση στην αύξηση του πληθυσμού.

Τον τελευταίο καιρό υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για το θέμα, πολλές γνώμες ακούγονται για το αν υπάρχει ή όχι και σε ποίο βαθμό δημογραφικό πρόβλημα στη χώρα μας. Εμείς σαν επιστήμονες που ενδιαφερόμαστε για όλα τα κοινωνικά προβλήματα κατανοώντας ότι το δημογραφικό είναι ένα τέτοιο σοβαρό πρόβλημα που έχει σχέση και με την οικονομική και με την κοινωνική

ανάπτυξη ενός τόπου δεν μπορούσαμε να μείνουμε αδιάφορες.

Από την πλευρά μας όσον αφορά το ερώτημα εάν είναι επιθυμητή ή είναι μία ανησυχητική εξέλιξη το ότι ο πληθυσμός της Ελλάδας θα παραμείνει περίπου στάσιμος ως το τέλος του αιώνα, το αφήνουμε σήμερα στους προσκεκλημένους μας ειδικούς και εμείς σαν γυναικεία οργάνωση θα περιοριστούμε σε ορισμένα ζητήματα που μας αφορούν.

Διάφοροι κύκλοι πολλές φορές αποδίδουν την ύπαρξη του δημογραφικού προβλήματος σε μας τις γυναίκες υποστηρίζοντας ότι:

- η εργασία της γυναίκας την εμποδίζει από την άσκηση των μητρικών της καθηκόντων.
- η κοινωνική της δραστηριότητα είναι σε βάρος της μητρότητας.
- ότι προς χάρη της απελευθέρωσης και της χειραφέτησής μας ζητάμε ελεύθερες και απεριόριστες αμβλώσεις που

προκαλούν ακόμη μεγαλύτερη μείωση των γεννήσεων,

- ότι αδιαφορούμε για το εθνικό συμφέρον και ιδιαίτερα λένε για την άμυνα της χώρας μας, παραβλέποντας το γεγονός ότι μας απειλεί η Τουρκία που συνεχώς αυξάνεται σε πληθυσμό ενώ εμείς παραμένουμε στάσιμοι.

Για τις ευθύνες που μας καταλογίζουν παραπάνω έχουμε να παρατηρήσουμε ότι δεν είναι δυνατόν να πιστεύει κανείς ότι την λύση του προβλήματος θα την δώσουν οι γυναίκες από μόνες τους.

Το **ψευτοδίλημα** που θέτουν τελευταίως η γυναίκα ή στο σπίτι και στην οικογένεια ή στην δουλειά στοχεύει σε περιόδους κρίσης όπως η τωρινή να αναγκάσει την εργαζόμενη γυναίκα να επιστρέψει στο σπίτι για να εκτονωθεί το πρόβλημα της ανεργίας.

Για να το πετύχουν αυτό προσπαθούν να φορτώσουν την εργαζόμενη με ενοχές για προβλήματα που δεν δημιουρ-

γεί η ίδια αλλά η κρατική πολιτική. Ταυτόχρονα λέγοντας ότι οι κοινωνικές δραστηριότητες της γυναίκας την απομακρύνουν από την μητρότητα, προσπαθούν να συκοφαντήσουν το προοδευτικό γυναικείο κίνημα για να απομονώσουν τις μεγάλες μάζες των γυναικών και να τις εμποδίσουν να οργανωθούν και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους.

Εμείς πιστεύουμε ότι η μητρότητα παίζει θετικό ρόλο στην ανάπτυξη της προσωπικότητας της γυναίκας και καθόλου δεν στρεφόμαστε ενάντια σ' αυτήν καθώς επίσης όμως ότι αποφασιστικής σημασίας για την σωστή άσκηση του μητρικού ρόλου αλλά και για την ολοκλήρωση της γυναικείας προσωπικότητας είναι και η έξοδος της γυναίκας στον κοινωνικό και εργασιακό χώρο.

Στην πραγματικότητα όμως με τις συνθήκες που επικρατούν είναι πάρα πολύ δύσκολο να κινηθεί η γυναίκα και στους τρεις αυτούς ρόλους, άλλωστε οι σημερινές ανάγκες της κοινωνίας, ήταν αυτές που ώθησαν τη γυναίκα να εργασθεί και όχι απλά μία αλλαγή νοοτροπίας. Η γυναίκα εργάζεται μαζί με τον άνδρα, εκτός των άλλων, για να προσφέρει καλύτερη ζωή στα παιδιά της για ποιοτική και ποσοτική βελτίωση της μόρφωσής τους και απαιτεί και προσδοκά να τους εξασφαλίσει συνθήκες καλύτερες που η ίδια δεν γνώρισε και τώρα αγωνίζεται να επιτύχει. Γιατί, δηλαδή, η γυναίκα δεν πρέπει να εργάζεται και να βρίσκεται ισόθια στο περιθώριο; Γιατί της βάζουν αυτό το δίλημμα; Και γιατί εάν πάρουμε για παράδειγμα μας τις ίδιες, τις επιστημότισσες που ξοδέψαμε ένα μεγάλο μέρος της ζωής μας για την επιστημονική μας κατάρτιση, και όχι βέβαια μόνο για την προσωπική μας ικανοποίηση αλλά και για την άνοδο του πνευματικού επιπέδου του συνόλου, προσφέροντας στην παραγωγή, στην έρευνα και στην πρόοδο γενικά, να μας βάζουν να διαλέξουμε ανάμεσα στην επιστήμη και στον παροπλισμό μας στο σπίτι; Επειδή και μόνο δεν υπάρχει υποστήριξη της γυναίκας από το κράτος; που αντίθετα όφειλε να εκμεταλλευτεί την προσφορά μας! Και ενώ θα έπρεπε να

υπάρχει αυτή η υποστήριξη της γυναίκας για να ανταποκριθεί σε όλα αυτά, αντί γι' αυτό μας καταλογίζουν ευθύνες για την μείωση των γεννήσεων αυτοί, που όχι μόνο τώρα αδιαφορούν για την επίλυση του δημογραφικού προβλήματος, αλλά πολύ παλαιότερα, οι ίδιοι με την πολιτική τους, συνετέλεσαν στην δημιουργία του, με την μαζική μετανάστευση του πληθυσμού μας, ώστε εκατομμύρια Έλληνες τώρα αποτελούν ενεργό πληθυσμό άλλων κρατών, ενώ η έλλειψη προγραμματισμού προκάλεσε την εσωτερική μετανάστευση, με αποτέλεσμα την ερήμωση της υπαίθρου μας, ενώ στις πόλεις, πλέον, δεν υπάρχει ο αναγκαίος κίνησης χώρος. Πώς, λοιπόν, με αυτές τις συνθήκες να κάνει κανείς παιδιά και μάλιστα πολλά όταν δεν υπάρχει η κρατική μέριμνα, δεγ δίδονται κίνητρα, όταν τα οικογενειακά επιδόματα είναι ουσιαστικά ανύπαρκτα, δεν δίνονται γονικές άδειες, όταν στον χώρο εργασίας δεν υπάρχει βρεφονηπιακός σταθμός για την φύλαξη των παιδιών, όταν το πρόβλημα στέγης είναι οξύ και ο ρυθμός αύξησης της ανεργίας ταχύς;

Αυτοί, είναι οι κυριότεροι λόγοι που τα σημερινά ζευγάρια περιορίζονται σε μικρό αριθμό παιδιών και όχι η δήθεν θέληση της γυναίκας για «απόλυτη» ελευθερία χάριν της οποίας ζητά τάχα και τις απεριόριστες αμβλώσεις. Όσον αφορά αυτό το επίκαιρο και καυτό θέμα της νομιμοποίησης των αμβλώσεων, που πολλοί αναφέρουν ότι θα επιφέρει ακόμη μεγαλύτερη μείωση των γεννήσεων, ο Σύνδεσμος των Ελληνίδων Επιστημόνων έχει τεθεί υπέρ της νομιμοποίησής τους με στόχο αφ' ενός μόνον την μείωση των αμβλώσεων μέσα από πλατεία ενημέρωση του λαού σ' αυτό που λέγεται με την ευρύτερη έννοια «οικογενειακός προγραμματισμός», αφ' ετέρου δε την δυνατότητα ελέγχου των συνθηκών υπό τις οποίες γίνονται οι αμβλώσεις, με σκοπό να διαφυλάσσεται η υγεία της γυναίκας και να προστατεύεται η αναπαραγωγική της ικανότητα.

Με την επίτευξη των δύο αυτών στόχων, έχει διαπιστωθεί από έρευνες, που έγιναν στα περισσότερα Κράτη, όπου άλλαξε η σχετική νομοθεσία, ότι η νομιμοποίηση των αμβλώσεων συνετέ-

λεσε μάλιστα στην αύξηση των γεννήσεων.

Ας έρθουμε τώρα και στον περίφημο τουρκικό κίνδυνο, που εμείς, τόσο ανεύθυνα τάχα, αψηφούμε. Είναι προφανές ότι εδώ γίνεται μία υπεραπλούστευση του ζητήματος. Ο τουρκικός ή ο οποιασδήποτε άλλης εθνικότητας κίνδυνος δεν είναι ζήτημα αριθμητικό, αλλά πολιτικό. Την επιθετική κρατική πολιτική στην σημερινή εποχή δεν υπαγορεύει η αριθμητική αύξηση των πληθυσμών αλλά πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα. (π.χ. η Τουρκική εισβολή στην Κύπρο).

Αλλοίμονο αν η αριθμητική αύξηση ενός λαού προκαλούσε αυτόματα και την επιθετικότητά του. Τότε, δεν θα έπρεπε σήμερα να υπάρχουν πουθενά ισότιμες και ειρηνικές σχέσεις μεταξύ Κρατών και όλα θα έπρεπε να βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση.

Τελειώνοντας, θα θέλαμε να επισημάνουμε, ότι οι γυναίκες στην πλειοψηφία τους στην χώρα μας θεωρούν τον ρόλο τους σαν μητέρες πολύ σημαντικό και θέλουν να αποκτήσουν κι άλλα παιδιά εφ' όσον βέβαια πληρούνται και οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις από την μεριά της πολιτείας. Ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων έχει θέσει αιτήματα που περιλαμβάνουν πολλές από τις πιυχές του Δημογραφικού ζητήματος και προσπαθούμε μέσα από διάφορες επιστροφές που έχουν συσταθεί να πετύχουμε την επίλυσή τους.

- Περίληψη της εισήγησης του κ. Μανώλη Δρεττάκη.

Το δημογραφικό πρόβλημα επηρεάζει και επηρεάζεται από τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές εξελίξεις σε όλες τις χώρες του κόσμου. Ειδικά στη χώρα μας το δημογραφικό πρόβλημα, πέρα από τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις του, είναι θέμα, κυριολεκτικά, εθνικής επιβίωσης.

Μετά τον παγκόσμιο και τον εμφύλιο πόλεμο - με τις φοβερές σε ανθρώπινες ζωές απώλειες για τη χώρα μας - ο πληθυσμός της Ελλάδας είχε, εξαιτίας της μετανάστευσης, απώλειες 207.497 στη δεκαετία 1951-1960 και 459.337 στη δεκαετία 1961-1970. Μόνο ένα μέρος των απωλειών αυτών, δηλαδή

254.724 άτομα, «ανακτήθηκε» στη δεκαετία 1971-1980. Εννοείται ότι εκείνοι που μετανάστευαν ήταν πολύ νεώτεροι από εκείνους που παλιννοστούσαν. Στη δεκαετία που άρχισε το 1981 η καθαρή παλιννόσση φαίνεται ότι έχει μειωθεί αισθητά, και, επομένως, δεν θα πρέπει να αναμένεται μεγάλη αύξηση του πληθυσμού της χώρας από αυτή την πηγή.

Οι θάνατοι, εξαιτίας της γήρασης του πληθυσμού, από 57.867, κατά μέσο όρο το χρόνο τη δεκαετία 1951-60, ανέβηκαν στις 69.305 τη δεκαετία 1961-70 για να φτάσουν τις 80.151 τη δεκαετία 1971-80. Ειδικότερα την 5ετία 1975-79 οι θάνατοι ήταν γύρω στις 82.000 το χρόνο, ενώ την πενταετία 1980-84 έφτασαν γύρω στις 88.000 το χρόνο. Κύριος λόγος της αυξητικής αυτής τάσης των θανάτων είναι η γήρανση του πληθυσμού, παρόλο ότι η μέση ηλικία κατά το θάνατο αυξήθηκε κατά τρία χρόνια τη δεκαετία 1971-80. Οι κυριότερες αιτίες θανάτου είναι τα εγκεφαλικά, οι καρδιοπάθειες, ο καρκίνος, τα τροχαία και άλλα (εργατικά κ.λ.π.) ατυχήματα.

Το καινούργιο, όμως, και κρίσιμο «φαινόμενο» στο δημογραφικό μας πρόβλημα είναι η δραματική μείωση των γεννήσεων από το 1980 και μετά. Στο διάστημα 1980-1984 οι γεννήσεις μειώθηκαν από 148.134 σε 125.535, δηλαδή κατά 15,3%. Εξάλλου παίρνοντας τα προσωρινά στοιχεία για τις γεννήσεις του Α' εξαμήνου του κάθε χρόνου παρατηρούμε ότι οι γεννήσεις από 75.182 το 1980 μειώθηκαν στις 58.390 το 1985, δηλαδή κατά 22,3%.

Ένας από τους λόγους στους οποίους οφείλεται η μείωση των γεννήσεων από το 1980 και μετά είναι η μείωση των γάμων. Οι γάμοι στην τετραετία 1981-84 μειώθηκαν κατά 4.000 περίπου το χρόνο σε σύγκριση με την προηγούμενη τετραετία 1977-80 και έφτασαν στο επίπεδο της τετραετίας 1969-72.

Γενικά, όμως, παρατηρούμε μια μείωση της γεννητικότητας στον τόπο μας η οποία, εξαιτίας της αστικοποίησης,

φορές περισσότερο απ' ό,τι στις αστικές περιοχές.

Εξαιτίας όλων των παραπάνω «εξελιξεων» η χώρα μας στο διάστημα 1961-1981 παρουσίασε το μεγαλύτερο ετήσιο ρυθμό γήρασης σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ. Έτσι ενώ το 1951 οι γυναίκες και οι άνδρες ηλικίας 65 ετών και άνω αντιπροσώπευαν το 7% του πληθυσμού, το 1981 το ποσοστό αυτό έφτασε το 13%.

Στη μείωση των γεννήσεων παίζουν, αναμφισβήτητα, κάποιο ρόλο η μίμηση, οι αλλαγές στο θεσμό της οικογένειας, οι αλλαγές στον τρόπο ζωής κ.ο.κ. Η μείωση, όμως, των γεννήσεων που παρατηρείται στη χώρα μας από το 1980 είναι, αναμφισβήτητα, αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης. Η αυξανόμενη ανεργία (ιδιαίτερα στους νέους και στις γυναίκες), η στασιμότητα ή η μείωση του πραγματικού οικογενειακού εισοδήματος, η αύξηση του κόστους ζωής και ιδιαίτερα των ενοικίων και της αξίας των ακινήτων σε συνδυασμό με το αυξανόμενο κόστος της ανατροφής και εκπαίδευσης των παιδιών αποτελούν τους βασικούς λόγους στους οποίους οφείλεται η δραματική μείωση των γεννήσεων την τελευταία 5ετία.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού είναι αναγκαίο να παρθούν άμεσα από την Πολιτεία μέτρα που ενισχύουν το εισόδημα των νεαρών ζευγαριών (ιδιαίτερα εκείνων που αποκτούν τρίτο, τέταρτο ή πέμπτο παιδί). Τέτοια μέτρα μπορεί να είναι επιδόματα, φορολογικές απαλλαγές και ουσιαστική βοήθεια για την απόκτηση στέγης.

- Περίληψη της εισήγησης της κ. Χάρης Συμεωνίδου.

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών διεξάγει Πανελλήνια επιτόπια έρευνα γονιμότητας.

Το μέγεθος του τυχαίου δείγματος της έρευνας είναι 6530 παντρεμένες

Προς το παρόν έχει γίνει μια πρώτη επεξεργασία του δείγματος της περιοχής Πρωτεύουσας (1924 γυναίκες), και έχουν προκύψει, τα εξής γενικά συμπεράσματα:

α) Τα ζευγάρια επιθυμούν περισσότερα παιδιά από όσα σχεδιάζουν να αποκτήσουν, αλλά για διάφορους λόγους αναγκάζονται να περιορίσουν το μέγεθος της οικογένειάς τους στα 1 ή 2 κατά κανόνα παιδιά.

β) Οι λόγοι περιορισμού των γεννήσεων είναι κυρίως οικονομικοί, και λόγοι που συνδέονται με την έλλειψη χρόνου για την ανατροφή ενός επί πλέον παιδιού.

γ) Διάφοροι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες όπως η γυναικεία απασχόληση, το επίπεδο εκπαίδευσης, η περιοχή προέλευσης, το οικογενειακό εισόδημα, κ.ά., επιδρούν στη διαμόρφωση του αριθμού των γεννήσεων.

Τα παραπάνω συμπεράσματα θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη για τη διαμόρφωση μιας πολιτικής τόνωσης των γεννήσεων, που θα επιδρούσε στην επιβράδυνση της γήρασης του πληθυσμού στην Ελλάδα.

Πιστεύεται ότι είναι τώρα η κατάλληλη στιγμή για επέμβαση της Πολιτείας. Όταν το πρότυπο της μικρής οικογένειας υιοθετηθεί από τα ζευγάρια (όπως π.χ. στις χώρες της Δ. Ευρώπης), η οποιαδήποτε επέμβαση θα είναι πιο δύσκολη.

Μέτρα που προτείνονται είναι:

○ Οικονομική στήριξη στα νέα ζευγάρια με τη χορήγηση στεγαστικών δανείων, ουσιαστικών οικογενειακών επιδομάτων και φορολογικών απαλλαγών ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών.

○ Δημιουργία κρατικών βρεφονηπιακών σταθμών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών, όσων ήδη υπάρχουν.

○ Επέκταση των μέτρων που ισχύουν για την προστασία της μητρότητας και του παιδιού (π.χ. γονικές άδειες σε όλους τους εργαζόμενους που έχουν

Αμπελάκια

Επίσκεψη στον Αγροτουριστικό Γυναικείο Συνεταιρισμό με την ευκαιρία της Διεθνούς Μέρας της Γυναίκας (8 του Μάρτη)

Εντυπώσεις από την εκδρομή στ' Αμπελάκια - Δίο - Λιτόχωρο

Στις 8 και 9 του Μάρτη, με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας της Γυναίκας, η **Επιτροπή Παιδείας** οργάνωσε και πραγματοποίησε εκδρομή στ' Αμπελάκια Θεσσαλίας - Δίο - Λιτόχωρο Ολύμπου. Σκοπός της εκδρομής, η επαφή και γνωριμία με τις γυναίκες του αγροτουριστικού συνεταιρισμού Αμπελακίων αλλά και η στήριξη και η συμπαράσταση στο έργο τους.

Η ανταπόκριση των μελών του Συνδέσμου για συμμετοχή στην εκδρομή υπήρξε εντυπωσιακή, αλλά δυστυχώς λόγω στενότητας χώρου δεν έγινε εφικτή η συμμετοχή όλων όσων είχαν δηλώσει συμμετοχή.

Η επιτροπή παιδείας υποσχέθηκε να επαναλάβει την εκδρομή εφ' όσον συμπληρωθεί επαρκής αριθμός ατόμων.

Η εκδρομή ξεκίνησε με τον ακόλουθο χαιρετισμό για την Ημέρα της Γυναίκας από την **κ. Έφη Κέντρου**, υπεύθυνη της Επιτροπής Παιδείας.

«Η Ημέρα αυτή, που συμβολίζει την προσφορά της Γυναίκας σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής, ας γίνει ημέρα απολογισμού, αλλά και αφετηρία νέων διεκδικήσεων. Παρά τα απειλητικά σύννεφα που σκεπάζουν τον διεθνή ορίζοντα, εμείς αισιοδοξούμε για νέες κατακτήσεις στο τομέα της ισονομίας - ισοτιμίας - ισοπολιτείας και συγκεκριμένα την εξάλειψη του αναλφαβητισμού, ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση και εργασία, τη δημιουργία προϋποθέσεων για μείωση της γυναικείας ανεργίας την προώθηση της γυναίκας στα κέντρα λήψης αποφάσεων, την προστασία της μητρότητας και την εξάλειψη κάθε μορφής βίας.

Την Ημέρα αυτή, σαν Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων, οφείλουμε να βροντοφωνάξουμε στη Παγκόσμια Επιστημονική Κοινότητα: «Η επιστήμη μόνο στην υπηρεσία της ειρήνης, της πρόοδου και του ανθρωπισμού, για την απαλλαγή του ανθρώπου από τους εξαναγκασμούς, την αδικία την εκμετάλλευση, τον φόβο του πολέμου και της πείνας. Μόνον έτσι η αισιοδοξία μας δεν θα γίνει ουτοπία».

Στη συνέχεια διαβάστηκε ποίημα μέλους της Επιτροπής Παιδείας **κ. Μάντως - Γιαννοπούλου**, αφιερωμένο στην Ημέρα της Γυναίκας.

Διασχίζοντας το Θεσσαλικό κάμπο και ενώ περνούσαμε το χωριό Κυψέλη, το σημερινό Κιλελέρ, έγινε αναφορά στο μεγάλο αγροτικό ξεσηκωμό του 1910, και διαβάστηκε λεπτομερής ανάλυση του ιστορικού **κ. Παπαγεωργίου** με πληροφορίες για το νομικό καθεστώς της γης που διαμορφώθηκε μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας στην Ελλάδα και τα αίτια που προκάλεσαν την εξέγερση.

Ιστορική αναφορά για τα Αμπελάκια και τη λειτουργία του πρώτου Συνεταιρισμού έγινε μέσα στο πούλμαν, ενώ πλησιάζαμε στο χωριό, από το μέλος της Επιτροπής **Δέσποινα Σαράντη**.

Ακολούθησε καλωσόρισμα του προέδρου της Κοινότητας που τόνισε ότι τ' Αμπελάκια σήμερα βρίσκονται σε μια νέα φάση αφετηρίας για ανάπτυξη διαγράφοντας νέα πορεία στην ιστορία του τόπου.

Η μεγάλη έκπληξη: το παιδικό μουσικό συγκρότημα του πολιτιστικού συλλόγου του χωριού Σικουρίου. Μείναμε ά-

φωνες από την τελειότητα της μουσικής εκτέλεσης, και συγκινημένες απολαύσαμε τις μελωδικές φωνές των παιδιών της υπαίθρου.

Εκφράσαμε τα συγχαρητήρια στο δάσκαλο και τα παιδιά και υποσχεθήκαμε να τα βοηθήσουμε όσο μπορούμε, με πρόσκληση του Συνδέσμου σε κάποια ευκαιρία μουσικής εκδήλωσης. Μας ευχαρίστησαν και ζήτησαν βιβλία. Τους υποσχεθήκαμε να στείλουμε ό,τι μπορούμε.

Επίσημα εγκαινία του Συνεταιρισμού δεν έχουν γίνει ακόμη. Σα Σύνδεσμος είχαμε την τύχη να κάνουμε τα ουσιαστικά εγκαινία. Ας το πάρουμε σαν συμβολική εκδήλωση της γυναικείας αλληλεγγύης.

Τα δωμάτια, οργανικά δεμένα με τον τρόπο ζωής του, τα περισσότερα διακοσμημένα με χειροποίητες δαντελένιες κουρτίνες, με κουβέρτες του αργαλειού, τζάκι και φλοκάτες στο πάτωμα. Σε άλλα υπάρχουν ακόμη ελλείψεις. Ελπίζουμε γρήγορα να τακτοποιηθούν.

Ωστόσο, μας εντυπωσίασε η καθαριότητα και η εγκάρδια περιποίηση έτσι ώστε και αν υπήρχαν ατέλειες να τις παραβλέψουμε. Πριν από το βραδυνό είχαμε συνάντηση με τα μέλη του αγροτουριστικού συνεταιρισμού στο κοινοτικό γραφείο. Εκεί ενημερωθήκαμε από την πρόεδρο για το ξεκίνημα, τους στόχους και τις προοπτικές. Η αυγή της χειραφέτησης της γυναίκας στ' Αμπελάκια. Έχουν ανάγκη όμως από τόνωση και στήριξη στο έργο τους. Νομίζουμε ότι είναι χρέος όλων των γυναικείων συλλόγων να τις βοηθήσουν και να τους συμπαρταθούν στο δύσκολο

έργο που ξεκίνησαν.

Ήρθε η ώρα του αποχαιρετισμού. Ώρα σας καλή δυναμικές γυναίκες του χωριού. Σας ευχαριστούμε για τη μοναδική εμπειρία που μας χάρισατε.

Κατηφορίζουμε για τον αρχαιολογικό χώρο του Δίο, το Πανμακεδονικό ιερό. Εκεί μας περίμενε η αρχαιολόγος κ. **Μπενάκη** για να μας ξεναγήσει στο υπέροχο μουσείο με τα μοναδικά ευρήματα από τα ιερά, απaráμλλα μνημεία τέχνης και καθημερινής ζωής που φωνάζουν για την Ελληνικότητα της Μακεδονίας μας. Πολλά και ενδιαφέροντα επίσης μάθαμε από την ειδικευμένη αρχαιολόγο στη ξενάγηση που μας έκανε και στον αρχαιολογικό χώρο.

Αποχαιρέτησαμε το Δίο και ανηφορίσαμε για το Λιτόχωρο στους πρόποδες του Ολύμπου.

Αγναντέψαμε το θρόνο του Δία και πήραμε το δρόμο του γυρισμού, γεμάτες από εντυπώσεις και πió πλούσιες σε γνώση για τη χώρα μας.

Σύντομη αναφορά στην ιστορία τους

Από το χωριό Τέμπη (Μπαμπά) της Θεσσαλίας ξεκινάει ο δρόμος στις πλαγιές της Όσσας για να φτάσει στα Αμπελάκια.

Για την ίδρυση των Αμπελακίων υποστηρίχθηκαν διαφορετικές απόψεις. Πιο πιθανή είναι αυτή που υποστήριξε ο καθηγητής Ν. Βέης, ότι τ' Αμπελάκια σχηματίστηκαν από τους κατοίκους του Θεσσαλικού Λυκοστομίου, μεσαιωνικό χωριό κοντά στα Τέμπη, που αναγκάστηκαν να τραβηχτούν από τις πió πεδινές εκτάσεις προς τα ψηλώματα για να αποφύγουν τις καταπιέσεις των Τούρκων.

Το όνομα Αμπελάκια άλλοι υποστηρίζουν ότι προέρχεται από παραφθορά της λέξης «Αμφιλάκια» ανάμεσα σε δύο λάκκους, άλλοι από τα αμπέλια που το περιτριγυρίζουν. Ίσως αυτή η άποψη να είναι και η επικρατέστερη. Ο Ι. Λεονάρδος, Αμπελακιώτης λόγιος και γεωγράφος, στο βιβλίο του «Νεωτάτη της Θεσσαλίας χωρογραφία, Πέστη 1936» αναφέρει, «ευρίσκονται ενταύθα πολλαπλάσιοι Αμπελώνες· εκ τούτων ίσως προκύπτει και η επωνυμία της πόλεως».

Η αμπελοργία λοιπόν ήταν η αρχική

απασχόληση των Αμπελακιωτών.

Τα Αμπελάκια, ήταν κατ' αρχήν ένα φτωχό και ασήμαντο χωριουδάκι. Στις αρχές του 19ου αιώνα φαίνεται πως ήρθε η ιστορική στιγμή που έστρεψε το ενδιαφέρον των κατοίκων, (ήταν περίπου 6.000 άτομα και η αμπελοργία αποδείχτηκε ανεπαρκής) προς την νηματοργία και τη βαφική.

Τα αμπελακιώτικα νήματα δεν ήταν δυνατόν να απορροφηθούν εμπορικά από τη γύρω περιοχή και γι' αυτό άρχισε η εξαγωγή τους στην κεντρική Ευρώπη με επίκεντρο την Βιέννη. Στις χώρες αυτές εκτιμήθηκε ιδιαίτερα το κόκκινο της φωτιάς που είχαν τα αμπελακιώτικα νήματα που σε σύγκριση με τα αγγλικά ήταν πió μαλακά, πió γυαλιστερά και δεν ξεθώριαζαν στον ήλιο.

Στην έξοδο της γραφικής κοιλάδας των Τεμπών στα Ομηρικά χρόνια πρωτεύουσα της Μαγνησιακής χώρας ήταν η Μελίβοια, που ήταν ακουστή για την βαφική πορφύρα της purpura Malibea που δεν ήταν άλλη από το γνωστό φυτό το ερυθρόδανον (ρουβωία, ριζάρι) που οι ρίζες του δίνουν το άλικο κόκκινο χρώμα, ήταν αυτό που έκανε γνωστά

τα αμπελακιώτικα νήματα.

Η βασική ώθηση της δουλειάς στ' Αμπελάκια δόθηκε από τον Γιώργο Σβάρτς, που είχε εργαστεί για πολλά χρόνια στη Γερμανία από όπου και η προσωνομία. Γεννήθηκε στ' Αμπελάκια το 1738.

Κάθε τρία χρόνια η Γενική Συνέλευση εξέλεγε ένα πενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο καθώς και μια Δωδεκαμελή Εξελεγκτική Επιτροπή. Το Δ.Σ. είχε την γενική και υπεύθυνη διεύθυνση των εργασιών, την φροντισμένη τήρηση των λογιστικών βιβλίων, τους υπαλλήλους, πράκτορες, αντιπρόσωπους που θα έστελνε στα διάφορα εμπορικά κέντρα. Η εξελεγκτική Επιτροπή έλεγχε όλα τα στοιχεία της οικονομικής διαχείρισης του συνεταιρισμού, τα οποία ήταν υποχρεωμένο το Δ.Σ. να υποβάλλει σ' αυτή κάθε τρίμηνο, καθώς και τον ετήσιο ισολογισμό και απολογισμό.

Η Γενική Συνέλευση στο τέλος της οικονομικής χρονιάς διένειμε ως εξής τα κέρδη. Αφαιρούσε τους φόρους που χρωστούσε το χωριό στους Τούρκους, έβγαζε τα διάφορα έξοδα του συνεταιρισμού, χώριζε ένα γεναίο χρηματικό

ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Στις 8 του Μάρτη 1987 θα γίνει η ετήσια τακτική Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου μας. Ανάμεσα στα θέματα της (απολογισμός δράσης του Δ.Σ., ταμειακός απολογισμός κ.λ.π.), είναι και η εκλογή Εφορευτικής Επιτροπής που θα διενεργήσει τις αρχαιρεσίες για την ανάδειξη νέας Διοίκησης του Συνδέσμου. Η ημέρα της ψηφοφορίας θα οριστεί στη Γ.Σ.

Αν δεν υπάρξει απαρτία την παραπάνω ημερομηνία, η Γ.Σ. θα πραγματοποιηθεί, σύμφωνα με το καταστατικό, στις 15 του Μάρτη. Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τον τόπο, την ώρα και τα θέματα ημερήσιας διάταξης, θα βρείτε στην ατομική πρόσκληση που θα σας σταλεί.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Για να μπορέσετε να πάρετε μέρος στη Γενική Συνέλευση και να ψηφίσετε, πρέπει να έχετε πληρώσει τις συνδρομές σας μέχρι και το 1986. Η πληρωμή μπορεί να γίνει και την ημέρα της Γ.Σ.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ

1) Η **Επιτροπή Παιδείας** του ΣΕΕ θα πραγματοποιήσει σειρά εκδηλώσεων για τη Γλώσσα. Πρώτη στη σειρά, μια **Ημερίδα για τη Νεοελληνική Γλώσσα που θα γίνει στις 8 Φεβρουαρίου 1987 στην αίθουσα του Δικηγορικού Συλλόγου Αθήνας** (Ακαδημίας 60), με υποθέματα:

α) «Προβληματισμοί πάνω στη διαμόρφωση της σύγχρονης ελληνικής γλώσσας μετά την καθιέρωση της Δημοτικής, σαν επίσημης γλώσσας του Κράτους» και

β) «Παιδεία και γλώσσα».

Θ' ακολουθήσει (σε ημερομηνία που θ' ανακοινωθεί σύντομα), εκδήλωση για τον «**Αναλφαβητισμό**», με κύρια αναφορά στον γυναικείο αναλφαβητισμό.

2) Η **Επιτροπή Προβλημάτων Επιστημόνων Γυναικών**, οργανώνει, στις 13 και 14 Φεβρουαρίου 1987, **διήμερο με δυο κεντρικά θέματα:**

α) Νέες Τεχνολογίες και γυναίκα.

β) Υγιεινή και Ασφάλεια στους χώρους εργασίας γυναικών

3) Τέλος, με την ευκαιρία της Διεθνούς Μέρας της Γυναίκας, θα πραγματοποιήσουμε **στις 8 του Μάρτη 1987 εκδήλωση για το γυναικείο ζήτημα** με αναφορά στα θέματα:

α) Τα προβλήματα των γυναικών και οι λύσεις τους.

β) Το γυναικείο κίνημα σήμερα - προοπτικές.

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΗ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΜΕΡΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

8 ΜΑΡΤΗ

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

Στις 12-3-86 έγινε στα γραφεία του ΣΕΕ συνάντηση - συζήτηση με θέμα:

«Η ευθύνη των επιστημόνων και η θέση των γυναικών στη πρόληψη των πολέμων». Η εκδήλωση αυτή αφιερώθηκε στη Διεθνή Μέρα της Γυναίκας - 8 Μάρτη.

Τη συζήτηση άνοιξε η πρόεδρος του ΣΕΕ κα *Ειρήνη Δηλάρη*, η οποία στο σύντομο χαιρετισμό της διέγραψε το πλαίσιο που οδήγησε τον Σύνδεσμο στην οργάνωση αυτής της εκδήλωσης.

Στη συζήτηση πήραν μέρος σαν συνεισηγητές οι:

- *Μαρία Κορομάντζου*, από μέρους της επιτροπής Ειρήνης του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων,

- *Ελένη Γκάμαρη*, από μέρους της κίνησης εργαζομένων στο Δημόκριτο για την Ειρήνη και τον Αφοπλισμό,

- *Νίκος Κωσταντζας*, από μέρους της ομάδας χημικών της Ένωσης Ελλήνων Χημικών, για την κατάργηση των χημικών όπλων.

- *Πολυξένη Νικολοπούλου-Σταμάτη*, από μέρους της Πανελλήνιας Ιατρικής Εταιρείας κατά των πυρηνικών και βιοχημικών όπλων.

Την εκδήλωση χαιρέτησε ο κ. *Odd A. Nordstrand*, μόνιμος εκπρόσωπος του ΟΗΕ, υπεύθυνος για την εφαρμογή του προγράμματος του ΟΗΕ στη χώρα μας.

Παραβρέθηκαν εκπρόσωποι επιστημονικών φορέων που πήραν μέρος στη συζήτηση.

«Ελπίζουμε, ότι η παρουσία εκπροσώπων ειδικών επιστημονικών φορέων θα βοηθήσει στην υποβολή ερωτήσεων από το ακροατήριο, που θα οδηγήσουν στην καλύτερη πληροφόρηση και ενημέρωση στα προβλήματα που σχετίζονται με το θέμα μας.

Και τώρα ας μου επιτρέψετε μια μικρή παρένθεση, μια και γιορτάζουμε την ημέρα της γυναίκας, 8 του Μάρτη. Ασφαλώς, μόνο γιορτές και πανηγύρια δεν χρειάζονται για την ημέρα αυτή. Το πιστεύουν οι γυναίκες οι ίδιες, αφού ξέρουν καλά πως έχουν να γίνουν ακόμα πολλά, και ακόμα αγωνίζονται.

Για να τιμηθεί η Ημέρα της Γυναίκας είναι αρκετό να τονισθούν οι αγώνες της στο γυναικείο κίνημα, οι αγώνες της για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των χωρών, για την συμμετοχή τους στο κίνημα της ειρήνης και στις αντιπολεμικές κινητοποιήσεις. Όλα αυτά είναι στενά δεμένα μεταξύ τους και έχουν αλληλεξάρτηση.

Το γυναικείο κίνημα σήμερα έχει απλωθεί και έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις. Πέρασε την πρώτη περίοδο της ιστορίας του, της γένεσης και της μορφοποίησής του. Αυτό επιβεβαιώθηκε από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη το 1985, στο Ναϊρόμπι, με θέμα «Ειρήνη -

Ισότητα - Ανάπτυξη». Οι στόχοι του γυναικείου κινήματος είναι αλληλένδετοι με τις τρεις αυτές λέξεις, στόχοι που θεμελιώνονται με τους αγώνες τους. Τώρα, το γυναικείο κίνημα περνάει τη δεύτερη περίοδο της ιστορίας του, που αναφέρεται στην ανάπτυξη του, δηλαδή στην πρόοδό του και στην ενωτική οργάνωση των γυναικείων κινήματων σε παγκόσμια βάση. Με άλλα λόγια το γυναικείο κίνημα προσβλέπει σε μία παγκόσμια μαζικότητα, που θα στηρίζεται σε μία φιλία και αλληλεγγύη ανάμεσα στις γυναίκες όλου του κόσμου πράγμα πολύ σημαντικό για την επίλυση των προβλημάτων του, αφού

ληφθούν υπόψη τα τοπικά χαρακτηριστικά κάθε χώρας. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να τονίσω ακόμα ότι οι γυναίκες στους αγώνες τους δείχνουν σήμερα μια αποφασιστικότητα, και ότι χρησιμοποιούν νέες μεθόδους που δείχνουν ωριμότητα και ανεξαρτησία.

Στη χώρα μας το γυναικείο κίνημα προοδεύει αρκετά. Έχει απλωθεί σε ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό. «κόμα για την ισότητα έχουν γίνει από τους κυβερνητικούς αρμόδιους νομοθετικές ρυθμίσεις. Οι Ελληνίδες, είναι φανερό, δεν περιορίζονται μόνο σε διαμαρτυρίες αλλά επίμονα απαιτούν τα δικαιώματά τους. Παρακολουθούν με ενδιαφέρον τις Κυβερνητικές δραστηριότητες στη χώρα μας για την παγκόσμια ειρήνη, ενημερώνονται από τα αντίστοιχα κινήματα των άλλων Χωρών και συνεργάζονται μαζί τους. με κριτικό πνεύμα παρακολουθούν στη χώρα μας και διεθνώς κάθε κίνηση σχετική με την ισότητα, την ειρήνη και την ανάπτυξη.

Ιδιαίτερα οι Ελληνίδες επιστήμονες με τις ειδικές γνώσεις τους, δέχθηκαν ότι έχουν να παίξουν υπεύθυνο ρόλο,

και αυτό πρέπει ιδιαίτερα να το χαιρέτισουμε, για να τις τιμήσουμε στο Ελληνικό γυναικείο κίνημα».

Μετά την προσφώνηση της κ. Δηλάρη, μίλησαν οι εισηγητές, με την σειρά που προαναφέρθηκαν και των οποίων οι εισηγήσεις είναι οι εξής:

Η εισήγηση που έγινε από την κ. Μαρία Κορομάντζου εκ μέρους της Επιτροπής του ΣΕΕ

Κύριες και Κύριοι. Φίλοι και Φίλες. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών ανακήρυξε το 1986 Διεθνές Έτος Ειρήνης. Η χρονολογία δεν είναι τυχαία.

Στο μήνυμα που στέλνει ο ΟΗΕ σε όλα τα μέρη του κόσμου αναφέρει ότι πρώτα απ' όλα είναι επείγον να παρθούν σοβαρές και οριστικές αποφάσεις για να αποφευχθεί ο αφανισμός του ανθρώπινου είδους από τη γη από τα πυρηνικά όπλα. Το μήνυμα συνεχίζει: Τα όρια για τον κίνδυνο αυτό έχουν στενέψει και δεν υπάρχουν πια άλλα

περιθώρια. Ο κίνδυνος από τη χρησιμοποίηση πυρηνικών όπλων δεν είναι φανταστικός, είναι πραγματικός, θεμελιωμένος επιστημονικά και μπορεί να συμβεί από στιγμή σε στιγμή.

Όλοι οι άνθρωποι στη γη, άντρες και γυναίκες χωρίς καμιά εξαίρεση, πρέπει να ενδιαφερθούν, να προβληματιστούν και να ενεργοποιηθούν, πριν να είναι αργά, για να απαλλαγεί μια για πάντα η ανθρωπότητα από τα φοβερά αυτά όπλα, αν θέλουμε να γιορτάσει τα 2.000 χρόνια της.

Η περίοδος που ζούμε είναι μια ιστορική καμπή στη πορεία της ανθρωπότητας. Είναι η περίοδος που ο άνθρωπος θα αποφασίσει την καλή ή την κακή χρήση της πυρηνικής ενέργειας, δηλαδή τη χρήση της για τη ζωή ή για το θάνατο.

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών πιστεύει στη μεγάλη δύναμη της ενημερωμένης και ευαισθητοποιημένης κοινής γνώμης. Η κοινή γνώμη, όπως έχει αποδειχθεί πολλές φορές, μπορεί να πιέσει τους πολιτικούς και τις κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο να πάρουν

έγκαιρα τις σωστές αποφάσεις για την αποφυγή του πυρηνικού πολέμου και την εδραίωση της ειρήνης.

Ας μη παραβλέψουμε εδώ το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος της κοινής γνώμης είναι γυναίκες, αφού το 50% και πλέον του πληθυσμού της γης είναι γυναίκες.

Αυτό το γεγονός κρύβει ασφαλώς πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζει το γυναικείο κίνημα.

Ωστόσο δείχνει, ότι οι γυναίκες έχουν θέσεις κλειδιά στην ανθρωπότητα και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση τους για να τις αξιοποιήσουν.

Για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης οι επιστήμονες έχουν ιδιαίτερη ευθύνη να πουν και να διαδώσουν την αλήθεια, Μπορούν να έρχονται σε άμεση επαφή με τον κόσμο, μέσα από τους φορείς τους, στους επαγγελματικούς χώρους και στο χώρο της ιδιωτικής και κοινωνικής ζωής. Για την έμμεση επαφή μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον τύπο, τα βιβλία, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, τα video, τις ταινίες και το δίκτυο πληροφοριών με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και πολλά άλλα μέσα.

Οι γυναίκες επιστήμονες καλούνται να παίξουν τον ιδιαίτερο ρόλο τους για την ενημέρωση των γυναικών. Είναι ελπιδοφόρο το γεγονός, ότι άρχισαν να αντιδρούν θετικά και να δημιουργούν γυναικείες οργανώσεις κατά των πυρηνικών όπλων. **Οι γυναίκες επιστήμονες ενημερώνουν τις γυναίκες, τις πληροφορούν και τους εξηγούν ότι η αποφυγή της πυρηνικής καταστροφής είναι εφικτή και πρέπει να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για την επιτυχία αυτού του στόχου.**

Ασφαλώς επιστήμονες επινόησαν τα πυρηνικά όπλα, αλλά επιστήμονες επίσης ερευνούν και εργάζονται για την εξουδετέρωση και την καταστροφή τους ώστε να απαλλαγεί η ανθρωπότητα από την απειλή του αφανισμού.

Και υπάρχουν πολλοί ειρηνόφιλοι επιστήμονες που εργάζονται για την απαλλαγή της ανθρωπότητας απ' αυτά τα όπλα και πρέπει να τους βοηθήσουμε.

Είναι γνωστό ότι οι αγωνίστριες γυναίκες δεν χάνουν εύκολα το θάρρος τους, γεγονός που έχουν αποδείξει πολλές φορές στο παρελθόν. Δεν πα-

ραύονται από το οποιοδήποτε τεχνητό κλίμα φοβίας, απελπισίας και μοιρολατρίας όπως π.χ. τίποτα δεν μπορεί να γίνει πιά, γιατί είναι αργά. Αντίθετα αντλούν δυνάμεις για τον αγώνα τους από την πίστη τους στη ζωή, από την αγάπη για τη ζωή των παιδιών τους και των συνανθρώπων τους.

Η πίστη των γυναικών στη ζωή είναι μεγάλη. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι αγώνες τους δεν περιορίζονται μόνο σε αγώνες για την αποφυγή του πυρηνικού πολέμου, αλλά επεκτείνονται σε αγώνες για το μέλλον, για την πρόληψη των πολέμων και για την εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης.

Αυτό γίνεται φανερό από τους στόχους του γυναικείου κινήματος.

Στο Διεθνές Έτος Ειρήνης ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών τονίζει τρία σημεία που πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα για την εδραίωση παγκόσμιας και σταθερής ειρήνης:

- Ειρήνη και Ανάπτυξη.
- Ειρήνη και Αποπλισμό.
- Ειρήνη και Δρόμοι της Ειρήνης.

Με αυτά τα σημεία έχει άμεση σχέση το γυναικείο κίνημα. θα αναφερθώ σε λίγα μόνο παραδείγματα.

Είναι γνωστή στις ημέρες μας με λεπτομέρειες η δυσαναλογία ανάμεσα στα ποσά που δαπανώνται από το ένα μέρος για στρατιωτικές δαπάνες και εξοπλισμούς και από τ' άλλο για την ανάπτυξη της κοινωνίας.

Αξιόπιστα στοιχεία δίνουν μία εικόνα: Το 1982 οι στρατιωτικές δαπάνες έφθασαν τα 600 δισεκατομμύρια δολάρια, δηλαδή 110 δολάρια κατά κεφαλή, για κάθε άντρα, γυναίκα και παιδί στη γη. Τώρα μπορούμε να κάνουμε σύγκριση με τα αντίστοιχα 8 δολάρια που δαπανήθηκαν για κάθε άτομο, για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του, δηλαδή την εκπαίδευση, την υγεία, τις κοινωνικές υπηρεσίες, τις δημόσιες μεταφορές, την αναπτυξιακή βοήθεια της κοινωνίας κ.λ.π. Η σύγκριση είναι συγκλονιστική. Εύκολα καταλαβαίνει κανείς τι γίνεται με την ανάπτυξη των γυναικών που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη μιάς χώρας. Γι' αυτό το γυναικείο κίνημα αγωνίζεται κατά των δαπανών των εξοπλισμών και κατά των

περικοπών των κονδυλίων για την εκπαίδευση, την παιδεία και γενικά την κοινωνική ανάπτυξη.

Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει το γυναικείο κίνημα και έχει σχέση με την υγεία και την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη μιάς χώρας είναι ο οικογενειακός προγραμματισμός που σε παγκόσμια βάση έγινε δεκτός από τον ΟΗΕ σαν μια ανάγκη.

Ο οικογενειακός προγραμματισμός πέρα από το ότι ελέγχει την εκρηκτική αύξηση του πληθυσμού της γης, είναι αναγκαίος και για άλλους σοβαρούς λόγους που στηρίζονται στην αρχή, ότι «ένα παιδί έχει το δικαίωμα να γεννηθεί υγιές και να ζήσει υγιές με καλή διατροφή». Για να μπορεί να γίνει υγιές μέλος της κοινωνίας.

Το 1984 ο πληθυσμός της γης ήταν 4,7 δισεκατομμύρια με μιά ταχύτητα αύξησης 50-60 εκατομμύρια το χρόνο. Απ' αυτά 950 εκατομμύρια άνθρωποι λιμοκτονούν, ζούν πεινασμένοι, υποσιτίζονται με αποτέλεσμα να πεθαίνουν ή να γίνονται ανάπηροι.

Εδώ μπαίνει το ζήτημα της άνισης και άδικης κατανομής των πηγών διατροφής και των φυσικών πηγών ενέργειας.

Περισσότερα από 15 εκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο σε ηλικία κάτω των 5 χρόνων όπως αναφέρεται από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας και την UNICEF.

Τα περισσότερα απ' αυτά ανήκουν στις υπό ανάπτυξη χώρες. Κάθε μέρα πεθαίνουν 4.000 παιδιά και άλλες 40.000 παιδιά σακατεύονται. Κάθε χρόνο 500.000 γυναίκες πεθαίνουν από προβλήματα εκγυμοσύνης.

Τα προβλήματα αυτά όχι μόνο πλήττουν άμεσα τις γυναίκες και τη μητρότητα, αλλά είναι προβλήματα που τελικά παρεμποδίζουν την κοινωνική ανάπτυξη μίας χώρας και δημιουργούν εστίες πολέμου. Ένας από τους στόχους του γυναικείου κινήματος είναι ότι «οι γυναίκες χρειάζονται ελεύθερη βούληση για την ανεπιθύμητη γονιμότητα». Κι' αυτό δεν είναι τυχαίο. Θα μπορούσε κανείς να αναφέρει πολλά παραδείγματα που δείχνουν ότι το γυναικείο κίνημα σε τελευταία ανάλυση είναι ένα κίνημα πρόληψης του πολέμου και εδραίωσης της ειρήνης στον κόσμο. Αυτές είναι και οι θέσεις των γυναικών στην εποχή μας ■

Η Εισήγηση της ομάδας εργαζομένων στο Κ.Π.Ε. «Δημόκριτος» από την κ.Ε. Γκάμαρη.

Η ομιλία χωρίστηκε σε τρεις ενότητες, που περιγράφουν:

- την σημερινή κατάσταση - όπλα - οικονομία
- το εμπόριο των όπλων, και
- το μέλλον - ο ρόλος των γυναικών επιστημόνων.

Στην πρώτη ενότητα δίνεται η εικόνα του τεράστιου σε ποσότητα και καταστρεπτική ικανότητα εξοπλισμού, που έχει συσσωρευθεί στον πλανήτη μας με την μορφή πυρηνικών όπλων και που ένα ποσοστό του μόνο, λιγότερο από 20% αρκεί για να αφανίσει το ανθρώπινο γένος, να καταστρέψει το οικοσύστημα της γης με τις συνέπειες του πυρηνικού χειμώνα που θα επιφέρει, και θέβαια να καταστρέψει και λαούς που δεν έχουν πάρει μέρος στη διαμάχη «ανατολής - δύσης», μια και «περιορισμένος» πυρηνικός πόλεμος δεν υπάρχει! Οι συνέπειες είναι παγκόσμιες!

Στη δεύτερη ενότητα αναλύονται οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί το εμπόριο των όπλων, έτσι ώστε η εξέλιξη και η διασπορά νέων όπλων, όλο και πιο σύγχρονης τεχνολογίας, να γίνεται τελικά αυτοσκοπός, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται «κατάλληλες συνθήκες» ώστε να βρεθούν αγοραστές ή όσοι είναι απρόθυμοι, να πειστούν η να εξαναγκαστούν στην αγορά. Η εξέλιξη του τρόπου πωλήσεων προχωρεί τεχνολογικά με την πώληση τεχνονγνωσίας, που εφαρμόστηκε π.χ. από την Γαλλία με τα Mirage 2.000. Γι' αυτό για ορισμένες χώρες το εμπόριο των όπλων χρησιμοποιείται σαν εφικτός τρόπος διεξόδου από την οικονομική κρίση. Και η παρανοϊκή κούρσα των εξοπλισμών συνεχίζεται με χορούς δισεκατομμυρίων δολλαρίων, φράγκων, κλπ, με τον απατηλό σκοπό να «προστατεύει» λαούς, που η ποιότητα της ζωής τους μειώνεται συνεχώς.

Στην τρίτη ενότητα τονίζεται η επιτακτική ανάγκη της άμεσης συνειδητοποίησης της σημερινής απελπιστικής κατάστασης, που οδηγεί στο ολοκαύτωμα του πλανήτη αφ' ενός και έχει τεράστιες επιπτώσεις στην οικονομία των εθνών, αφ' ετέρου. Ήδη, έχουν

αρχίσει προσπάθειες των ειδικών πολιτικών ή μη για να βρεθούν μηχανισμοί απαγγίστρωσης των οικονομιών από τους εξοπλισμούς. Και η ανάγκη να γίνει κάτι τέτοιο σύντομα, τώρα, είναι η βαρειά ευθύνη όλων μας απέναντι στις μελλοντικές γενιές, μια ευθύνη που δεν μπορούμε να την αφήσουμε ούτε στους πολιτικούς ούτε στους τεχνοκράτες, είναι η υψηλή μας ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ!

Πρέπει να διδαχτούμε την τέχνη να ζούμε ειρηνικά και δημιουργικά!

Η Εισήγηση της Ένωσης Ελλήνων Χημικών από τον κ. Ν. Κωνσταντζα.

Ο ομιλητής αναφέρθηκε αρχικά στη φύση των όπλων, που διακρίνονται γενικά σε συμβατικά, πυρηνικά, χημικά, βιολογικά και νευτρονικά, και που κατατάσσονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες ανάλογα με τη δράση τους, δηλαδή στα «φανερά» που χτυπούν αδιάκριτα τα άψυχα και τα έμψυχα και στα «ύπουλα» που ειδικεύονται να εξοντώνουν τα έμψυχα χωρίς να καταστρέφουν τα άψυχα, με αποκορύφωμα την γνωστή βόμβα Νετρονίου.

Τα χημικά όπλα υπάγονται στη δεύτερη κατηγορία και υποδιακρίνονται σε:

- δηλητηριώδη αέρια (υδροκυάνιο)
- ασφύξιογόνα (χλώριο, φωσγένιο)
- νευροπαραλυτικά (LSD)
- αποψιλωτικά (διμεθυλαρσενικό)
- εμπρηστικά (ναπάλμ, φωσφόρος)
- αστυνομικής καταστολής (δακρυγόνα).

Ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν τα χημικά όπλα κατά τρόπο επιλεκτικό, είναι:

1. **Εγγενώς ιμπεριαλιστικά:** έχουν χρησιμοποιηθεί μέχρι τώρα κυρίως από «μεγάλους» εναντίον «μικρών», π.χ. από τους Ιταλούς στην Αιθιοπία το 1935.

Μοναδική εξαίρεση ήταν η αλόγιστη χρήση τους στην Ευρώπη το 1914-18, με ένα εκατομμύριο θύματα και από τις δύο πλευρές, γεγονός που οδήγησε στο πρωτόκολλο της Γενεύης, το 1925, για την απαγόρευση τους.

2. **Εξειδικευμένα στην εξόντωση αμάχων:** η προστασία από την δράση τους απαιτεί ειδικά μέσα προφύλαξης (στολές, καταφύγια), που μόνο στο

στρατό μπορούν να υπάρχουν.

3. **Ανεπίδεκτα για «εξανθρωπισμό»:** το παραμύθι της χρήσης τους μόνο για την «νάρκωση» του εχθρού, δεν λέει τίποτε για τις παραπέρα συνέπειες και μακροπρόθεσμες παρενέργειες στο νευρικό και γενετικό υλικό, την στιγμή που η άδεια κυκλοφορίας και του πιο απλού φαρμάκου απαιτεί να αναφέρονται σαφώς οι σχετικές επιπτώσεις.

4. **Εξοντωτικότερα και από τα πυρηνικά:** Οι ποσότητες αυτών των ουσιών που υπάρχουν σήμερα, αποθηκευμένες στη γη, είναι ικανές να εξοντώσουν εκατοντάδες φορές τον γήινο πληθυσμό. Ειδικότερα τα νευροπαραλυτικά είναι ουσίες τόσο επικίνδυνες, που αρκούν π.χ. 100 gr CB₆ VX διεσπαρμένα σ' ένα στρέμμα, για να σκοτώσουν όλους τους κατοίκους του.

5. **Διսυπόστατα και ακαθόριστα:** η σύγχρονη διαδικασία παραγωγής χημικών επικεντρώνεται στα λεγόμενα «δισυπόστατα», δηλαδή στην παραγωγή όπλων όπου από την χημική ένωση δύο διαφορετικών αβλαβών ουσιών κατά την διαδρομή του βλήματος προκαλείται η σύνθεση μιας αρωματικής, τοξικής ουσίας που διασκορπίζεται με την πρόσκρουση στο στόχο.

Έτσι, με το απατηλό επιχείρημα της «ασφαλούς» αποθήκευσης, επιχειρείται η αντιμετώπιση των αντιδράσεων των ειρηνιστικών οργανώσεων.

Μεγάλο κίνδυνο για την ανθρωπότητα αποτελεί το γεγονός ότι το πανίσχυρο «χημικό λόμπυ» του διεθνούς μεγάλου κεφαλαίου κατορθώνει να προωθεί τα σχέδιά του μέσα από την χρηματοδότηση προγραμμάτων έρευνας σε πανεπιστήμια και ινστιτούτα ερευνών.

Με τον τρόπο αυτό τα διάφορα Υπουργεία Άμυνας οικειοποιούνται τα αποτελέσματα των επιστημονικών ερευνών με εφιαλτικές προοπτικές, όπως δείχνει η συγγενικώτατη σχέση και αλληλεπίδραση της πολεμικής χημικής τεχνολογίας με την μοντέρνα βιοτεχνολογία (γενετική μηχανική).

Ένα άλλο ουσιαστικό σημείο είναι ότι ένας πυρηνικός πόλεμος θα είναι κατά «παρανοϊκή αναγκαιότητα» και χημικός πόλεμος χωρίς γιατρεία με επιπτώσεις ανυπολόγιστες και για τις δύο πλευρές. Γι' αυτό και μοναδική γιατρεία και για τα δύο αυτά είδη πολέμου είναι τώρα πιά μόνο η πρόληψη.

Απέναντι σ' αυτό τον εφιάλτη που γίνεται ακόμα πιο ύπουλος από την υποχθόνια δράση των μαζικών μέσων ενημέρωσης, που προσπαθούν να μας εθίσουν στην ιδέα του πολέμου, ο κάθε άνθρωπος έχει καθήκον ν' ανπδράσει έντονα, κι ακόμα περισσότερο η κάθε γυναίκα, που σαν μάνα ενσταλάζει στο παιδί της την ανθρωπιά και την αγάπη για ζωή, υγεία χαρά.

Και ο ομιλητής τονίζει, σαν αποκορύφωμα, την αυτόνομη και ανεπανάληπτη ευθύνη της γυναίκας επιστήμονα, που κατέχει κατά τεκμήριο και την σόφα της μάνας για να μιλάει τη γλώσσα του φύλου της, και την αδιαμφισβήτητη ισοτιμία για να φωνάζει το δικίο της προς το άλλο φύλο, και την επιστημονική συγκρότηση για να χαλαίει κάθε σοφιστεία και παραπληροφόρηση του εχθρού.

Εισήγηση της Π.Ι.Ε.Κ.Π.Β.Ο. από την κ Νικολοπούλου - Σταμάτη

Στην αρχή της ομιλίας της η εισηγήτρια μέλος της Πανελληνίας Ιατρικής Εταιρίας κατά των Πυρηνικών και Βιοχημικών όπλων, έδωσε ανάγλυφη την εικόνα των τρομακτικών ιατρικών συνεπειών της «ύστατης επιδημίας», όπως αποκαλούν οι γιατροί όλου του κόσμου τον πυρηνικό πόλεμο, τον οποίο εξ άλλου η ίδια η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, το 1984, χαρακτήρισε σαν τον υπ' αριθμόν 1 κίνδυνο για την υγεία της ανθρωπότητας.

Οι συνέπειες αυτές, για λόγους επιστημονικής μεθολογίας, χωρίζονται σε άμεσες, έμμεσες, απώτερες και περιβατολογικές.

1. Άμεσες επιπτώσεις είναι:

- τα εγκαύματα από την έκρηξη
- το σύνδρομο του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος, δηλαδή καταστροφή νευρικών κυττάρων, εγκεφαλικό οίδημα, σπασμοί, θάνατος.
- το σύνδρομο του Γαστρ-Εντερικού Συστήματος, δηλαδή καταστροφή γαστρεντερικού βλεννογόνου, απώλεια νερού και ηλεκτρολυτών, είσοδος μικροβίων, θάνατος.

- το σύνδρομο του αιμοποιητικού συστήματος, δηλαδή ελάττωση κυττάρων του αίματος, κυρίως θρομβοκυττάρων και πολυμορφοπυρήνων, βλάβη αι-

μοποιητικών οργάνων, θάνατος από αιμορραγίες.

2. Έμμεσες επιπτώσεις είναι:

- καρκινογέννεση
- βράχυνση χρόνου ζωής

3. Απώτερες επιπτώσεις είναι:

- βλάβες γενετικού υλικού, χρωμοσωμάτων που κουβαλούν τις γενετικές προδιαγραφές.

4. Περιβαλλοντολογικές βλάβες είναι:

- ο λεγόμενος πυρηνικός χειμώνας, δηλαδή αλλαγές στον καιρό με πτώση της θερμοκρασίας και βλάβες των οικολογικών συστημάτων από την ακτινοβολία.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ο λόγος που καταργήθηκαν οι υπέρχειρες πυρηνικές δοκιμές, που γίνονταν μέχρι και το 1964, είναι ότι η πτώση της θερμοκρασίας της γης - μόνο κατά κλάσματα του βαθμού - κάθε χρόνο είχε αρνητικές συνέπειες στην καλλιέργεια των σιτηρών.

Στη συνέχεια της ομιλίας της, η εισηγήτρια κατέρριψε έναν - έναν τους συλλογισμούς που προσπαθούν να αποπροσανατολίσουν τους ανθρώπους από τον σταθερό στόχο της επιδίωξης της ειρήνης.

- Ο συλλογισμός ότι ο πυρηνικός πόλεμος είναι κι αυτός ένας πόλεμος σαν τόσους άλλους, από τους οποίους η ανθρωπότητα επέζησε, είναι ασηήρικός γιατί ο πυρηνικός πόλεμος είναι ολοκαύτωμα, αφού ξέρουμε καλά ότι αρκεί το 1/10 και μόνο της διαθέσιμης καταστροφικής δύναμης για να εξαλείψει ολοκληρωτικά τη ζωή στον πλανήτη.

- Ο συλλογισμός ότι ένας πυρηνικός πόλεμος μπορεί νάναι «εντοπισμένος» δεν ευσταθεί, αφού είναι γνωστό ότι η ραδιενεργός βροχή ταξιδεύει, και επομένως οι κλιματολογικές μεταβολές είναι παγκόσμιες.

- Ο συλλογισμός ότι ακριβώς οι ολέθριες συνέπειες του πυρηνικού πολέμου θα εμποδίσουν την διεξαγωγή του, είναι η πιο καλοστημένη παγίδα, αφού οδηγεί σε αυξανόμενο ανταγωνισμό στα πυρηνικά όπλα, δηλαδή σε συσσώρευση, διασπορά και τεχνολογική εξέλιξη, που πολλαπλασιάζουν τις πιθανότητες να επέλθει η μοιραία στιγμή.

- Ο συλλογισμός ότι οι ηγέτες αυτού του κόσμου δεν θα τολμήσουν τον

πυρηνικό πόλεμο, γιατί αυτοί ξέρουν τι κάνουν, αποδίδει μαγικές ιδιότητες στους ηγέτες του κόσμου, που δεν είναι παρά άνθρωποι και μάλιστα απανθρωπικά μέλη ενός συστήματος που απορροφά σιγά - σιγά την ατομική τους βούληση αυξάνοντας τη δική του αυτονομία.

- Και, τελευταία, η σκέψη ότι ο επιστήμονας δεν είναι ούτε πολιτικός ούτε στρατηγός, η αντίληψη που θέλει τον επιστήμονα «απολιτικό», τον αχρηστεύει σαν πολίτη, έρχεται σε αντίθεση με την κοινωνική ευθύνη που είναι χρέος κάθε ανθρώπου και τελικά εξυπηρετεί την πολιτική που προσπαθεί να σταματήσει την εξέλιξη και να βάλει φραγμούς στην πορεία της κοινωνικής προόδου.

Συμπερασματικά, η ευθύνη όλων μας απέναντι στις επερχόμενες γενιές, το βαρύ φορτίο και το προνόμιο που έχουμε τώρα, είναι, αφού ενημερωθούμε σωστά και εφαρμόσουμε το ΜΑΘΕ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕ, να σταθούμε θετικά με ατομική απόφαση για συμμετοχή σε συλλογική δράση, ώστε ν' αρχίσει η αποκλιμάκωση των εξοπλισμών και να επανακτήσει ο άνθρωπος τον έλεγχο στα δημιουργήματά του και στην πρόοδο.

Δεν έχουμε το δικαίωμα να διαπιστευόμαστε τυφλά την πολιτική ηγεσία του κόσμου και ακόμα χειρότερα τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Ο ρόλος του επιστήμονα είναι σημαντικός, ίσως αναντικατάστατος, στον αγώνα για την ειρήνη.

Ήδη οι γιατροί του κόσμου με την ευαισθησία που τους γεννά η εμπειρία της γέννησης και του θανάτου, συνειδητοποιώντας την ευθύνη τους οργάνωσαν την Π.Ι.Ε.Κ.Π.Β.Ο., στην οποία απονεμήθηκε το βραβείο NOBEL για την Ειρήνη, το 1985.

Και αυτή είναι η πρώτη φορά που αναγνωρίστηκε η συλλογική προσπάθεια 150.000 ανθρώπων για την ειρήνη.

Η ευθύνη της γυναίκας - επιστήμονα είναι ακόμα μεγαλύτερη, γιατί σαν γυναίκα και σαν μάνα, έχει χρέος να μιλήσει και στις άλλες γυναίκες, στις άλλες μανάδες, πως ο ρόλος τους δεν είναι μόνο να ταΐζουν και να ντύνουν τα παιδιά τους, αλλά να τα διαπαιδαγωγούν, ώστε να γίνουν συνειδητοί πολίτες.

**Συνάντηση
γυναικείων αντιπροσωπειών της
Ελλάδας
και λαοκρατικής δημοκρατίας
Βουλγαρίας
για ζητήματα ειρήνης και εργασίας
9-10 Μάη 1986**

Για μια ακόμη φορά, Ελληνίδες και Βουλγάρες γυναίκες συναντήθηκαν στις 9-10 Μάη συνεχίζοντας την παράδοση που ξεκίνησαν το Φλεβάρη του 1983.

Η πρωτοβουλία για τη συνάντηση, όπως και οι προηγούμενες, ανήκει στην Επιτροπή Γυναικών της Βουλγαρίας, που με σχετική επιστολή της προέδρου της κ. Ελένα Λαγκαντίνοβα, κάλεσε για συμμετοχή τις μεγαλύτερες γυναικείες οργανώσεις της χώρας μας.

Στη συνοριακή γραμμή του προμαχώνα έγινε στις 9/5 η υποδοχή της Ελληνικής αντιπροσωπείας, που την αποτελούσαν 80 περίπου γυναίκες εκπρόσωποι των οργανώσεων: ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ, ΕΝΩΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΑΝΤΙΠΥΡΗΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ, ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΗΤΕΡΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ.

Με ψωμί και αλάτι - παραδοσιακό δείγμα Βουλγάρικης φιλίας και φιλοξενίας - με συνθήματα για «ειρήνη - φιλία», «Ντρού-

σμπο - Μίρ» κι' ανάμεσα σε ξεδιπλωμένα πανώ για Βαλκάνια χωρίς πυρηνικά και χημικά όπλα, έγιναν οι πρώτοι σύντομοι χαιρετισμοί για να συνεχιστεί το ταξίδι μέχρι τον τόπο του προορισμού μας, το Μπλαγκόεβγκραντ. Στη γενέτειρα του ιδρυτή του Βουλγάρικου Κομμουνιστικού Κόμματος Ντήμηταρ Μπλαγκόεφ φιλοξενήθηκε η Ελληνική αντιπροσωπεία για ένα μόνο διήμερο, 9-10 Μάη, αλλά τόσο πλούσιο σε εμπειρίες, συγκινήσεις και εντυπώσεις.

Το καινούργιο στοιχείο της φετεινής συνάντησης, ήταν η διοργάνωση και λειτουργία τη δεύτερη μέρα -10 Μάη - δύο στρογγυλών τραπέζιων με θέματα:

- «**Το δικαίωμα εργασίας σε συνθήκες ειρήνης**»
- «**Για Βαλκάνια ελεύθερα από πυρηνικά και χημικά όπλα. Η πρωτοβουλία των 6**».

Και στα δύο τραπέζια εργασίας έγιναν βασικές εισηγήσεις από την Ελληνική και τη Βουλγαρική αντιπροσωπεία, ενώ κάθε

Ελληνική οργάνωση είχε τη δυνατότητα να κάνει 2 παρεμβάσεις. Παρεμβάσεις έγιναν και από τη Βουλγαρία.

Στο πρώτο τραπέζι προέδρευσε μια εκπρόσωπος της Βουλγαρίας, και από ελληνικής μεριάς, ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων με την εκπρόσωπο του Δ.Σ., **Αλίκη Φραγκάκη**.

Στο δεύτερο τραπέζι προέδρευσε μια εκπρόσωπος της Βουλγαρίας, και από ελληνικής μεριάς η ΟΓΕ.

Ο Σύνδεσμος μας, στις δύο παρεμβάσεις που έγιναν από τα μέλη του **Άννα Κορμανού** και **Αθηνά Μανίκα**, έθιξε τα ζητήματα της ανεργίας του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού (επιστημόνων) στη χώρα μας και τη συνταγματική προστασία της προσωπικότητας του εργαζόμενου στους χώρους δουλειάς.

Ζωηρές συζητήσεις έγιναν και στο δεύτερο στρογγυλό τραπέζι, όπου εκφράστηκε η υποστήριξη για μετατροπή των Βαλκανίων σε ζώνη ελεύθερη από πυρηνικά και χημικά όπλα και της πρωτοβουλίας των

έξι.

Ο φορέας μας, με τις εκπροσώπους του **Ιωάννα Πολυδώρου** και **Νίκη Μαριόλη**, αναφέρθηκε στην «Ευθύνη των επιστημόνων και την θέση των γυναικών στην πρόληψη των πολέμων» και στις «Πυρηνικές Δοκιμές - Διεθνές Δίκαιο - Σύνταγμα».

Το στίγμα και το κυρίαρχο στοιχείο των συναντήσεων του διήμερου δίνει η έκκληση που εγκρίθηκε στη διάρκεια της μεγάλης λαϊκής συγκέντρωσης στην πλατεία του Μπλαγκοέβγκρντ, στις 9 Μάη - 41η επέτειο της αντιφασιστικής νίκης. Με την έκκληση αυτή **εκφράστηκε** η σοβαρή ανησυχία για την τεταμένη, περιπλοκή και επικίνδυνη διεθνή κατάσταση από το χωρίς προηγούμενο κυνηγητό των εξοπλισμών, **τονίστηκε** η ανάγκη συμπαράταξης των γυναικών με τις προοδευτικές και δημοκρατικές δυνάμεις του κόσμου ενάντια στην πραγματοποίηση των ολέθριων για την ανθρωπότητα σχεδίων, **υποστηρίχτηκε** η πολιτική καλής γειτονίας, συνεργασίας και φιλίας που ακολουθεί η Ελλάδα και η Λαοκρατική Δημοκρατία της Βουλγαρίας, το προτεινόμενο από τον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, πρόγραμμα για εξάλειψη όλων των όπλων μαζικής εξόντωσης μέχρι τα τέλη του αιώνα, η επιστροφή στο κλίμα ύφεσης, η πρωτοβουλία της Αργεντινής Ελλάδας, Ινδίας Μεξικού, Τανζανίας και Σουηδίας για ειρήνη και αποπλιισμό, **πρόταθηκε** η σύγκλιση διάσκεψης των Βαλκανικών λαών με συμμετοχή αντιπροσώπων πλατιών κοινωνικών στρωμάτων για να εξεταστούν τα προβλήματα σχετικά με την απαλλαγή των Βαλκανίων από πυρηνικά όπλα και έγινε κάλεσμα για ενιαία δράση, για κόσμο χωρίς όπλα και πολέμους, για υπεράσπιση της ειρήνης στη Γη και στο Διάστημα.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε πως, κυρίαρχα στοιχεία της συνάντησης ήταν η εκδήλωση της επιθυμίας των γυναικών των δύο χωρών να ζούμε σε συνθήκες ειρήνης, η διαπίστωση πως σ' αυτή τη κατεύθυνση μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά η ενιαία δράση των γυναικών των δύο χωρών και πως τέτοιες συναντήσεις βοηθούν στην εδραίωση της φιλίας, καλής γειτονίας και συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες, προωθούν την ενιαία δράση των γυναικών της Ελλάδας και Βουλγαρίας αλλά και την ενότητα ανάμεσα στις γυναικείες οργανώσεις της χώρας μας.

Οι παρεμβάσεις του Συνδέσμου

«Η ανεργία του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού».

από την **Άννα Κορμανού**, μέλος της Νομικής Επιτροπής.

Θα αναφερθώ στο θέμα «Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ» αφού ακριβώς, το θέμα αυτό, αποτελεί, τον αντίποδα του κυρίου θέματος «ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΕΙΡΗΝΗΣ», θεωρώντας ότι η σωστή αναφορά στο τελευταίο, είναι η ξεκάθαρη εικόνα της πραγματικής σημερινής κατάστασης.

Η σημερινή κατάσταση, η χρονική στιγμή, που συζητάμε το θέμα της ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ δηλ. το δικαίωμα στην εργασία, τη συμμετοχή στην παραγωγή δεν είναι τυχαία και θεωρητική. Είναι ενταγμένη σε μια περίοδο έντονης κρίσης, του κοινωνικο-οικονομικού συστήματος των καπιταλιστικών χωρών, σε παγκόσμια κλίμακα σε μια περίοδο που «ο αγώνας για το σήμερα όχι μόνο

για το αύριο», είναι πολύ πιο άμεσα δεμένος με τις προσπάθειες των λαών, να ανακόψουν την επίθεση των μονοπωλίων στο βιοτικό τους επίπεδο και να βελτιώσουν τη ζωή τους με τη μεταφορά τεράστιων πόρων που δαπανώνται για εξοπλιστικά προγράμματα, προς ειρηνικούς αναπτυξιακούς στόχους, για την αντιμετώπιση μεγάλων προβλημάτων, όπως η ανεργία, ο πληθωρισμός κ.ά.

Ας δόσουμε, μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα. Από επίσημη μελέτη (ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ 20-10-85).

1 δις δολάρια για την άμυνα δημιουργεί 35.000 θέσεις εργασίας.

1 δις. δολάρια για λαϊκές κατοικίες δημιουργεί 76.000 θέσεις εργασίας.

1 δις. δολάρια για κοινωνικές υπηρεσίες δημιουργεί 132.000 θέσεις εργασίας.

Σήμερα, στη χώρα μας, το πρόβλημα της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού, όπως εμφανίζεται με τη μορφή της ΑΝΕΡΓΙΑΣ ή ΥΠΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ή ΕΤΕΡΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ συνεχώς οξύνεται.

Το καινούργιο στη σημερινή φάση της οικονομικής κρίσης είναι ότι η ΑΝΕΡΓΙΑ πλήττει περισσότερο από κάθε άλλη φορά, τη νεολαία, τις γυναίκες και ένα μεγάλο μέρος της εξειδικευμένης εργατικής δύναμης - **τους επιστήμονες.**

Οι επιστήμονες έχουν υποστεί έντονα τις συνέπειες της ανεργίας στη χώρα μας. Άνθρωποι με ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση και ειδικευση, μηχανικοί, τεχνικοί, εκπαιδευτικοί, κ.ά. είτε είναι άνεργοι, είτε δεν εργάζονται στον κλάδο τους. Το 1981 οι άνεργοι πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών ανέρχονταν σε 21.200 δηλαδή το 6,6% του συνόλου των απασχολούμενων. Από αυτούς, το **54,24% ήταν γυναίκες.**

Χαρακτηριστική είναι η αύξηση, κατά 27,5% των ανέργων πτυχιούχων μέσα σ' ένα χρόνο (81-82).

Σήμερα ο αριθμός των ανέργων πτυχιούχων εκτιμάται πάνω από 30.000 άτομα. Από τα 35 χιλ. μέλη του Τ.Ε.Ε. οι 7.000, δηλ. το 20%, ήταν άνεργοι (Εξπρές 12-2-83). Μια μελέτη του αρμόδιου Υπουργείου έδειχνε ότι το 1985 ο ένας στους δύο επιστήμονες απ' τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα είναι άνεργος.

Στους επιστήμονες η αύξηση της ανεργίας τους είναι αποτέλεσμα και της συνεχώς εντεινόμενης **υποβάθμισης του επιστημονικού δυναμικού της χώρας μας, όπως επίσης και της υποβάθμισης του ρόλου της επιστήμης και των επιστημόνων στην παραγωγική διαδικασία.**

Η υποβάθμιση αυτή έρχεται σαν αποτέλεσμα φυσιολογικό:

- 1. του ανορθολογικού τρόπου ανάπτυξης της χώρας μας.
- 2. του εξαρτημένου χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας και κύρια της τεχνολογικής εξάρτησης.
- 3. της ανυπαρξίας έρευνας στη χώρα μας, προερχόμενη είτε από την άρνηση του ντόπιου κεφάλαιου να δημιουργήσει ανεξάρτητη τεχνολογική έρευνα είτε από τους δεσμευτικούς όρους, που περιέχονται στις συμβάσεις για μεταφερόμενη τεχνολογία, είτε από παντελή έλλειψη έρευνας στα Πανεπιστήμια ή και στα κέντρα ερευνών.
- 4. της συμπληρωματικότητας του χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας

στα πλαίσια της Ε.Ο.Κ.

- 5. της υποβάθμισης γενικά του ελληνικού πανεπιστημίου και του απαράδεκτου των συνθηκών σπουδών.

Οι γυναίκες και η ειδικευση παραμένουν αναξιοποίητες, αντί να επενδύονται στην παραγωγική και κοινωνική ανάπτυξη.

Υπάρχουν πολλές προτάσεις απ' τους επιστημονικούς φορείς της χώρας μας, που έγιναν στη βάση τεκμηριωμένων μελετών και που θα είναι πραγματική διέξοδος στο σημερινό αδιέξοδο. Όπως οι προτάσεις του Τ.Ε.Ε. σε συνέντευξη Τύπου της Διοικούσας Επιτροπής (Δελτίο ΤΕΕ 18-11-85) και αυτές που ανακοίνωσαν, σε κοινή συνέντευξη τύπου, οι σύλλογοι Αρχιτεκτόνων, Μηχανολόγων-Ηλεκτρολόγων, Μεταλλειολόγων Ναυπηγών, Πολιτικών (Δελτίο ΤΕΕ 18-11-85).

Τα τεράστια κονδύλια που ξοδεύονται για εξοπλισμούς, δεν είναι δαπάνες που δημιουργούν αγαθά. Δημιουργούν αξίες, που δεν είναι για χρήση αλλά για αποθήκευση και αν χρησιμοποιηθούν, δεν ικανοποιούν κάποια ανάγκη, αλλά σπέρνουν την καταστροφή. Με τον τρόπο αυτό αφαιρούνται από την οικονομία πολύτιμοι πόροι, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν πόροι για δημόσιες επενδύσεις, πράγμα που οδηγεί στην ένταση της ανεργίας. Τα ποσά που το κράτος δαπανά για εξοπλισμούς πρέπει να πληρωθούν και συνήθως πληρώνονται με την επιβολή μεγαλύτερων φόρων. Για τη χώρα μας που οι εξοπλισμοί εισάγονται, τα πράγματα είναι χειρότερα, γιατί ούτε η παραγωγή υπάρχει ώστε να δημιουργείται και κάποια απασχόληση και έτσι οι εξοπλισμοί που γίνονται χρηματοδοτούν ουσιαστικά τις χώρες-παραγωγούς όπλων, για να ξεπερνάνε την κρίση και την ανεργία τους. Και, σε τελευταία ανάλυση, οι εξοπλισμοί αυτοί είναι άχρηστοι για την Εθνική άμυνα, αφού τα ανταλλακτικά και η τεχνολογία τους βρίσκονται στα χέρια των ιμπεριαλιστών και κύρια των αμερικάνων, που είναι η πηγή των εξοπλισμών, που κάνει τη χώρα μας εξαρτημά τους.

Τέλος, για μας τις επιστημόνισσες, χρειάζεται η μεγαλύτερη σύνδεσή μας με τους επιστημονικούς φορείς, για να αλληλοεμπλουτίσουμε τις θέσεις μας και να αγωνιστούμε από κοινού για το

πρόβλημα της ανεργίας που είναι κοινό για γυναίκες και άντρες, με ειδικευση ή χωρίς.

- Γιατί, είναι ανθρώπινο δικαίωμα το δικαίωμα στην εργασία.

- Γιατί, το δικαίωμα στη ζωή, το πρώτιστο δικαίωμα του ανθρώπου, προϋπόθεση για όλα τα άλλα, εξασφαλίζεται μόνο με την ειρήνη.

«Η συνταγματική προστασία της προσωπικότητας του εργαζόμενου και η εγγυητική παρέμβαση του Ελληνικού κράτους».

από την **Αθηνά Δήμαйна - Μανίκα**, μέλος της Επιτροπής Διεθνών Σχέσεων.

Έχει ήδη τεθεί το θέμα του δικαιώματος της εργασίας τόσο σαν υποχρέωση του Κράτους όσο και σαν κοινωνικό δικαίωμα των πολιτών.

Η λειτουργία όμως αυτού του δικαιώματος είναι άρρηκτα δεμένη με τη προστασία της προσωπικότητας όχι απλά και αφηρημένα του ατόμου ως πολίτη, αλλά προπάντων του ατόμου σαν εργαζόμενου.

Η πτυχή αυτή του δικαιώματος της εργασίας σχετικά με τη προστασία της προσωπικότητας του εργαζόμενου εκτείνεται σε δύο επίπεδα:

1. Το δικαίωμα ανεύρεσης εργασίας αφορά την προστασία της προσωπικότητας του ατόμου σε σχέση με τη δραστηριοποίηση του στην παραγωγική διαδικασία.

2. Η άσκηση του δικαιώματος εργασίας, για όσους είναι πράγματι εργαζόμενοι, αφορά την προστασία της προσωπικότητάς τους στα πλαίσια της σχέσης που συνδέει τον εργοδότη με τον εργαζόμενο.

Στην Ελλάδα, η αρχή της προστασίας της προσωπικότητας στηρίζεται στο πλαίσιο που θέτει το Ελληνικό Σύνταγμα του 1975 (άρθρα 5 παρ. 1, 2 παρ. 1, 22 παρ. 1 και 106 παρ. 2).

Στην θεμελιώδη διάταξη του άρθρου

5 παρ. 1 και 3 ορίζεται ότι: «Έκαστος δικαιούται ν αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, εφ' όσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το «Σύνταγμα» και ότι «η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστος», ενώ στο άρθρο 2 παρ. 1 διακηρύσσεται ότι «ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας».

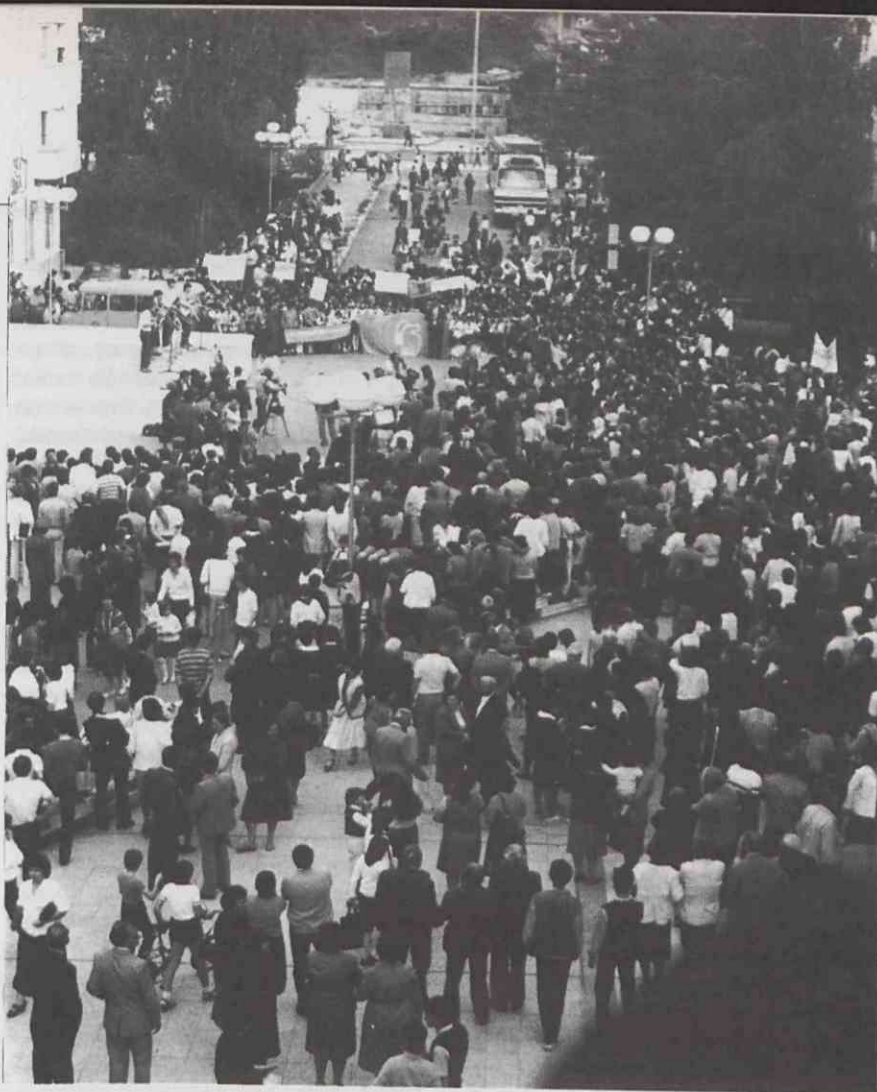
Συμπληρωματικές διατάξεις που σκοπεύουν άμεσα στη γενική προστασία της προσωπικότητας είναι εκείνες των άρθρων 22 παρ. 1 και 3 και 106 παρ. 2. Η πρώτη επιβάλλει στο Κράτος να μεριμνά, με την κατάλληλη κοινωνική του πολιτική, για τη δημιουργία συνθηκών που συμβάλλουν στην ηθική εξύψωση του εργαζομένου πληθυσμού. Η δεύτερη διευκρινίζει ότι η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν πρέπει να αναπτύσσεται σε βάρος της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και ελευθερίας και τέλος στη παράγραφο 3 ορίζεται ρητά ότι «οιαδήποτε μορφή αναγκαστικής εργασίας απαγορεύεται».

Αυτό το Σύνταγμα είναι σαφώς αστικό, αλλά έχει ευρύτατες δυνατότητες συνταγματικής κατοχύρωσης της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Νομίζω ότι δεν είναι αυτός ο κατάλληλος χώρος και χρόνος για την ανάλυση των δυνατοτήτων σοσιαλιστικής μετεξέλιξης του ελληνικού συντάγματος ή αξιολόγησης του θεσμικού πλαισίου ενός σοσιαλιστικού συντάγματος όπως το Βουλγάρικο.

Η προστασία της προσωπικότητας του ατόμου έχει αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο όλων των αστικών κυρίως συνταγμάτων και ήδη έχει σε σημαντικό βαθμό αποβάλλει το πνεύμα της *laiser faire* του άκρατου ατομικισμού. Στη σημερινή ελληνική κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα η αρχή της προστασίας της προσωπικότητας του ατόμου αποτελεί τη βάση των συμμετοχικών θεσμών που για πρώτη φορά παρουσιάστηκαν (κοινωνικοποίηση, νομαρχιακά συμβούλια, συμμετοχή εργαζομένων στα όργανα της επιχείρησης, εργατικοί αντιπρόσωποι κ.λ.π.).

Ειδικά στο χώρο του εργατικού δικαίου η προστασία της προσωπικότητας

περιλαμβάνει τρεις μορφές:

Τον σεβασμό της προσωπικής ελευθερίας, το δικαίωμα υπεράσπισης του εργαζομένου, με νομική κάλυψη, σε περίπτωση πειθαρχικής ποινής και το δικαίωμα έκφρασης.

Ο σεβασμός της προσωπικής ελευθερίας σκοπεύει στην απαγόρευση κάθε έρευνας που θα πρόσβαλε την αξιοπρέπεια του εργαζομένου και γενικά στη διαμόρφωση των σχέσεων που παρουσιάζονται στην επιχείρηση, με τρόπο, ώστε, όχι μόνο να μη βλάπτεται η ζωή του, η σωματική του ακεραιότητα και η υγεία του αλλά και να παρέχεται η δυνατότητα, από το σημείο που το άτομο εισέρχεται στην επιχείρηση, ν' αναπτύξει τις ικανότητες και τη πρωτοβουλία του ως συνειδητό ον.

Με το δικαίωμα υπεράσπισης, που ήδη αναφέρθηκε ότι κατοχυρώνεται και στη Βουλγαρία, καθιερώνεται στο εσωτερικό της επιχείρησης η πειθαρχική διαδικασία και έξω απ' αυτή ο δικαστικός έλεγχος της αναλογίας παραπτώματος-κυρώσεως. Το δικαίωμα του εργοδότη της επιβολής ποινής στον εργαζόμενο δεν ασκείται αυθαίρετα, αλλά είναι ένα ελεγχόμενο δικαίωμα.

Το δικαίωμα έκφρασης, δίνει στους εργαζόμενους το δικαίωμα να εκφράζονται ατομικά ή συλλογικά, στους τόπους όπου προσφέρουν την εργασία τους, χωρίς διάκριση πολιτικών, συνδικαλιστικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων μέσα στα πλαίσια του συντάγματος. Επίσης μπορούν να εκφράζονται πάνω στις συνθήκες εργασίας τους, και να συνδιαλλέγονται με τον εργοδότη τους για θέματα σχετικά μ' αυτές. Κύρια δε, να εκφράζουν ελεύθερα το συνδικαλιστικό τους δικαίωμα.

Είναι σημαντικός ο παρεμβατικός ρόλος που παίζει η πολιτεία με την επεξεργασία νομικών κανόνων δικαίου, όπου τείνουν στην εξομάλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και των εργασιακών σχέσεων, ιδιαίτερα, στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του εργαζόμενου.

Από το 1982 στη χώρα μας έχουν δημιουργηθεί νέοι θεσμικοί νόμοι που υλοποιούν τις συνταγματικές επιταγές γύρω από την προστασία της προσωπικότητας του εργαζόμενου μέσα και έξω

από την επιχείρηση:

Ο θεμελιώδης νόμος 1264/82 «για τον εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού κινήματος και την κατοχύρωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών», ο οποίος κατοχυρώνει το δικαίωμα της συνδικαλιστικής οργάνωσης και δράσης, το δικαίωμα απεργίας, την προστασία των συνδικαλιστικών στελεχών από απολύσεις ή οποιαδήποτε δυσμενή μετακίνηση, την απαγόρευση της ανταπεργίας, την κατοχύρωση της οικονομικής αυτοδυναμίας των συνδικάτων και την είσπραξη των εισφορών τους, το δικαίωμα συνελεύσεων των εργαζομένων στην επιχείρηση, των ανακοινώσεων των συνδικάτων, των γραφείων της πύο αντιπροσωπευτικής συνδικαλιστικής οργάνωσης μέσα στην επιχείρηση και το δικαίωμα της υποχρεωτικής συνδιαλλαγής τους με τον εργοδότη τουλάχιστον μια φορά το μήνα.

Επίσης, με το νόμο για τις ομαδικές απολύσεις καθιερώνονται επιτροπές εργαζομένων που διαπραγματεύονται με τον εργοδότη σε περίπτωση που ανακύψει τέτοιο πρόβλημα.

Ενώ, ο πρόσφατος ν. 1585/85 προβλέπει τη δημιουργία επιτροπών εργαζομένων οι οποίες, μαζί με τον γιατρό υγιεινής και τον τεχνικό ασφαλείας, ρυθμίζουν τα θέματα που αναφέρονται στις συνθήκες εργασίας τους στην επιχείρηση.

Με τον θεσμικό νόμο 1365/83 για την κοινωνικοποίηση επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα - δηλαδή, τον κοινωνικό έλεγχο των επιχειρήσεων αυτών - και την επικείμενη κύρωση της 135 ΔΣΕ ολοκληρώνεται η συμμετοχή με εκπροσώπηση των εργαζομένων σ' ότι αφορά τις εργασιακές σχέσεις μέσα στην επιχείρηση.

Άλλα νομοθετικά μέτρα της εγγυητικής επέμβασης του Έλληνα νομοθέτη (ανάλογα με εκείνα που έχει πάρει το βουλγαρικό κράτος, όπως ειπώθηκε στο σημερινό μας συνέδριο) για την προστασία της προσωπικότητας του εργαζόμενου, είναι: ο ν. 1414/84 για την ιότητα των δύο φύλων στις εργασιακές σχέσεις και στις ευκαιρίες εύρεσης δουλειάς, τα κατώτατα όρια αμοιβής εξαρτημένης εργασίας, η εβδομάδα των 40 ωρών, που είναι εξέλιξη της τελευταίας διετίας και πρέπει να συνεκτιμηθεί με την αύξηση της θερι-

νης άδειας για όλους τους εργαζόμενους. Επίσης, η χορήγηση διευκολύνσεων στους εργαζόμενους με οικογενειακές υποχρεώσεις (άδειες απουσίας ν. 1483/84 κλπ.) ή εργαζόμενους φοιτητές (ν. 1346/83), η δημιουργία ενός συμπαγούς πλαισίου προστασίας της μητρότητας (ν. 1483/84, ν. 1414/84), η θέσπιση ειδικών κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης του νόμου, η θέσπιση ορισμένων προληπτικών μέτρων (απαγόρευση μνείας σε δημοσιεύσεις ή αγγελίες κλπ. στοιχείων σχετικών με την οικογενειακή κατάσταση του υποψήφιου εργαζόμενου ν. 1414/84) όπως και τα μέτρα για την επαγγελματική αποκατάσταση αναπήρων και γενικά ατόμων με μειωμένες ικανότητες.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η προσωπικότητα του εργαζόμενου κατοχυρώνεται στην Ελλάδα σ' ένα σημαντικό βαθμό τόσο από το νέο συνταγματικό πλαίσιο, όσο και από την παρέμβαση του νομοθέτη. Μια παρέμβαση που πρέπει να συνεχίσει ν' αποτελεί τον ρυθμιστή, εγγυητή μιας ουσιαστικής προστασίας των άυλων συμφερόντων των εργαζομένων και πραγμάτωσης των συνταγματικών επιταγών.

«Η ευθύνη των επιστημόνων και η θέση των γυναικών στη πρόληψη των πολέμων».

από την **Ιωάννα Πολυδώρου**, μέλος της **Επιτροπής Δημοσίων Σχέσεων**.

Οι Επιστημόνισες γυναίκες στη χώρα μας, ένα κομμάτι μέσα στο γυναικείο κίνημα, με τις ειδικές γνώσεις τους, δρουν και βιώνουν το δεύτερο στάδιο μετά τη γένεση και τη μορφοποίησή του, το στάδιο της ανάπτυξής του με δυο κύρια χαρακτηριστικά:

1. Τη δράση μας στα αιτήματα της Ανάπτυξης, Ισότητας, Ειρήνης.

2. Την ενωτική οργάνωση των γυναικών κινήματων σε παγκόσμια βάση.

Στα πλαίσια αυτά και με αφορμή το έτος Ειρήνης ο ΣΕΕ οργάνωσε συνάντηση-συζήτηση για την ειρήνη και τη

θέση των επιστημόνων γυναικών στις σύγχρονες απαιτήσεις της. Στη συζήτηση αυτή πήραν μέρος εκπρόσωποι από τους επόμενους επιστημονικούς φορείς:

1. Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων (Επιτροπή Ειρήνης).

2. Κίνημα εργαζομένων στο Δημόκριτο για την Ειρήνη και τον Αφοπλισμό.

3. Ομάδα χημικών της Ένωσης Ελλήνων Χημικών για την κατάργηση των χημικών όπλων.

4. Πανελλήνια Ιατρική Εταιρεία για την κατάργηση των πυρηνικών και βιομηχανικών όπλων.

5. Εκπρόσωπος του ΟΗΕ, Odd Nordstrand.

Από τις εισηγήσεις οδηγηθήκαμε στα επόμενα συμπεράσματα:

1. Η Επιστημονική βασική έρευνα συρρικνώνεται, ενώ η τεχνολογική ανάπτυξη παραμορφώνεται. Υπουργεία Άμυνας και Πολεμικοί Οργανισμοί χρηματοδοτούν βιοτεχνολογικά προγράμματα και έρευνες.

2. Το εμπόριο των όπλων και η σύγχρονη πώληση της τεχνολογίας εμπλέκουν τις οικονομίες των χωρών σε φαύλο κύκλο και παρανοϊκές αναγκαιότητες για να βγαίνουν από την κρίση. \$ 800 δις για στρατιωτικές δαπάνες και \$ 4 δις για κοινωνικές σε παγκόσμια κλίμακα.

3. Τα σύγχρονα όπλα, πυρηνικά, χημικά, βιολογικά είναι εξοντωτικά και οδηγούν σε πόλεμο χωρίς γιατρούς. Γιαυτό τα μέτρα που πρέπει να παρθούν πρέπει να είναι προληπτικά.

4. Στην Ελλάδα χρειάζεται:

α. να απαγορευθεί η ανανέωση των αποθεμάτων

β. να οργανωθεί επιστημονική εκστρατεία κοινωνικής αποδοκμασίας και καταγγελίας κάθε «διεφθαρμένης» επιστημονικής έρευνας (αρμπούς) στην οποία φύσει και θέσει θα πρωτοστατούσε η επιστημονική κοινότητα.

γ. να απομακρυνθούν από την επικράτεια μας, τα όπλα που θα χρησιμοποιούν στη διεξαγωγή πολέμου σε συντονισμό με τα διεθνή κινήματα και οργανισμούς που λειτουργούν ήδη σε επιστημονικό επίπεδο ήδη σε επιστημονικό επίπεδο.

5. Οι Επιστημόνισες γυναίκες με την αυξημένη ευαισθησία τους για τη συνέ-

χεια και τη βελτίωση της ζωής καθώς και με τις ειδικές γνώσεις τους πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη να συνειδητοποιήσουν όλες τις γυναίκες να δράσουν για την ανατροπή της μονόδρομης ροής που έχει αρχίσει αμέσως μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, να συμμετέχουν στην παγκόσμια αντιπολεμική κινητοποίηση.

Ο ΣΕΕ επικεντρώνει το ενδιαφέρον και τη δράση του προς την κατεύθυνση που οδηγούν τα συμπεράσματα αυτά και βρίσκεται σε διαρκή συνεργασία με επιστημονικούς ειδικούς φορείς, ενώ παράλληλα δημιουργούμε και προωθούμε διμερείς σχέσεις για την απαγόρευση των χημικών όπλων.

Εμείς οι γυναίκες, που αποτελούμε το 50% και περισσότερο του πληθυσμού της γης, κρατούμε τις δικές μας θέσεις-κλειδιά στην ανθρωπότητα. Αντλούμε δυνάμεις από την πίστη μας στη ζωή, από την αγάπη μας για την ζωή των παιδιών μας, από την έγνοια για τη ζωή των συνανθρώπων μας, και δημιουργούμε τους δρόμους της ειρήνης, που μας οδηγούν σε ζωή δημιουργική.

«Πυρηνικές Δοκιμές Διεθνές Δίκαιο Σύνταγμα»

από τη **Νίκη Μαριόλη**, μέλος της
Νομικής Επιτροπής.

Η σημαντικότερη φάση της κλιμά-

θήκης της Μόσχας του 1963 που απαγορεύει τις πυρηνικές δοκιμές στην ατμόσφαιρα, στο διάστημα και στη θάλασσα. Τη συνθήκη αυτή δεν υπέγραψαν η Γαλλία, η Ιταλία και η Κίνα.

Η συνθήκη αυτή ορίζει ότι καθένα από τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνει την υποχρέωση να απαγορεύσει, εμποδίσει και να μην πραγματοποιήσει οποιαδήποτε δοκιμαστική πυρηνική έκρηξη σε οποιοδήποτε μέρος της δικαιοδοσίας ή του ελέγχου της, στην ατμόσφαιρα, στο διάστημα, κάτω από τα ύδατα (εθνικά και διεθνή) και σε κάθε άλλο περιβάλλον, αν μια τέτοια έκρηξη προκαλεί ραδιενεργό επίδραση που μπορεί να εκταθεί έξω από τα εδαφικά όριά της.

Η συνθήκη αυτή δεν έχει παραβιαστεί μέχρι σήμερα από τα συμβαλλόμενα μέρη, υπάρχουν όμως κράτη που κάνουν δοκιμές στην Ξηρά, όπως το Ισραήλ και η Ν. Αφρική ή στη θάλασσα, όπως η Γαλλία. Η άμεση παύση των πυρηνικών δοκιμών είναι το βασικό βήμα για να σταματήσει ο ανταγωνισμός των εξοπλισμών. Τουλάχιστον μέχρι να γίνουν επιτυχείς διαπραγματεύσεις και να υπογραφεί με αυτό το περιεχόμενο παγκόσμια συνθήκη.

Κυβερνήσεις όπως η Ελληνική και η Βουλγαρική παίρνουν τέτοιες φιλειρηνικές πρωτοβουλίες, για σταμάτημα των πυρηνικών δοκιμών πρέπει όμως να βρουν ανταπόκριση κι από όλα τα άλλα κράτη για να υπάρξει το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Σημαντικό στην κατεύθυνση αυτή, θάταν να περιληφθεί στα Σύντάγματα των κρατών

γορεύεται από σπουδαίο εθνικό συμφέρον, δεν θίγει τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος και γίνεται με βάση τις αρχές της ισότητας και με τον όρο της αμοιβαιότητας.

Πόσο όμως θα τηρηθούν αυτοί οι όροι στη πράξη εξαρτάται από τη καλή θέληση του κόμματος που συγκεντρώνει την απλή πλειοψηφία στη Βουλή.

Γι' αυτό και στο Ελληνικό Σύνταγμα πρέπει να περιληφθεί ρητή απαγορευτική των πυρηνικών δοκιμών διάταξη, και μάλιστα να είναι από εκείνες που δεν μπορούν να αναθεωρηθούν.

Μοναδική περίπτωση σ' όλο το κόσμο ήταν μέχρι πρότινος το Σύνταγμα ενός μικρού νησιωτικού κράτους που βρίσκεται κοντά στις Φιλιππίνες και έχει 15.000 κατοίκους, του Μπελάου.

Το 1979 υιοθέτησε ένα σύνταγμα που απαγόρευε την εναποθήκευση, δοκιμή και κατοχή πυρηνικών υλικών στα εδάφη του χωρίς την απόφαση του 75% των κατοίκων του.

Δεν είναι όμως μόνο θέμα Συντάγματος. Χρειάζεται αγώνας και ειδικά από τους επιστήμονες, που έχουμε ιδιαίτερη ευθύνη. Γιατί ναι μεν η πλειοψηφία των επιστημόνων είναι υπέρ της ειρήνης και αγωνίζεται γι' αυτήν, υπάρχουν όμως και 500.000 επιστήμονες που εργάζονται στην έρευνα, τις δοκιμές και την παραγωγή πυρηνικών όπλων.

Το παγκόσμιο συμβούλιο ειρήνης (ΠΣΕ) στην εκστρατεία του για πλήρη απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών, πρότεινε να επεκταθεί το Διεθνές Έ-

Ψήφισμα για το Πολυτεχνείο

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ, με την ευκαιρία της 13ης επετείου από τον ξεσηκωμό του Νοέμβρη του 1973, τονίζει πως τα μηνύματα του Πολυτεχνείου - και ιδιαίτερα το μήνυμα για τη δύναμη της ενότητας - παραμένουν και σήμερα επίκαιρα. Εκφράζονται μέσα απ' τη συνέχεια του αγώνα για υπεράσπιση της ειρήνης, για εθνική ανεξαρτησία, για το δικαίωμα στη δουλειά, στη μόρφωση, για καλύτερες συνθήκες ζωής ενάντια στην ανεργία.

Παράλληλα, ακολουθώντας την κατεύθυνση της ΕΦΕΕ, πρόσφερε αντί για στεφάνι 5.000 δραχμές για ενίσχυση των σεισμοπλάτων της Καλαμάτας.

ΑΘΗΝΑ 17 Νοέμβρη 1986
ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΣΕΕ

Εκδηλώσεις Αλληλεγγύης

Ο ΣΕΕ συμμετείχε με εκπροσώπους του σε μια σειρά εκδηλώσεων αλληλεγγύης προς τους δοκιμαζόμενους λαούς της Χιλής, της Παλαιστίνης, της Νικαράγουας, της Ν. Αφρικής.

Ο ΣΕΕ σε εργατικό σωματείο

Στις 24.11.86 η Άζα Αδαμαντιά-

δου, μέλος της Επιτροπής Προβλημάτων Επιστημόνων Γυναικών του ΣΕΕ, εκπροσώπησε τον ΣΕΕ σε σεμινάρια της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Εργατοϋπαλλήλων Ιματισμού με θέμα: «συνθήκες υγιεινής στους τόπους εργασίας».

Η εκπρόσωπος του ΣΕΕ χαιρέτησε τη συνάντηση και τόνισε το ενδιαφέρον του ΣΕΕ για το θέμα, που θα εκδηλωθεί άλλωστε με τη σύντομη διοργάνωση σχετικής ημερίδας.

Η έκκληση της Βουλγαρίας

Εμείς, οι γυναίκες που συμμετέχουμε στη μεθωριακή συνάντηση των γυναικείων αντιπροσωπειών της ΛΔΒ/ας και της Ελληνικής Δημοκρατίας, συγκεντρωθήκαμε στο Μπλαγκόεβγκραντ στις 9 Μαΐου, ημέρα της νίκης κατά του ναζισμού και του φασισμού. Αυτή η ένδοξη ιστορική ημερομηνία είναι άλλη μία αφορμή να θυμηθούμε τα διδάγματα του Β' Παγκόσμιου πολέμου: πρέπει ν' αγωνιζόμαστε κατά του πολέμου, πριν ακόμη αρχίσει. Σήμερα αυτό το συμπέρασμα είναι πολύ πιο επίκαιρο όσο ποτέ άλλοτε, λόγω της σοβαρής απειλής από μία πυρηνική καταστροφή που επικρέμεται πάνω απ' την ανθρωπότητα και εγκυμονεί κινδύνους αφανισμού όλων των επιτευγμάτων του πολιτισμού. Σχετικά μ' αυτό εμείς εκφράζουμε τη σοβαρή μας ανησυχία και φροντίδα από την τεταμένη, περίπλοκη και επικίνδυνη διεθνή κατάσταση, από το χωρίς προηγούμενο κυνηγητό στους εξοπλισμούς που μπορεί να επεκταθεί και στο διάστημα λόγω των μακάθριων σχεδίων για τη στρατιωτικοποίησή του, για τη μετατροπή του σε στίβο πυρηνικού πολέμου. Μαζί μ' όλες τις προοδευτικές και δημοκρατικές δυνάμεις στον κόσμο, εμείς τασσόμαστε κατηγορηματικά ενάντια στην πραγματοποίηση αυτών των ολέθριων, για τη ζωή της ανθρωπότητας σχεδίων, και υψώνουμε τη φωνή μας για μείωση και διακοπή του κυνηγητού των εξοπλισμών, για σταμάτημα των πυρηνικών δοκιμών, για διαφύλαξη και εμπέδωση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας.

Θεωρούμε πως το έτος, που ανακηρύχτηκε από τον ΟΗΕ ως διεθνές έτος της ειρήνης, ακόμα πιο επίμονα πρέπει να ψάχνουμε και ν' αναλαμβάνουμε πρακτικά βήματα σ' αυτήν την κατεύθυνση. Καθοδηγούμαστε από την επιθυμία μας να ζούμε σε ειρήνη, ασφάλεια και κατανόηση και επικροτούμε θερμά το προτεινόμενο από τον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ σαφές και ρεαλιστικό πρόγραμμα για εξάλειψη όλων των ειδών όπλων μαζικής εξόντωσης μέχρι τα τέλη του αιώνα. Αυτό το πρόγραμμα εμπνέει νέα ελπίδα για επιστροφή στο κλίμα της ύφεσης και εμπιστοσύνης ανάμεσα στους λαούς. Καλούμε τις κυβερνήσεις όλων των κρατών να υποστηρίξουν τις συγκεκριμένες και εποικοδομητικές προτάσεις της Σ.Ε. Υποστηρίζουμε απόλυτα και την πρωτοβουλία των κρατικών και κυβερνητικών ηγετών της Αργεντινής, Ελλάδας, Ινδίας, Μεξικού, Τανζα-

νίας και Σουηδίας για ειρήνη και αφοπλισμό, για σταμάτημα των δοκιμών με πυρηνικά όπλα.

Στον σύγχρονο, ανήσυχο κόσμο μας η ειρήνη και η ασφάλεια είναι άρρηκτα συνδεδεμένες!

Εμείς, οι εκπρόσωποι των βουλγάρων και ελληνίδων γυναικών, καλούμε τις κυβερνήσεις και τους λαούς όλων των βαλκανικών χωρών για διατήρηση και εδραίωση της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή της Χερσονήσου μας, στη μετατροπή της σε ζώνη, ελεύθερη από πυρηνικά όπλα και χημικά. Το πρωταρχικό μας καθήκον είναι να κάνουμε παν το δυνατόν για πραγμάτωση των προτάσεων αυτών.

Μεγάλο ρόλο σ' αυτή την κατεύθυνση θα μπορούσε να διαδραματίσει η σύγκλιση Ασαμπλέας των βαλκανικών λαών με τη συμμετοχή αντιπροσώπων των πιο πλατιών κοινωνικών στρωμάτων, στην οποία να εξεταστούν τα προβλήματα, συνδεδεμένα με την απαλλαγή των Βαλκανίων από πυρηνικά όπλα.

Υποστηρίζουμε θερμά την πολιτική καλής γειτονίας συνεργασίας και φιλίας που ακολουθεί η ΛΔΒ/ας και η Ελληνική Δημοκρατία. Με τις βαθιές ιστορικές ρίζες και σημερινές διαστάσεις τους οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών μας μετατράπηκαν σε έντονο παράδειγμα μίμησης. Οι σχέσεις αυτές αποτελούν πειστική απόδειξη για τους καρπούς της ειρηνικής συνύπαρξης ανάμεσα σε χώρες με διαφορετικά κοινωνικοπολιτικά συστήματα, για την ειλικρινή επιδίωξη για κατανόηση και συνεργασία. Στην τωρινή, περίπλοκη και επικίνδυνη διεθνή κατάσταση οι βουλγαρο-ελληνικές σχέσεις είναι σημαντικός παράγοντας σταθεροποίησης στα Βαλκάνια.

Σαν γυναίκες, μάνες και δημιουργοί της ζωής απ' τα σύνορα της ΛΔΒ/ας και της Ελληνικής Δημοκρατίας - σύνορα καλής γειτονίας - καλούμε όλους, για τους οποίους η ειρήνη είναι πολύτιμο αγαθό:

ΝΑ ΔΡΟΥΜΕ ΕΝΩΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΕΣ
ΝΑ ΕΝΕΡΓΟΥΜΕ ΑΜΕΣΑ ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΚΟΣΜΟ ΧΩΡΙΣ ΟΠΛΑ ΚΑΙ
ΠΟΛΕΜΟΥΣ ΝΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΗ ΓΗ ΚΑΙ
ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ.

Προβληματισμοί από τη χρήση της ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Με το παραπάνω θέμα έγινε εκδήλωση στον ΣΕΕ, στις 26.6.86. Η αίθουσα του ΣΕΕ γέμισε ασφυκτικά από κοινό με χιλιάδες ερωτήματα από το πρόσφατο ατύχημα του Τσέρνομπιλ και τη συζήτηση που αυτό πυροδότησε.

Το Δ.Σ. του ΣΕΕ αποφάσισε την πραγματοποίηση αυτής της εκδήλωσης – και στη συνέχεια και άλλων μετά από προβληματισμούς του Δ.Σ. καθώς και αιτήματα των επιτροπών του.

Στη συζήτηση έγινε άνοιγμα από την κ. Δηλάρη – Πρόεδρο του ΣΕΕ, και μίλησαν:

- από μεριάς του ΣΕΕ, η Φλώρα Καμάρη – Γεν. Γραμματέας
- ο κ. Νίκος Αντωνίου, καθηγητής Θεωρητικής Φυσικής και Επιστημονικός Διευθυντής Ε.Κ.Φ.Ε. Δημόκριτος
- ο κ. Μ.Σ. Μάργαρης, Καθηγητής Οικολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/κης.

Μετά τις εισηγήσεις, ακολούθησε ζωνρή συζήτηση καθώς οι απόψεις που ακούστηκαν και από τους εισηγητές διέφεραν σε αρκετά ζητήματα.

Από στενότητα χώρου στο Δελτίο μας αυτό δημοσιεύουμε μόνο τμήματα:

μα ανασφάλειας που φυσικά οδήγησε σε πανικό με επιπτώσεις στη χώρα μας στο

σιαστική αντιμετώπιση του πυρηνικού προβλήματος απ' όλο τον κόσμο.

ρές...

Το πέρασμα σε ένα νέο τρόπο σκέψης συνδυάζεται από μια πάλη του παλιού με το καινούργιο που μπορεί να κρατήσει δεκαετίες.

Αυτή τη φορά όμως η ανθρωπότητα δεν διαθέτει τέτοια εφεδρεία χρόνου για την προσαρμογή της. Η λογική της πυρηνικής εποχής πρέπει να κατανοηθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα γιατί από αυτό εξαρτάται η υπερνίκηση των κινδύνων που συνεπάγεται και η χρησιμοποίησή της για το καλό της ανθρωπότητας...

Ο άνθρωπος ζει και δραστηριοποιείται στη βιόσφαιρα που είναι μια ζώνη γύρω από τη Γη και αποτελεί μέρος της ατμόσφαιρας. Στη βιόσφαιρα μετά από εκατομμύρια χρόνια έχουν δημιουργηθεί ιδανικές συνθήκες για τη ζωή και τη διατήρησή της. Οι συνθήκες στη βιόσφαιρα διατηρούνται σταθερές με θαυμάσιες διαδικασίες και δυναμικές ισορροπίες...

Εκεί όπου υπάρχει ο άνθρωπος ένα καινούργιο περιβάλλον το τεχνολογικό δημιουργείται από αυτόν. Ολόκληρη η ανθρωπίνη περιπέτεια στην προϊστορία και την ιστορία δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια αδιάκοπη εξέλιξη της δύναμης επιβολής του

Άλλοι αρμοδιότεροι θα μιλήσουν για το θέμα αυτό. Όμως, γενικά, μπορούμε να πούμε ότι δεδομένου ότι οι παραδοσιακές μορφές Ενέργειας (C. πετρέλαιο, φυσικό αέριο, υδροενέργεια), εξαντλούνται χωρίς να υπάρχει δυνατότητα ανανέωσής τους, οι επιστήμονες κατευθύνουν τώρα τις έρευνές τους στην αναζήτηση πηγών E με ανεξάντλητες δυνατότητες.

Έτσι σήμερα η έρευνα έχει κύρια κατεύθυνση ηλιακή.

- 1) πυρηνική E
- 2) Ηλιακή
- 3) Γεωθερμική.

Θα αρχίσουμε από την ηλιακή.

Ο ήλιος στέλνει στη Γη ένα τεράστιο ποσό Ενέργειας $4 \cdot 10^{13}$ cal/sec που προέρχεται από θερμοπυρηνικές αντιδράσεις. Το μεγαλύτερο μέρος διαχέεται στα υψηλά στρώματα της ατμόσφαιρας και απορροφάται από τα σύννεφα. Ένα 30% περίπου φθάνει στην επιφάνεια της Γης. Αν από αυτό μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε το 1/10 τότε θα διαθέτουμε χιλιάδες φορές περισσότερη E από τη σημερινή και μάλιστα χωρίς κατανάλωση κάποιου καυσίμου. Η ηλιακή Ενέργεια είναι Ενέργεια που μπορεί να μετατραπεί χωρίς απώλειες κατά 100 % δηλ.

και εδώ επίσης υπάγεται η κάλυψη τεράστιων αναγκών σε Ενέργεια κύρια σε πολλές χώρες της Ευρώπης με επικεφαλής τη Γαλλία που οι ανάγκες της σε ηλεκτρική ενέργεια καλύπτονται και 68% από πυρηνική ενέργεια.

Η 2η περίπτωση πυρηνικής ενέργειας που αφορά τη σύνθεση του He από σύνταξη του ατόμου H έχει εφαρμογή μέχρι σήμερα μόνο στη βόμβα He, στην οποία οι υψηλές θερμοκρασίες που απαιτούνται για τη σύντηξη, παρέχονται από μια μικρή πυρηνική βόμβα.

Σχετικά με άλλη χρήση της θερμοπυρηνικής ενέργειας (από σύντηξη) καταβάλλονται μεγάλες προσπάθειες για την επίτευξη ελεγχόμενης παραγωγής της. Αυτό είναι δύσκολο να λυθεί εξ αιτίας των υψηλών θερμοκρασιών που απαιτούνται και στις οποίες δεν υπάρχει υλικό που να μη λειώνει. Τα τελευταία όμως χρόνια σημειώνεται μια κατάλληλα γεωτρήσιμα και στον τομέα αυτό χρησιμοποίηση Laser με πολλαπλά κανάλια. Ωστόσο είναι νωρίς να μιλήσουμε για αποτελέσματα. Τα πλεονεκτήματα από τη χρήση της θερμοπυρηνικής ενέργειας είναι πολλά και πάνω απ' όλα μπορεί να θεωρηθεί ότι οι πηγές παραγωγής της είναι ανεξάντλητες. Για να δώσουμε μια αν*

Σύσκεψη για το
Κυπριακό (Αθήνα
16.7.1986, Ε.Μ.Π.)

γράμισε και την ανάγκη συνειδητοποίησης του κινδύνου από ένα παγκόσμιο ψυχροπολεμικό εθισμό μπροστά στις κατάφορες παραβιάσεις των αρχών του διεθνούς δικαίου.

Σύντομο χαιρετισμό απηύθυνε στη σύσκεψη ο **πρεσβευτής της Κύπρου κ. Χατζημελέτης**. Ακολούθησε εισήγηση του **καθηγητή της Παντείου κ. Β. Φίλια**, ο οποίος αφού επέκρινε ως

στικό και πρόβλημα παγκόσμιας ειρήνης.

3. Ο Σύνδεσμος θα επιδιώξει με την συνεργασία των γυναικείων οργανώσεων και επιστημονικών φορέων να οργανώσει διεθνή συνάντηση αντιστοιχών ξένων φορέων στην Ελλάδα με θέμα Κύπρος.

4. Προτείνει τόνωση του Κυπριακού

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ

Ντιοκτίβα της ΕΟΚ για την

της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, επισπεύδονται οι διαδικασίες για την άρση των εμποδίων που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Διαδικασίες που πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το 1992.

Στην κατεύθυνση αυτή, «αφοπλίζεται»

εξισώνονται και διπλώματα αλλοδαπών που δεν είναι γ' βάθμιας εκπαίδευσης, αλλά αποκτώνται π.χ. σε μεταλυκειακές σχολές.

(Τα υπόλοιπα άρθρα αναφέρονται σε διαδικαστικά θέματα).

Οι επιστημονικοί φορείς εκτιμούν, ότι η

ξεις) αυτές αποβλέπουν στην επιλεκτική πανεπιστημιακή μόρφωση, όπου η πρόσβαση για την πλειοψηφία των μελών που θέλουν να σπουδάσουν θα είναι δύσκολη.

Με την συγκεκριμένη οδηγία αγνοούνται οι ιδιομορφίες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε επαγγέλματος και

Η βδομάδα αποπλισμού που ορίστηκε από τον ΟΗΕ, καθώς και η Παγκόσμια Μέρα Δράσης των Γυναικών για την Ειρήνη - 25 Οκτώβρη, έδωσε την ευκαιρία για μια σειρά εκδηλώσεις έκφρασης της απαίτησης της ελληνικής κοινής γνώμης για εξασφάλιση της Ειρήνης.

Στα πλαίσια αυτά, είχε ιδιαίτερη βαρύτητα η κοινή εκδήλωση που οργάνωσαν οι γυναικείες οργανώσεις (Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων, Ελληνικό Γυναικείο Αντιπυρηνικό Κίνημα, Ένωση Ελληνίδων Νομικών, Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδας, Προοδευτική Ένωση Μητέρων Ελλάδας, Σύλλογος Ελληνίδας Νοικοκυράς), στις 30.10.86 με σκοπο να τιμήσουν την Παγκόσμια Μέρα Γυναικών για την Ειρήνη και να απαιτήσουν Παγκόσμια Ειρήνη και Αφοπλισμό, απομάκρυνση των ξένων βάσεων και πυρηνικών από τη χώρα μας, σταμάτημα των πυρηνικών δοκιμών και αποτροπή του «πολέμου των άστρων».

Κατ' αρχήν, κάτω από το κείμενο Διακήρυξης, συγκεντρώθηκαν πολλές υπογραφές προσωπικοτήτων που υποστήριξαν την εκδήλωση. Εκδόθηκε αφίσσα και άλλο έντυπο υλικό, που γνωστοποίησε στις γυναίκες της Αθήνας την εκδήλωση. Έγινε συνέντευξη τύπου όπου, εκ μέρους των γυναικείων οργανώσεων, η κ. Δηλάρη, Πρόεδρος του ΣΕΕ ανακοίνωσε τους σκοπούς της εκδήλωσης.

Τέλος, τη μέρα της εκδήλωσης γέμισε ασφυκτικά το θέατρο Χατζηχρήστου από γυναίκες όλων των ηλικιών που ήρθαν ν' ακούσουν τις εκπροσώπους των γυναικείων οργανώσεων, αλλά και τις αξιόλογες ξένες προσκεκλη-

μένες που τιμήσαν με την παρουσία και τις ομιλίες τους την εκδήλωση.

Το άνοιγμα της εκδήλωσης έκανε η κ. Σακελλαρίδη, Πρόεδρος της ΟΓΕ, και την κεντρική ομιλία η κ. Χουρδάκη, Πρόεδρος του ΕΓΑΚ.

Παρουσιάστηκαν και μίλησαν οι ξένες προσκεκλημένες:

- Έντιθ Μπαλαντάιν, Γεν. Γραμματέας της WILPE (Διεθνής Ένωση Γυναικών για Ειρήνη και Ελευθερία).

- Μακόσα Ζαν Τζόμπε, Εκπρόσωπος του Εθνικού Αφρικανικού Κογκρέσσου.

- Γιάσου Τσοουσίνα, Χιμπακούσα, επέζησε της καταστροφής της Χιροσίμα

- Λένε Ρόζενκβιστ, Εκπρόσωπος των Γυναικών για Ειρήνη της Σουηδίας.

Η συγκέντρωση έκλεισε με ψήφισμα, και ακολούθησε πορεία προς τη Βουλή όπου επιδόθηκε το ψήφισμα. Παραθέτουμε το ψήφισμα της συγκέντρωσης.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΕΕ

Μια ζεστή και πολύ ενδιαφέρουσα συνάντηση έγινε στα γραφεία του ΣΕΕ στην 1.11.86. Οι ξένες προσκεκλημένες που ήρθαν για την εκδήλωση της 30ής Οκτωβρίου, βρέθηκαν μαζί με εκπροσώπους του ΣΕΕ, του ΕΓΑΚ, της ΟΓΕ, της ΕΓΕ, της ΠΕΜΕ, της ΕΕΝ, της ΚΕΑΔΕΑ, της ΕΕΔΥΕ, και είχαν μια θερμή φιλική συζήτηση γνωριμίας.

Η κ. Δηλάρη - Πρόεδρος του ΣΕΕ, καλωσόρισε τους προσκεκλημένους και έδωσε το λόγο στην αρχή στους εκπροσώπους των ελληνικών οργανώσεων και μετά στις ξένες προσκεκλη-

Ενωμένες για την ειρήνη!

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ
ΜΕΡΑ ΔΡΑΣΗΣ
ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Μετά το Ρέικιαβικ

Μόλις έγινε γνωστό ότι οι συνομιλίες κορυφής στο Ρέικιαβικ έληξαν χωρίς καμιά συμφωνία – παρά την προσέγγιση που σημειώθηκε σε μια σειρά θέματα – των ηγετών Ρήγκαν - Γκορμπατσώφ, οι γυναίκες οργανώσεις:

Ελληνικό Γυναικείο Αντιπυρηνικό Κίνημα, Ένωση Ελληνίδων Νομικών, Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδας, Προοδευτική Ένωση Μητέρων Ελλάδας, Σύλλογος Ελληνίδας Νοικοκυράς, Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων, συναποφάσισαν και έστειλαν στους 2 ηγέ-

τες το παρακάτω τηλεγράφημα:

Οι Γυναίκες Οργανώσεις διαμαρτύρονται και εκφράζουν έντονα την αγανάκτηση και αγωνία τους για την αποτυχία των συνομιλιών του Ρέικιαβικ ΣΤΟΠ. Πιστεύουμε ότι η μονόπλευρη επιμονή για τον Πόλεμο των Άστρων και οι πυρηνικές δοκιμές στέκονται εμπόδιο στη δίκαιη επιθυμία μας να ζήσουμε και να δημιουργήσουμε σ' ένα κόσμο απαλλαγμένο από την απειλή ενός πυρηνικού ολοκαυτώματος ΣΤΟΠ. Δηλώνουμε ότι εμείς θα συνεχίσουμε και θα εντεινουμε τον αγώνα μας για την εξασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης ΣΤΟΠ.

ΨΗΦΙΣΜΑ

Εμεις, οι γυναίκες της Αθήνας, που συγκεντρωθήκαμε σήμερα, 30/10/86 στο θέατρο «ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ», ύστερα από πρόσκληση των εξής γυναικείων οργανώσεων: Ελληνικό Γυναικείο Αντιπυρηνικό Κίνημα, Ένωση Ελληνίδων Νομικών, Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδας, Προοδευτική Ένωση Μητέρων Ελλάδας, Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων, Σύλλογος

πανανθρώπινο πόθο, πρώτα και κύρια του Αμερικανικού λαού, για το σταμάτημα των πυρηνικών δοκιμών και την προετοιμασία του «πολέμου των άστρων».

ΕΚΤΙΜΟΥΜΕ βαθιά τις φιλειρηνικές πρωτοβουλίες της Ελληνικής Κυβέρνησης, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από την «Κίνηση των 6» και από την συμφωνία φιλίας και

Με τον Διεθνή Συνασπισμό για την Ειρήνη

Με επιστολή της προς τον ΣΕΕ – και προς άλλες γυναικείες οργανώσεις – η ΕΓΕ (στις 18.8.86), εκ μέρους του διεθνούς Συνασπισμού «Γυναίκες για μια Αποτελεσματική Συνέλευση Κορυφής» (που αποτελείται από γυν. οργανώσεις και προσωπικότητες), ζήτησε τη συμβολή του ΣΕΕ στις προσπάθειες της οργάνωσης ώστε «όλες οι γυναίκες του κόσμου να ενώσουν τις δυνάμεις και τη φωνή τους και ν' αγωνιστούν μαζί για την εδραίωση της Ειρήνης στον πλανήτη μας». Συγκεκριμένα, και εν όψει της συνάντησης κορυφής Ρήγκαν-Γκορμπατσώφ, ζήτησε από το Δ.Σ. του ΣΕΕ να υπογράψει κείμενο σχετικής Διακήρυξης και να συγκεντρώσει υπογραφές κάτω απ' αυτήν – σε μια διεθνή προσπάθεια για συλλογή υπογραφών από 14 Σεπτεμβρίου ως 24 Οκτωβρίου 1986.

Ο ΣΕΕ ανταποκρίθηκε και στα 2 αιτήματα της ΕΓΕ.

Παραθέτουμε το κείμενο της Διακήρυξης.

ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΚΟΡΥΦΗΣ

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ

Με την ευκαιρία του Διεθνούς Έτους της Ειρήνης, καλούμε τον Πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών Ρόναλντ Ρήγκαν και τον Γενικό Γραμματέα της Σοβιετικής Ένωσης Μιχαήλ Γκορμπατσώφ να θεωρήσουν τη Συνάντηση Κορυφής του 1986 σαν την πλέον σημαντική ευκαιρία για να ανατρέψουν την κούρσα των εξοπλισμών και να προωθήσουν τις σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών.

Εμείς οι γυναίκες, μέλη της παγκόσμιας κοινότητας, προσδοκούμε θετικά αποτελέσματα από τη Συνάντηση Κορυφής της Ουάσινγκτον. Μιλάμε και στο όνομα των παιδιών μας και στο όνομα των μελλοντικών γενιών. Είναι αδιανόητο να ξοδεύονται ολόένα και περισσότεροι από τους παγκόσμιους πόρους για εξοπλισμούς, όταν βασικές ανθρώπινες ανάγκες δεν μπορούν να ικανοποι-

ηθούν. Θεωρούμε απαράδεκτη την αυξανόμενη στρατικοποίηση του κόσμου και την απειλή της επέκτασης του ανταγωνισμού των εξοπλισμών στο διάστημα.

Επικροτούμε την απόφαση, που περιέχεται στις δηλώσεις των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης, που έγιναν μετά τη συνάντηση κορυφής του 1985, να προθούν σε διαπραγματεύσεις για τη δίκαιη, ουσιαστική και επαληθεύσιμη μείωση των πυρηνικών όπλων και για την επίτευξη στρατηγικής ισορροπίας. Τους προτρέπουμε να ενεργοποιηθούν και να προχωρήσουν, μέσα από επιτυχημένες διαπραγματεύσεις, σε μείωση. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Σοβιετική Ένωση θα πρέπει να συνάψουν επαληθεύσιμο και αμοιβαίο μορατόριουμ στα αντιδορυφορικά διαστημικά όπλα.

Προτρέπουμε τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Σοβιετική Ένωση να αρχίσουν διαπραγματεύσεις με τη Μεγάλη Βρετανία για τη σύναψη μιας Συνολικής Συμφωνίας Απαγόρευσης των Πυρηνικών Δοκιμών. Αυτός είναι ένας ρεαλιστικός στόχος, του οποίου το πλαίσιο και τα σχέδια επαλήθευσης έχουν ήδη ετοιμαστεί. Μια τέτοια απαγορευτική συμφωνία μπορεί να εμποδίσει την ανάπτυξη νέων επικίνδυνων όπλων και να δημιουργήσει στη συνέχεια κατάλληλο κλίμα για έναν οριστικό πυρηνικό αφοπλισμό. Και τα δύο Σώματα του Κογκρέσου των Ηνωμένων Πολιτειών έχουν ψηφίσει υπέρ μιας απόφασης που καλεί τον Πρόεδρο Ρήγκαν να ξαναρχίσει αυτές τις διαπραγματεύσεις.

Εκτιμούμε τους έξι ηγέτες της Πρωτοβουλίας των πέντε Ηπείρων για την Ειρήνη (Αργεντινή, Ελλάδα, Ινδία, Μεξικό, Σουηδία και Τανζανία) και τις πρωτοβουλίες των Κοινοβουλευτικών για την Παγκόσμια Τάξη για το σταμάτημα της κλιμάκωσης των εξοπλισμών.

Προσβλέπουμε τόσο στον Πρόεδρο Ρήγκαν, όσο και στον Γενικό Γραμματέα Γκορμπατσώφ, να κάνουν τα απαραίτητα βήματα στη Συνάντηση Κορυφής της Ουάσινγκτον, προκειμένου να επιτευχθούν συμφωνίες, που θα διασφαλίζουν την παγκόσμια ασφάλεια και ειρήνη.

ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΟΠΛΩΝ

Συγκροτήθηκε τον Ιούνιο, Διεπιστημονική Επιτροπή για την απαγόρευση των Χημικών και Βιολογικών Όπλων. Όπως φανερώνει και ο τίτλος της αυτή η Επιτροπή έχει στόχο να συμπε-

ριλάβει στους κόλπους της όλους, αν είναι δυνατόν, τους επιστημονικούς φορείς, για να πετύχει ο παναθρώπινος κι ευγενικός σκοπός της κατάργησης των όπλων αυτών. Η Επιτροπή έχει συναντηθεί ήδη με τα κόμματα και σκοπεύει να δει ακόμη τον Πρόεδρο της Βουλής, τον Αρχιεπίσκοπο, άλλες προσωπικότητες. Έχει έρθει σ' επαφή με αντίστοιχα κινήματα άλλων χωρών και σύντομα θα διοργανώσει διήμερο ενημερωτικό σεμινάριο για τη φύση των όπλων αυτών, και τις επιπτώσεις απ' την ύπαρξη και τη χρήση τους. Στην Επιτροπή έχουν δηλώσει ήδη επίσημα συμμετοχή 24 φορείς (όπως ΠΙΣ, Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, Ένωση Θεολόγων καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας κ.ά.). Μεταξύ αυτών και ο Σύνδεσμός μας που εκλέχτηκε στη 10μελή Γραμματεία. Τον Σύνδεσμο εκπροσωπεί η Μαρία Κορομάντζου μέλος της επιτροπής Ειρήνης του ΣΕΕ.

Οι θέσεις της Επιτροπής συνοψίζονται στην Έκκληση που δημοσιεύουμε παρακάτω και που απευθύνεται για υπογραφή τόσο στα Δ.Σ. των φορέων όσο και στα μέλη τους.

ΕΚΚΛΗΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

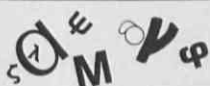
Ανησυχούμε σοβαρά για τα φοβερά αποτελέσματα στον άνθρωπο και τη βίοσφαιρα του Πλανήτη μας από την ηθελημένη χρήση ή την ανεξέλεγκτη δράση των νεότερων ιδιαίτερα χημικών και βιολογικών όπλων.

Γι' αυτό προτρέπουμε κάθε άνθρωπο, όλους τους κατοίκους της χώρας όλους τους κατοίκους της Γης, να κάνουμε ό,τι μπορεί ο καθένας μας για να προλάβουμε τις άδικες και μαζικές δολοφονίες με τα όπλα αυτά.

Καλούμε όλους τους Φορείς, την Εκκλησία, τις Κυβερνήσεις, τους Διεθνείς Οργανισμούς που έχουν ή μπορεί ν' αποκτήσουν γνώμη κι αρμοδιότητα, με ελεύθερη σκέψη και απόφαση, να αναλογιστούν τις ευθύνες τους και να φροντίσουν αποτελεσματικά για την απαγόρευση της έρευνας, της κατασκευής, της αποθήκευσης και της χρήσης των χημικών και βιολογικών όπλων.

Όσοι ενδιαφέρονται για σχετικές πληροφορίες μπορούν να απευθύνονται είτε στον ΣΕΕ (3234268) είτε στην Ένωση Ελλήνων Χημικών όπου στεγάζεται η Επιτροπή (Κάνιγγος 27, τηλ. 3621524 - 3629266).

Για τον αναλφαβητισμό

Από την Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης και με την ευκαιρία της Διεθνούς Μέρας κατά του Αναλφαβητισμού οργανώθηκε στις 8.9.86, ημερίδα με θέμα «η πορεία του προγράμματος αντιμετώπισης του αναλφαβητισμού από τη συνδιάσκεψη του '84 ως σήμερα και προοπτικές». Στην εκδήλωση παραβρέθηκε η κ. Κέντρου - μέλος του Δ.Σ. του ΣΕΕ, που χαιρέτησε και ανακοίνωσε το μεγάλο ενδιαφέρον του ΣΕΕ για το θέμα και την πρόθεσή του να δραστηριοποιηθεί μαζί με τις άλλες γυναικείες οργανώσεις για την αντιμετώπιση του γυναικείου αναλφαβητισμού.

Εκδηλώσεις του ΚΕΓΜΕ

Με την συμμετοχή ελλήνων και ξένων εμπειρογνομόνων το Κέντρο Γυναικών Μεσογείου (ΚΕΓΜΕ), οργάνωσε δύο ενδιαφέρουσες συναντήσεις.

- στις 13-14/11/86: «Η γυναίκα της Μεσογείου και η τεχνολογία».

- στις 15-16/11/86: «Συνεταιρισμοί και ανάπτυξη».

Και στις δύο εκδηλώσεις παραβρέθηκε, σαν εκπρόσωπος του ΣΕΕ, η Άζα Αδαμαντιάδου - μέλος της Επιτροπής Προβλημάτων Επιστημόνων Γυναικών.

Συμπαράσταση στην Καλαμάτα

Το Δ.Σ. του ΣΕΕ στη συνεδρίαση της 17.9.86 συζήτησε το θέμα του φοβερού σεισμού της Καλαμάτας και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοί της και ιδιαίτερα τα παιδιά. Έκφρασε τη λύπη του για τα συμβάντα και αποφάσισε να βοηθήσει υλικά τα παιδιά ενός χωριού της Καλαμάτας, συγκεντρώνοντας σχολικά είδη. Τα μέλη, αλλά και φίλοι του ΣΕΕ ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση, και σύντομα πραγματοποιήθηκε η απόφαση του Δ.Σ. Για την

αποστολή ο ΣΕΕ δέχτηκε ευχαριστήριο από τη Νομαρχία Μεσσηνίας.

Εκδρομή στην Αλβανία

Στις 10-14/9/86 πραγματοποιήθηκε εκδρομή του ΣΕΕ στην Αλβανία. Είναι η δεύτερη επίσκεψη του ΣΕΕ στη γειτονική αυτή χώρα. Αυτή τη φορά, η εκδρομή είχε τουριστικό μόνο χαρακτήρα. Οι εκδρομείς είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά πολλές αλβανικές πόλεις και τον τρόπο ζωής των Αλβανών.

Εκδρομή στη Σαντορίνη

Στις 28-30/6/1986 έγινε εκδρομή του ΣΕΕ στη Σαντορίνη. Τριάντα, περίπου μέλη και φίλοι του ΣΕΕ είχαν την ευκαιρία να συνδυάσουν την επιμόρφωση και την ψυχαγωγία, σ' ένα «γεμάτο» τριήμερο. Ο κ. Ντούμας καθηγητής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και υπεύθυνος των ανασκαφών στο Ακρωτήρι, έκανε την εξαιρετική ξενάγηση στο χώρο του Ακρωτηρίου και ανάπτυξε τις απόψεις του για τη Θήρα και τον πολιτισμό της και για τις αιτίες παρακμής του. Το γκρουπ είχε την ευκαιρία να επισκευθεί το αρχαιολογικό μουσείο στα Φηρά, την Οία και διάφορες όμορφες παραλίες του νησιού, καθώς και το ηφαίστειο.

Νέα Συμβουλευτική Επιτροπή

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, προ-

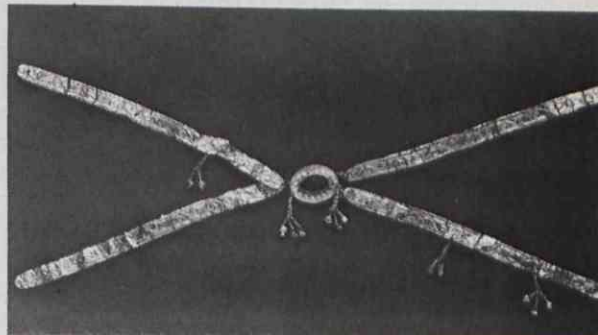
σκάλεσε στις 7.3.86 τον ΣΕΕ να μετέχει σε συμβουλευτική Επιτροπή αποτελούμενη από εκπροσώπους γυναικείων οργανώσεων και κρατικών οργάνων, με στόχο «από κοινού έρευνα των νομοθετικών διακρίσεων που εξακολουθούν να υπάρχουν στην ισχύουσα νομοθεσία μας και η συνεργασία με την Γ. Γραμματεία Ισότητας προκειμένου να επιτευχθεί η εξάλειψη των διακρίσεων αυτών». Ο Σύνδεσμος αποφάσισε να εκπροσωπηθεί στην Επιτροπή από την Αλίκη Φραγκάκη - μέλος του Δ.Σ. και την Ντίνα Καούσια, μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του Δελτίου.

Για τις Ν.Ε.Ι.

Στις 21.6.86 πραγματοποιήθηκε Πανελλαδική συνάντηση των Νομαρχιακών Επιτροπών Ισότητας. Εκ μέρους του ΣΕΕ, παραβρέθηκε στη συνάντηση η Κούλα Κακογιάννη, Β' αντιπρόεδρος του ΣΕΕ.

Εκδρομή στη Βεργίνα

Στις 7.8.9-11-86, πραγματοποιήθηκε εκδρομή του ΣΕΕ στη Θεσσαλονίκη. Τα μέλη και οι φίλοι του ΣΕΕ είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν μια σειρά ενδιαφέροντες αρχαιολογικούς χώρους και να απολαύσουν τη θαυμάσια ξενάγηση της αρχαιολόγου κ. Χρυσούλας Σαατσόγλου - Παλιαδέλη, άμεσης συνεργάτιδας του Μανόλη Ανδρόνικου, στο Μουσείο της Θεσ/κης, στους τάφους της Βεργίνας, στις Αιγές - πρώτη πρωτεύουσα των Μακεδόνων και στην Πέλλα - κατοπινή πρωτεύουσα - με το μουσείο της και τα περίφημα ψηφιδωτά της.

Γνωμοδότηση

του Γ. Κουμάντου
Για την ελεύθερη εγκατάσταση
ξένων σχολείων στην Ελλάδα

Η γνωμοδότηση του καθηγητή της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Γ. Κουμάντου για το μείζον θέμα που έχει προκύψει από την επιδιωκόμενη ελεύθερη εγκατάσταση ξένων σχολείων στη χώρα μας, λόγω ένταξής μας στην ΕΟΚ, νομίζουμε ότι δίνει και τα νομικά εκείνα ερείσματα που χρειάζονται για ν' αποκρουστεί οποιαδήποτε τέτοια προσπάθεια που θα έπληττε συνολικά την Παιδεία μας. Γι' αυτό και η δημοσίευσή της στο Δελτίο του ΣΕΕ κρίθηκε αναγκαία.

I. Ερώτημα

Μπορεί η Ελλάδα, σύμφωνα με το δίκαιο της Ε.Ο.Κ., να αρνηθεί την εγκατάσταση στο έδαφός της ξένων σχολείων οποιασδήποτε φύσεως (γενικής ή επαγγελματικής εκπαίδευσης, φροντιστηρίων κλπ.) και ειδικότερα φροντιστηρίων ξένων γλωσσών ή ακόμα και οικοδιδασκάλων που προέρχονται από άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ο.Κ;

II. Απάντηση

1. Οι διατάξεις του δικαίου της ΕΟΚ

Τα άρθρα 52-58 της Συνθήκης της Ρώμης καθιερώνουν το δικαίωμα των φυσικών προσώπων που είναι υπήκοοι ενός κράτους-μέλους και των εταιρειών ή άλλων νομικών προσώπων που εδρεύουν σ' ένα κράτος-μέλος να εγκαθίστανται ελεύθερα και να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους σ' όλα τα άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής

Οικονομικής Κοινότητας. Αυτό το δικαίωμα της ελεύθερης εγκατάστασης προβλέπεται μόνο για εργασίες μη μισθωτές και εφόσον οι εταιρείες αποβλέπουν σε σκοπό κέρδους (άρα δεν υπάρχει για μισθωτές υπηρεσίες και για μη κερδοσκοπικές εταιρείες). Εξάλλου, το δικαίωμα της ελεύθερης εγκατάστασης αποτελεί ειδική εκδήλωση της αρχής που καθιερώνεται στο άρθρο 7 της Συνθήκης και απαγορεύει κάθε άνιση μεταχείριση εξαιτίας της ιθαγένειας.

Στο δικαίωμα της ελεύθερης εγκατάστασης επιβάλλεται, από την ίδια τη Συνθήκη της Ρώμης, μια σοβαρή αλλά και αυτονόητη εξαιρεση. Το άρθρο 55 § 1 της Συνθήκης ορίζει:

«Εξαιρούνται από την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου, όσον αφορά το ενδιαφερόμενο Κράτος-μέλος, οι δραστηριότητες που συνδέονται στο Κράτος αυτό, έστω και περιστασιακά, με την άσκηση δημόσιας εξουσίας».

Η εξαιρεση αυτή χαρακτηρίζεται ως αυτονόητη γιατί θα ήταν απαράδεκτο, ακόμα και μέσα στην ενοποιητική λογική της Κοινότητας, να επιτρέπεται σε ξένους υπηκόους ή σε ξένα νομικά πρόσωπα η άσκηση δραστηριοτήτων που συνδέονται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας.

2. Η φύση του εκπαιδευτικού έργου κατά το ελληνικό δίκαιο

Οι διατάξεις της Συνθήκης της Ρώμης, που αναφέρθηκαν πιά πάνω, οδηγούν στη θέση του ερωτήματος, αν η παροχή εκπαιδευτικού έργου από ιδιώτες είναι δραστηριότητα που συνδέεται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας.

Σκόπιμο είναι να διευκρινισθεί ευθύς εξαρχής ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει να δίνεται, για κάθε κράτος-μέλος, κατά το δίκαιο αυτού του κράτους-μέλους. Αυτό προκύπτει από την ίδια τη διατύπωση του άρθρου 55 που προβλέπει την εξαιρεση ειδικά

«όσον αφορά το ενδιαφερόμενο Κράτος» και άρα όχι με γενικά κριτήρια που θα ίσχυαν απράλλακτα για όλα τα κράτη-μέλη. Προκύπτει όμως και από τη λειτουργική αποστολή της εξαιρέσεως που σκοπεύει να περιφρουρήσει το *imperium* του κάθε κράτους, προφανώς στην έκταση που το ίδιο το κράτος αναγνωρίζει το *imperium* αυτό.

Η σύνδεση του εκπαιδευτικού έργου με τη δημόσια εξουσία δεν είναι κάτι δεδομένο από τη φύση του έργου ή της εξουσίας. Αντίθετα σχετίζεται με τις ιστορικές εξελίξεις και τις μεταβολές των αντιλήψεων. Σε παλαιότερες εποχές, όταν ο ρόλος του κράτους ήταν γενικά πλιό περιορισμένος, πολλές λειτουργίες, ανάμεσα σ' αυτές και η παιδεία, βρισκόταν έξω από τα καθήκοντα του κράτους. Η παιδεία ήταν μια ιδιωτική υπόθεση που την ασκούσαν ιδιώτες ή, το πολύ, θρησκευτικές οργανώσεις και προοριζόταν για λίγους και μάλλον ευκατάστατους.

Στην εποχή μας, οι αντιλήψεις για το ρόλο του κράτους έχουν υποστεί βαθιά μεταβολή: στο κράτος αναγνωρίζεται τώρα μια ευρύτατη ευθύνη για την ευημερία των πολιτών του που εκδηλώνεται με την επέκταση του ρόλου του σε θέματα κοινωνικής πολιτικής, εργασιακών σχέσεων, κοινωνικών ασφαλίσεων, στέγης, προστασίας της οικογένειας, της μητρότητας, της παιδικής ηλικίας του φυσικού περιβάλλοντος κλπ. Ανάμεσα στα καινούργια αυτά θέματα ευθύνης του κράτους, πρωταρχικό ρόλο παίζει η παιδεία όχι μόνο γιατί εξασφαλίζει την πνευματική ανάπτυξη των πολιτών αλλά και γιατί η παροχή της χωρίς διακρίσεις αποτελεί την προϋπόθεση της ισότητας ευκαιριών που θεμελιώνει την κοινωνική δικαιοσύνη.

Οι αντιλήψεις αυτές δεν έχουν μεινεί στο επίπεδο θεωρητικών ή πολιτικών διακηρύξεων αλλά έχουν αποτυπωθεί σε θετικούς κανόνες δικαίου, μέσα στο ίδιο το Σύνταγμα. Το άρθρο 16 του Συντάγματος, σε πολλούς κανόνες του, ιδρύει άμεση σύνδεση ανάμεσα στο εκπαιδευτικό έργο και τη δημόσια εξουσία. Έτσι όταν, στην § 1 επιτάσσει:

«... η ανάπτυξης και η προαγωγή αυτών (ενν. της τέχνης, της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας) απο-

τελεί υποχρέωσιν του Κράτους».

όταν στην § 4 καθιερώνει δημόσιου δικαίου δικαίωμα δωρεάν παιδεία των Ελλήνων πολιτών:

«Πάντως οι Έλληνες έχουν δικαίωμα παιδείας, καθ' όλας τας βαθμίδας αυτής, εις τα κρατικά εκπαιδευτήρια».

ή όταν, στην § 2, ορίζονται, δεσμευτικά για όσους επιτελούν το εκπαιδευτικό έργο, ως σκοποί της παιδείας:

«η ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, η ανάπτυξης της εθνικής και θρησκευτικής συνειδήσεως και η διάπλασις αυτών ως ελευθέρων και υπευθύνων πολιτών».

Αλλά και αν ακόμα όλες αυτές οι συνταγματικές διατάξεις μπορούσαν να αφήσουν κάποιο περιθώριο αμφιβολίας για τη σύνδεση μεταξύ εκπαιδευτικής δραστηριότητας και δημόσιας εξουσίας, υπάρχει η ρητή διάταξη της § 2 που ρητά εντάσσει την παιδεία στα κύρια καθήκοντα του κράτους, αποκλείοντας έτσι οποιαδήποτε αμφισβήτηση:

«Η παιδεία αποτελεί βασικήν αποστολήν του Κράτους»

Η ύπαρξη ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων (σχολείων, φροντιστηρίων κλπ.) παράλληλα προς τα κρατικά δεν αρκεί βεβαίως για να αφαιρέσει από την παιδεία τον χαρακτήρα της ως βασικής αποστολής του Κράτους. Το κράτος δεν έχει (ακόμα) τα μέσα να εξασφαλίσει για όλους τους πολίτες του παιδεία ικανοποιητικής στάθμης και γι' αυτό, με ειδική συνταγματική πρόβλεψη, επιτρέπει τη λειτουργία ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων (§ 8) μεριμνώντας όμως ώστε οι προϋποθέσεις για την ίδρυση και τη λειτουργία τους, η εποπτεία και η υπηρεσιακή κατάσταση του διδακτικού προσωπικού να ρυθμίζονται με νόμους και έτσι να εξασφαλίζονται την επίτευξη των σκοπών που το Σύνταγμα τάσσει για την παιδεία και, γενικότερα, την εναρμόνιση της λειτουργίας τους προς τη λειτουργία των κρατικών εκπαιδευτηρίων. Η παιδεία παραμένει βασική αποστολή του Κράτους, άσκηση δηλαδή δημόσιας εξουσίας, αλλά η εξουσία αυτή, σε ορισμένες περιπτώσεις, ασκείται, κατά κρατική παραχώρηση, και

από ιδιώτες.

Το γεγονός της κατά παραχώρηση άσκησης δημόσιας εξουσίας από ιδιώτες έτσι κι αλλιώς δεν αρκεί για να αφαιρέσει τη σύνδεση της κατά παραχώρηση ασκούμενης δραστηριότητας προς τη δημόσια εξουσία. Ειδικότερα άλλωστε, το άρθρο 55 της Συνθήκης της Ρώμης ακριβώς σ' αυτήν και μόνο την περίπτωση αποβλέπει, όταν ιδιωτική δραστηριότητα συνδέεται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας. Γιατί το δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης αφορά, κατά κύριο λόγο, φυσικά πρόσωπα και εταιρείες, δηλαδή ιδιώτες. Απ' αυτόν τον κανόνα της ελεύθερης εγκατάστασης των ιδιωτών έρχεται το άρθρο 55 να καθιερώνει την εξαίρεση που έχει ήδη αναφερθεί: οι **ιδιώτες**, που, κατά τις άλλες διατάξεις θα είχαν δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης, δεν μπορούν να ασκούν στη χώρα της εγκατάστασής τους εκείνες τις δραστηριότητες που (μολονότι ασκούνται από ιδιώτες) συνδέονται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας. Επομένως, για την εφαρμογή της εξαίρεσης του άρθρου 55 της Συνθήκης της Ρώμης η άσκηση ιδιωτικής δραστηριότητας που συνδέεται με δημόσια εξουσία όχι μόνο δεν αποτελεί εμπόδιο αλλά αποτελεί προϋπόθεση.

3. Συμπέρασμα

Από τις παραπάνω σκέψεις βγαίνει το συμπέρασμα:

Η δραστηριότητα της παροχής εκπαιδευτικού έργου με οποιαδήποτε μορφή (σχολεία, φροντιστήρια, οικοδιδάσκαλοι) συνδέεται, κατά το Σύνταγμα της Ελλάδας, με την άσκηση δημόσιας εξουσίας. Επομένως εμπίπτει στην εξαίρεση του άρθρου 55 της Συνθήκης της Ρώμης και, γι' αυτό, δεν υπάρχει υποχρέωση της Ελλάδας να δεχθεί την εφαρμογή των διατάξεων περί ελεύθερης εγκατάστασης ξένων σχολείων γενικά και ειδικότερα φροντιστηρίων ξένων γλωσσών που προέρχονται από χώρες της Ε.Ο.Κ.

Αθήνα 12 Φεβρουαρίου 1986
Ο καθηγητής που γνωμοδοτεί
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΜΑΝΤΟΣ

Ελληνίδες δημιουργοί

Να μη λησμονούμε το χθες. Η κληρονομιά μας το επιβάλλει. Το ίδιο και η σοβαρότητα του αγώνα που κάνουμε σήμερα για έναν κόσμο χωρίς πυρηνικά και εξοπλισμούς. Να μην ξεχνάμε αυτές που αγωνίστηκαν στο παρελθόν και μάλιστα όταν «όλα τὰ σκιαζε η φοβέρα» – στην Κατοχή για τη λευτεριά και την ανεξαρτησία του τόπου μας, κατά του φασισμού. Γιατί έχουμε να διδαχτούμε απ' αυτές.

Σαν ελάχιστο φόρο τιμής για τις αγωνίστριες που με την τέχνη τους συνέβαλαν αποφασιστικά στη νίκη του λαού μας κατά του φασισμού, παρουσιάζουμε σ' αυτό το σημείωμα τις δημιουργούς:

Ρίτα Μπούμη-Παπά, Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη και Βάσω Κατράκη.

Χαρακτικό της Β. Κατράκη αφιερωμένο στο Σύνδεσμό μας δείγμα νεώτερης δουλειάς της.

Της Εθνικής μας Αντίστασης, Αθάνατες Ποιήτριες

Ρίτα Μπούμη-Παπά Σοφία Μαυροειδή- Παπαδάκη

Η Ελληνίδα στον Αγώνα κατά των κατακτητών, δεν έδειξε μόνο με τα όπλα την παληκαριά της. Πήρε την πένα της και έγραψε τον Ύμνο του Λαού μας, έγραψε για τους σκοτωμένους της Καισαριανής, της Καλλιθέας, τα Καλάβρυτα, έγραψε για τα Χίλια σκοτωμένα κορίτσια.

Για τις Φυλακισμένες του Αβέρωφ, για τους εξορισμένους που δεν προσκύνησαν, γι' αυτές, που μαρτύρησαν μα δεν πρόδωσαν, για τις γριές αντάρτισσες.

Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΛΕΤΑΣ ΤΣΑΜΟΥΤΑΛΙΔΟΥ

Δεν το αρνιέμαι, γριά γυναίκα, δέντρα φύτευα. Όχι, για τα εγγόνια μου, τέτοιο καλό δεν είχα, έτσι, γιατί δεν πίστευα στο θάνατο.

Για να παπουτσωθούν οι άλλοι τον κόσμο σβάρνισα ξυπόλητη.

Για να ντυθούν τόσοι γυμνοί μαδηθήκα κι απ' τα μαλλιά μου.

Ας είχανε το χρώμα των ελιώνων διώχναν την παγωνιά με τον ηλεκτρισμό τους.

Ασημικά στις ορφανές εχάρισα στους λαβωμένους ματοστάτη. Ήταν τα μάτια μου δυο γυάλες με χρυσόψαφα για τους αγέλαστους, για τους αρρώστους. Κι ο σάκος μου γεμάτος από συφορές και πάντα φορτωμένη ξένο πόνο.

Είχα σ' αντίθερα χωρίσει την καρδιά μου με δίσκο την παλάμη μου τη μοίραζα παντού. Είχα ένα σπίτι. Μες στις φλόγες το είδα να χορεύει και να τριζει.

Είχα ένα γιο που μου χαμογελούσε σ' ένα φαράγγι τώρα τον πλένουν οι βροχές. Ένα ξωκλήσι είχα όπου κρυβόμουνα κι ερχόταν ο αντάρτης μου να μ' εύρει. Το γκρέμισαν, τι συνδαιλούσε την ελπίδα για μια καλύτερη ζωή εδώ στη γη. Είχα δυο στρέμματα σιτάρι, μου το πήραν, ψυχές μιλιούνια θα χορταίνουν κόλλυβο. Τα κρίματά μου ακόμα δεν τελειώσανε είναι πολλά, πάρα πολλά και που να τα θυμάμαι θαμπώνει το μνημονικό σαν φτάνεις στα ογδόντα.

Με πιάσαν γιατί μοίραζα κρυφά αγάπη πράγμα επικίνδυνο και απαγορευμένο. Γιατί εγνώριζα καλά τους φταίχτες και τους εδαχτυλόδειχνα όπου τους απαντούσα. Γιατί εμάζεψα τα σκόρπια κόκκαλα από τους κάμπους να τα λειτουργήσω.

Γιατί ανέμισα το μαύρο μου μαντήλι στις караbiές των εξορίστων που 'φευγαν. Γιατί κατακαλόκαιρο μ' ένα τσαμπί σταφύλι στις φυλακές εδρόσισα των κοριτσιών τα στόματά. Γιατί λουλούδια πήγαινα συχνά στους τάφους των εκτελεσμένων.

Και το χειρότερο: γιατί μια μέρα έξω από το χωριό, στη μάχη, ζωσμένη από καπνούς, φωτιές και βόγγους στάθηκα ανάμεσα στα δυο στρατόπεδα και με υψωμένα χέρια φώναξα: «Μη σφάζεστε, παιδιά μου, είστε αδέρφια!»

Για όλ' αυτά είπαν οι στρατοδίκες πως είμαι κίνδυνος της κοινωνίας και με καταδικάσανε σε θάνατο
Τ Ε Τ Ρ Α Κ Ι Σ.

1949

Ρίτας Μπούμη-Παπά

Με τη χρυσή της νιότης πανοπλία
το θάρρος, την ορμή, τη λεβεντιά
πετάμε στον αγώνα, στη θυσία
για το λαό μας για τη νια γενιά.

Για μια ζωή ελεύθερη κι' ωραία
απλώνουμε τ' ατίθασα φτερά,
μια πλάση ονειρευτή, μια πλάση νέα,
τα μπράτσα μας να χτίσουν τα γερά.

Καμαρωτά, χαρούμενα τα νιάτα
σα σε χορό βαδίζουν πάντα μπρος
φλόγα ζωή και θέληση γιομάτα
κι είναι το πέρασμά του φως.

Τα νιάτα είμαστε εμείς της γης η ελπίδα
κι άλλοι του π' αντικρύ μας θα σταθεί.
Μελίσσι απ' την κάθε μας Πατρίδα
κινάμε να λευτερώσουμε τη γη...

Στο φράχτη της σκλαβιάς το πέρασμά μας
μια καταλύτρα θάν' νεροποντή,
Το δίκιο, η λευτεριά για το σύνθημά μας,
ποιοι θα μας αντικόψει την ορμή.

Σοφίας Μ. Παπαδάκη

του Αγώνα και μέσα από την Πεζογραφία.

Για τούτο έχουν μεγάλη αξία οι σίχοι των δυο μεγάλων μας ποιητριών της Εθνικής μας Αντίστασης, της Ρίτας Μπούμη-Παπά και της Σοφίας Μαυροειδή-Παπαδάκη.

Για τη συμμετοχή τους στους αγώνες του Λαού μας και για την πολύτιμη υποθήκη που μας άφησαν, τις τιμούμε αιώνια και τις θεωρούμε Αθάνατες.

Ειρήνη Δαρζέντα-Γοργιά

Βάσω Κατράκη

Γεννημένη στο Αιτωλικό, η χαράκτρια Βάσω Κατράκη, μεγάλωσε στο ευαίσθητο τοπίο της λιμνοθάλασσας και κοντά στους απλούς ανθρώπους του καθημερινού μόχθου, ψαράδες, χωρικούς, ξωμάχους.

Με το όνειρο να γίνει ζωγράφος, ήρθε στην Αθήνα και γράφτηκε στη Σχολή Καλών Τεχνών, όπου είχε Καθηγητές, στη Ζωγραφική τον Παρθένη και στη χαρακτική τον Κεφαλληνό. Πήρε το δίπλωμα της Σχολής το 1940 με υποτροφία στη Ζωγραφική και ένα βραβείο και δυο επαίνους στη Χαρακτική.

Όμως τότε ακριβώς, όπως η ίδια αναφέρει σε αυτοβιογραφικό της σημείωμα «...Μετά αμέσως πόλεμος, κατοχή, πείνα, αντίσταση, και μετά πάλι εμφύλιος πόλεμος, πάλι σκοτωμοί, άδικοι κι ακατανόηστοι, εξορίες, φυλακές, όλα τα δεινά της πατρίδας πέρασαν από της δικής μου γενειάς τες πλάτες».

Οργανωμένη από νωρίς στην ΟΚΝΕ, δούλεψε στην αντίσταση και στα πρώτα της βήματα στη χαρακτική, δούλεψε τις ξυλογραφίες, που πολλές απ' αυτές είναι πραγματικά κλισέ που προορίζονταν για εικονογράφηση σε διάφορα έντυπα, που πολλές φορές κυκλοφορούσαν και παράνομα. Τα θέματα είναι παρμένα από τα συγκλονιστικά βιώματα της καθημερινής ζωής της εποχής εκείνης: τα συσσίτια, οι πεινασμένοι που αναμοχλεύουν τα σκουπίδια για λίγο φαί, οι σκελετωμένες μανάδες με τα παιδιά τους στην αγκαλιά, τα μπλόκα, οι φυλακισμένοι, οι εκτελεσμένοι, το θάψιμο των νεκρών, οι διαδηλώσεις,

μετά οι σκηνές απ' τη απελευθέρωση και η τραγωδία των Δεκεμβριανών...

Στα χρόνια που ακολούθησαν τον εμφύλιο, η χαράκτρια παράλληλα με την καλλιτεχνική εξέλιξη που την οδήγησε τελικά στη χαρακτική της πέτρας και στην πρωτοποριακή θέση που διακαιωματικά κατέχει σήμερα, με διεθνείς τιμητικές διακρίσεις και βραβεία, δεν έπαψε ν' αγωνίζεται για τον «κόσμο» που ονειρεύτηκε από τα πρώτα της χρόνια, και που βρήκε στο έργο της με την προτίμηση σε ορισμένα θέματα – όπως οι μανάδες, τα παιδιά, οι ψαράδες της λιμνοθάλασσας.

Υπάρχουν ακόμη τα ηρωικά, αλληγορικά θέματα, που αποτελούν την υπεύθυνη αγωνιστική εισφορά της χαράκτριας στους κοινωνικούς αγώνες της πατρίδας της όπως η «Πτώση», οι «Ι-καροι», οι «Καταστάσεις», οι «Πλαυτέρες», το «Χρέος της Αντιγόνης», η «Εντολή», και άλλα έργα εμπνευσμένα από τα γεγονότα τόσο της Κατοχής όσο και των νεώτερων χρόνων, όπως ο θάνατος του Σ. Πέτρουλα, του Π. Ελή, η αυτοκτονία του καθηγητή της Γεωπονικής, οι μνήμες της «επταετίας», στη διάρκεια της οποίας, η Βάσω Κατράκη βρέθηκε εξόριστη στα Γιούρα μαζί με άλλες γυναίκες του λαού, απ' αυτές ακριβώς που βρίσκουμε στα έργα της.

Από την τελευταία αυτή εμπειρία γεννήθηκε η σειρά με τις ζωγραφισμένες πέτρες της θάλασσας, πάνω στις οποίες ξετυλίγονται μαύρες ανθρώπινες φιγούρες, σαν μια ομολογία πίστης της χαράκτριας στην ανθεκτικότητα του κόσμου και «του κόσμου της», ή αποτυπώνεται ένας σκοτεινός, μαύρος ήλιος κηλιδωμένος από μια μαύρη σκιά, σημάδι της μαυρίλας που είχε σκεπάσει τον τόπο.

Επιγραμματικά το έργο της Κατράκη χαρακτηρίζεται από τα λόγια του ΠΩΡ-ΓΗ ΠΕΤΡΗ, στο βιβλίο που παρουσιάζει το έργο της:

«...Η χαρακτική της Βάσως σημάδεψε τη ζωή της μα και την εποχή που ζούμε. Οι διαδοχικές φάσεις της εικονογραφούν την κοινή ζωή. Όλα τα γνωστά της έργα είναι ορόσημα μιας εποχής. Όλα τα βάσανα του τόπου βρήκαν τη δικαίωσή τους μέσα στο έργο της. Η χαρακτική της γίνθηκε ένα καλαντάρι με τις απανωτές δυστυχίες μας και τις λιγοστές χαρές μας.»

Η επίδραση της φιλοσοφίας της γλώσσας στη γλωσσική εκπαίδευση

Από διάλεξη της κ. Λίλο Κοτζιά - Καθηγήτριας Γερμανικής
Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, που έγινε στα γραφεία
του ΣΕΕ.

Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι

Το θέμα της ομιλίας μου είναι «Η επίδραση της φιλοσοφίας της γλώσσας στη γλωσσική εκπαίδευση».

Γιατί διάλεξα αυτό το θέμα όταν ο Σύνδεσμος μου ζήτησε να κάνω μια διάλεξη για τη γλώσσα. Νομίζω, ότι συμφωνούμε όλοι ότι η γλωσσική μόρφωση των παιδιών μας παίζει ένα μεγάλο ρόλο για την ενεργή συμμετοχή τους στην κοινωνική επικοινωνία, πράγμα που είναι καθοριστικό για το επαγγελματικό και κοινωνικό μέλλον τους. Έτσι, π.χ. η ικανότητα λειτουργικής χρήσης της γλώσσας στην επικοινωνία, συντελεί σ' ένα μεγάλο βαθμό στη σχολική επιτυχία ή αποτυχία του μαθητή και σε συνέχεια στη δυνατότητα να προχωρήσει σε σπουδές στις ανώτερες και ανώτατες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Νομίζω, ότι συμφωνούμε, ακόμα, ότι υπάρχουν σήμερα μεγάλα και σοβαρά προβλήματα σχετικά με τη γλωσσική μόρφωση.

Σας θυμίζω μόνο το τεράστιο πρόβλημα αναλφαβητισμού στην Ελλάδα. Οι αριθμοί μιλάνε μόνοι τους:

Έτσι, τυπικά αναλφάβητοι θεωρούνται περίπου το 8,5% του πραγματικού πληθυσμού της χώρας, το 24,2% δεν τελείωσε το Δημοτικό, ενώ το 68% δεν τέλειωσε ό,τι ορίζεται σαν υποχρεωτική εκπαίδευση.

Πέρα από τον τυπικό αναλφαβητισμό, είναι διογκωμένος και ο - στην ουσία - οργανικός αναλφαβητισμός. Αλλά και στα παιδιά που έχουν μάθει γράμματα,

που έχουν τελειώσει το γυμνάσιο ακόμα και το Λύκειο, διαπιστώνουμε πολλές φορές μια σημαντική ανεπάρκεια στις γλωσσικές τους ικανότητες.

Αυτά τα προβλήματα της γλωσσικής μόρφωσης, ήταν η αφετηρία για την επιλογή του θέματος της διάλεξής μου και θα προσπαθήσω να τοποθετήσω το ζήτημα της γλωσσικής εκπαίδευσης στα επιστημονικά του πλαίσια.

Θα εξετάσω δηλαδή τις θεωρητικές - φιλοσοφικές προϋποθέσεις με βάση τις οποίες πραγματοποιείται σήμερα η γλωσσική εκπαίδευση στο σχολείο, ώστε να δοθούν τα επιστημονικά δεδομένα που είναι απαραίτητα για τη λύση των προβλημάτων.

Επειδή γίνεται σήμερα πολλή σύζητηση για τη γλώσσα και ιδιαίτερα για τη γλωσσική μόρφωση, θεωρώ σκόπιμο να αναφερθώ πρώτα με λίγα λόγια σ' αυτήν.

Εννώνω τη συζήτηση για το λεγόμενο «**γλωσσικό ζήτημα**», το οποίο παίρνει πολλές φορές τέτοιες διαστάσεις, ώστε να εμφανίζεται σαν το κύριο πρόβλημα, το κύριο κακό του Έθνους και της εποχής μας. Πρόκειται, κατά τη γνώμη μου, για μια έντεχνα προβαλλόμενη συζήτηση που δεν βοηθά στη λύση των γλωσσικών προβλημάτων που έχουν άμεση πρακτική σημασία για την ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας των μαθητών και γενικότερα του λαού, αλλά αντίθετα αποπροσαντολίζει, στην ουσία, από τα πραγματικά και επίκαιρα προβλήματα της γλωσσικής μόρφωσης.

Κεντρικό σημείο αυτής της συζήτησης είναι σήμερα, όπως και παλιά, η θεωρία της καταστροφής της γλώσσας. Η θεωρία αυτή χρησιμοποιήθηκε παλιά, προπαντός, από τους εκπροσώπους της λόγιας παράδοσης ενάντια στη λαϊκή παράδοση, από τους οπαδούς της καθαρεύουσας ενάντια στη δημοτική. Όταν, πριν λίγα χρόνια, κηρύχτηκε η δημοτική επίσημη γλώσσα του Κράτους, δεν σταμάτησαν βέβαια οι οπαδοί της καθαρεύουσας να προσπαθούν ναβάλουν εμπόδια στην εξέλιξη του εκσυγχρονισμού της γλώσσας. Αποτέλεσμα είναι, μεταξύ άλλων, μια πλημμύρα από άρθρα στο συντηρητικό τύπο που αναφέρονται στην καταστροφή της γλώσσας για την οποία, όπως ισχυρίζεται, φταίει η δημοτική. Σωτηρία από την καταστροφή θεωρείται η επιστροφή στην καθαρεύουσα ή έστω σε μια παραλλαγή της.

Στόχος αυτής της κινδυνολογίας δεν είναι βέβαια μόνο η δημοτική γλώσσα, αλλά το γεγονός ότι με τη διεύρυνση της κοινωνικής βάσης της δημοτικής, με τη χρήση της και στην επίσημη κοινωνία, στα Πανεπιστήμια, την εκμάθησή της στα σχολεία, θα μπορούσε να προχωρήσει ο εκδημοκρατισμός της γλώσσας και ότι μαζί μ' αυτόν θα μπορούσαν να δημιουργηθούν καλύτερες προϋποθέσεις στον αγώνα της εργατικής τάξης και του λαϊκού κινήματος για μόρφωση, για την ενεργή συμμετοχή του λαού στη διανοητική, πολιτιστική και κοινωνικο-πολιτική ζωή.

Εναντία σ' αυτή την επίθεση της αντίδρασης στο γλωσσικό ζήτημα, δεν αντιστάθηκαν μόνο το εργατικό και λαϊκό κίνημα αλλά και αριστεροί εκπρόσωποι των γραμμάτων και της επιστήμης υπερασπίζοντας τη δημοτική γλώσσα.

Όταν όμως παρακολουθεί κανείς τη συζήτηση σήμερα, παρατηρεί ότι όλο και περισσότεροι διανοούμενοι δημοτικιστές μιλάνε για την καταστροφή της γλώσσας, μόνο που για την καταστροφή δεν φταιεί - όπως λένε - η δημοτική, αλλά η κακοποίησή της. Για την σωτηρία από την καταστροφή δεν προτείνεται η επιστροφή στην καθαρεύουσα, αλλά στο πνεύμα μιας σωστής, ισορροπημένης και γνήσιας δημοτικής. Λόγω της καθημερινής, κοινοτυπικής χρήσης της γλώσσας, με τους δήθεν περιορισμούς, θεωρείται πρότυπο της γνήσιας, αληθινής δημοτικής, κύρια, η γλώσσα της λογοτεχνίας.

Με σκοπό την προστασία της γλώσσας, συσπειρώθηκαν οι διανοούμενοι καθαρευουσιάνοι σε διάφορους ομίλους, όπως ο «ελληνικός γλωσσικός ομίλος». Δημιουργούνται και διάφορες επιτροπές διανοουμένων - δημοτικιστών, όπως η «επιτροπή για τη γλώσσα» που συγκροτήθηκε από την τηλεόραση.

Στα πλαίσια αυτά, εντάσσεται και η πρόσφατη πρόταση νόμου από τον κ. Πεσμαζόγλου στη Βουλή για τη σύσταση επιτροπής νεοελληνικής γλώσσας, που θα προστατεύει τη γλώσσα από τις «αλλοιώσεις» και την «απειλή αφελθινισμού» - μια επιτροπή που θα υπάγεται απευθείας στον Πρωθυπουργό.

Η αντίληψη για την καταστροφή της γλώσσας εμφανίζεται για πρώτη φορά στην αρχή του 19ου αιώνα στη ρομαντική επιστήμη της γλώσσας. Εκείνη την εποχή κυριαρχούσε η άποψη, ότι η γλώσσα είναι ένας οργανισμός ο οποίος μέσα από τους δικούς του νόμους αναπτύσσεται, εξελίσσεται και καταστρέφεται. Εκπρόσωποι αυτής της άποψης, προπαντός οι BOPP, RASK και GRIMM παρατήρησαν τη διαφορά μεταξύ των διάφορων γλωσσών, το μεγάλο πλούτο μορφών στην αρχαία ινδική γλώσσα και τη φτώχεια σε ορισμένες ινδοευρωπαϊκές γλώσσες, όπως π.χ. στην Αγγλική, Γαλλική, Δανική. Από αυτή την παρατήρηση, βγάζουν το συμπέρασμα ότι η ουσιαστική ανάπτυξη της γλώσσας βρίσκεται στη μυθική-

ποιοτική αρχαιότητα, ενώ η παραπέρα ιστορία της δεν είναι άλλο από μια διαδικασία πτώχευσης και καταστροφής.

Μαζί με τη ρομαντική επιστήμη της γλώσσας αναπτύχθηκε ο λεγόμενος «πουρισμός». Σκοπός του είναι η προστασία της γλώσσας από την καταστροφή της. Έχοντας για πρότυπο την αρχαία γλώσσα, παλεύει εναντίον του νεολογισμού και κάθε ξενογλωσσικής επίδρασης, για την καθαρότητα της ιστορικής παράδοσης, τη διαφύλαξη αρχαίων γλωσσικών στοιχείων και την καθαρότητα της εθνικής ταυτότητας της γλώσσας.

Μπορούμε να πούμε ότι σε τέτοιες αντιλήψεις στηρίχτηκε, λίγο-πολύ, η παραδοσιακή γραμματική και διδασκαλία της γλώσσας στο σχολείο. Τα βασικά χαρακτηριστικά ήταν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

1. ο υπερτονισμός των αρχαίων Ελληνικών.
2. η διδασκαλία της καθαρεύουσας και μάλιστα μόνο βάσει γραπτών κειμένων.
3. η παπαγαλιστική εκμάθηση γλωσσικών κανόνων.

Αποτέλεσμα ήταν, ότι οι μαθητές - στην καλύτερη περίπτωση - είχαν κάποιες θεωρητικές γλωσσικές ικανότητες για την πρακτική προφορική και γραπτή επικοινωνία.

Οι οπαδοί της καθαρεύουσας ή κάποιας παραλλαγής της, που με αφετηρία τις αδυναμίες της σημερινής γλωσσικής εκπαίδευσης, εμφανίζονται σαν γλωσσαμύνητες, σαν προστάτες της εθνικής ταυτότητας της γλώσσας, του ελληνισμού, δεν δίνουν καμιά θετική συμβολή για μια προοδευτική εξέλιξη της εκπαίδευσης, αλλά προσπαθούν να την σπρώξουν προς τα πίσω.

Ας ασχοληθούμε τώρα με τη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα και ας εξετάσουμε πρώτα το ζήτημα:

σε ποιές θεωρητικές - φιλοσοφικές αντιλήψεις στηρίζεται σήμερα η γλωσσική εκπαίδευση.

Για το ποιές είναι αυτές οι αντιλήψεις που διδάσκονται στους μαθητές και εφαρμόζονται στην ίδια την διδασκαλία της γλώσσας, μας πληροφορεί μεταξύ άλλων, το βιβλίο Φιλοσοφίας της Γ' Λυκείου, όπου η φιλοσοφία

εξετάζεται στο κεφάλαιο για τα «Στοιχεία Τυπικής Λογικής».

Εδώ παρουσιάζονται κύρια οι θεωρητικές θέσεις του στρουκτουραλισμού και του νεοθετικισμού, που αποτελούν σήμερα τις κυρίαρχες τάσεις στην αστική φιλοσοφία της γλώσσας και ασκούν μεγάλη επίδραση και στην Ελλάδα.

Η γλώσσα, σύμφωνα με τον Στρουκτουραλισμό, ορίζεται σαν αυτόνομο σύστημα συμβόλων που εξετάζεται ανεξάρτητα από τη σχέση του με την κοινωνική πρακτική και την κοινωνική συνείδηση· αγνοείται δηλαδή τελείως ο κοινωνικός χαρακτήρας της γλώσσας.

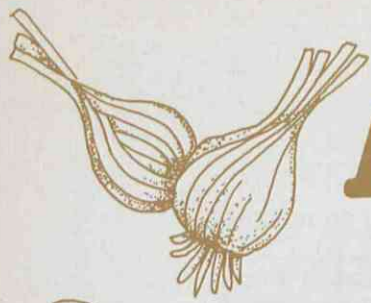
Η ανεξαρτοποίηση της γλώσσας από την πραγματική ζωή, αποτελεί την αφετηρία να αναπτυχθούν στη συνέχεια οι διάφορες απόψεις του Νεοθετικισμού στη γλώσσα.

Σύμφωνα με την Αναλυτική Φιλοσοφία, υποστηρίζεται ότι η γλώσσα να μην καθυποτάσσει τη σκέψη, γιατί την τοποθετεί σε όρια, την υποβάλλει σε περιορισμούς, την υποχρεώνει σε πειθαρχία, αλλά ταυτόχρονα την ελευθερώνει γιατί την ανασύρει από την αμορφία, τη σύγχυση και το νεφέλωμα. Η γλώσσα δηλαδή, που ορίζεται σαν A PRIORI δομή, αναλαμβάνει τον καθοριστικό ρόλο στη γνωστική διαδικασία, διαμορφώνοντας τη σκέψη και τοποθετώντας την στα όριά της - ή όπως έλεγε ο WILHELM GENSTEN: «τα όρια της γλώσσας είναι τα όρια του κόσμου».

Εδώ φαίνεται επίσης ο παραλληλισμός με τη λεγόμενη Γενική Σημασιολογία. Κατά την άποψή της, οι μελέτες της γλωσσικής δομής επιτρέπουν συμπεράσματα και για τη δομή της σκέψης. Ο GHANG TUNG - SUN, εκπρόσωπος της Γενικής Σημασιολογίας, ισχυρίζεται π.χ. ότι οι Κινέζοι σκέπτονται αλλιώς, από την άποψη ότι η Λογική του Αριστοτέλη βασίζεται στη δομή του Δυτικού γλωσσικού συστήματος. Ανάλογα, διαβάζουν οι μαθητές μας στο βιβλίο της φιλοσοφίας, ότι ο Αριστοτέλης, που νόμιζε ότι με τον κατάλογο των «κατηγοριών» ορίζει τα κατηγορούμενα των αντικειμένων, δεν θέτει παρά γλωσσικά όντα και ότι ο κατάλογος μας πληροφορεί για τη δομή, προπάντων, των ομάδων μιας επιμέρους γλώσσας.

Με βάση τέτοιες αντιλήψεις, όμως,

Διατροφή και έφηβος

Από Ομιλία της Πόπης Κόντου, γιατρού, αλλεργιολόγου, που έγινε στα γραφεία του ΣΕΕ.

Εισαγωγή

εύκολη διακίνηση των αναθών και κάποια οικονομικά έσοδα

φάγοι, φρουτοφάγοι, οπαδοί «υγιεινών» («φυσικών») τροφών ή ανορθόδοξων διαιτολογίων (ιδέ διαιτολόγιο κατά Ντεμη Ρούσο, γκρέιπ φρούτ και ρύζι, κ.ά) Οι παρατηρούμενες ακρότητες είναι συνήθως παροδικές κι ο νέος μας θα βρει μια μέση οδό εξισσορόρησης μέχρι να φθάσει στην ενηλικίωση. Στο θέμα που συζητάμε, όμως, δημιουργείται ένα ιδιαίζον πρόβλημα: οι νεαροί έφηβοι αγνοούν και παραβιάζουν τους κανόνες σωστής διατροφής τότε ακριβώς, που ο οργανισμός τους έχει τις μεγαλύτερες απαιτήσεις σε θεραπευτικά συστατικά. Λάθη προς αμφότερες τις κατευθύνσεις, υπέρ ή υποσιτισμό, γίνονται πάρα πολύ εύκολα. Το πρόβλημα αντιρροπείται ως ένα βαθμό από την υπερβολική όρεξη και βουλιμία, που παρουσιάζουν, ιδιαίτερα τα αγόρια, στο στάδιο αυτό. Έτσι η κάλυψη των θερμιδικών, τευλάχιστον, αναγκών του οργανισμού είναι σχεδόν εγγυημένη, εφ' όσον υπάρχει τροφή διαθέσιμη ποιοτικά, όμως, η προσλαμβανόμενη τροφή δεν είναι πάντοτε η επιθυμητή. Μελέτες από χώρες της δύσης, όπου μάλιστα υπάρχει και κάποια παιδεία στον τομέα διατροφή, υποστηρίζουν τη θέση αυτή. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα τα παρακάτω πορίσματα έρευνας σχετικά με την διατροφή των εφήβων στον Καναδά.

α) 30% των εφήβων δεν παίρνουν πρωινό. Προτιμούν αντι αυτού, τις λιγώτερο θρεπτικές προσφορές [σοκολάτες, γκοφρέττες, chips και αναψυκτικά] από τα αυτόματα μηχανάκια πωλήσεων.

β) Τα προϊόντα αυτά (3-5 κατά έφηβο ημερησίως) αντιπροσωπεύουν το 1/4 των καταναλισκομένων θερμιδών.

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ

Ποιοτικά ο οργανισμός του έφηβου έχει τις ίδιες απαιτήσεις σε θεραπευτικά συστατικά όπως κάθε άνθρωπος οργανισμός: Ενέργεια - Πρωτεΐνες - βιταμίνες - άλατα και ιχνοστοιχεία και τέλος άφθονο νερό.

Ποσοτικά οι ανάγκες του έφηβου διαφέρουν και από τις άλλες ηλικίες, αλλά και από έφηβο σε έφηβο. Μολονότι επανάληψη, ίσως αξίζει να ξανατονιστεί πως δύο νέοι του αυτού φίλου και ηλικίας, πιθανόν να βρίσκονται σε διαφορετική φάση ανάπτυξης ή και να διαφέρουν ριζικά στις δραστηριότητές τους π.χ. ο κλασσικός αριστούχος μαθητής καθηλωμένος στο γραφείο 20 ώρες το 24ωρο κι ο συμμαθητής του πρωταθλητής στο στίβο.

○ **ΘΕΡΜΙΔΕΣ:** Ενέργεια ή απλά κινητήρια δύναμη για όλες τις λειτουργίες του οργανισμού. Κύρια πηγή θερμιδών οι υδατάνθρακες (άμυλο - σάκχαρη), λιγότερο το λίπος ή έλαια τροφών ακόμη και πρωτεΐνες, μολονότι τις τελευταίες παίρνομε κυρίως για χτίσιμο ιστών κι όχι για θερμιδικότυος περιεχόμενο.

Οι ενεργειακές ανάγκες του έφηβου υπολογίζονται ανά χιλιόγραμμα βάρους ή ανά εκατοστό ύψους. Με τον τρόπο αυτό προσδιορίζονται επακριβώς οι ατομικές ανάγκες καθενός ανάλογα με την δραση και ανάπτυξή του.

Πιο απλά, ένα κορίτσι κατά 2 κιλά ελαφρότερο και κατά 2 εκατοστά πιο χαμηλό από κάποιο συνομηλικό της, έχει σημαντικά (κατά 20% και πλέον) λιγώτερες θερμιδικές ανάγκες.

○ **ΠΡΩΤΕΪΝΕΣ:** Λευκώματα για χτίσιμο ιστών ή και σύνθεση λειτουργικών πρωτεϊνών όπως είναι τα αντισώματα, οι παράγοντες πήξης του αίματος, διάφορα ένζυμα κ.ά.

Οι απαιτήσεις του οργανισμού σε πρωτεΐνες (σύμφωνα πάντα με τα σημερινά δεδομένα) κατά την εφηβεία είναι παράλληλες των ενεργειακών του αναγκών. Είναι μεγαλύτερες στα αγόρια, με μέγιστες τιμές στις ηλικίες που προαναφέρθηκαν. Ένα γραμμάριο πρωτεΐνες κατά χιλιόγραμμο βάρους είναι περίπου σωστό και για τα δύο φύλλα. Το ποσό αυτό καλύπτεται άνετα με διαιτολόγιο που περιέχει το απαιτούμενο ποσό θερμιδών και το οποίο περιλαμβάνει ποικιλία τροφίμων και από τις 4 κατηγορίες.

- α. κρέας, ψάρι ή αυγό
- β. γάλα και τα προϊόντά του
- γ. δημητριακοί καρποί
- δ. φρούτα και λαχανικά.

Προβλήματα δυνατόν να παρατηρηθούν 1) με διαιτολόγια περιορισμένης θερμιδικής αξίας (για μείωση σωματικού βάρους). Στην περίπτωση αυτή είναι δυνατόν να παρατηρηθεί αρνητικό ισοζύγιο αζώτου (υποσιτισμός σε λεύκωμα) παρά τα «επαρκή» ποσά πρωτεΐνης στην προσλαμβανόμενη τροφή, αφού στην περίπτωση αυτή καίεται η πρωτεΐνη για κάλυψη ενεργειακών αναγκών του ατόμου. Για το λόγο τούτο **αντενδείκνυται**, απόλυτα, διαίτα κατά την περίοδο της ταχείας ανάπτυξης του έφηβου. 2) με διαιτολόγια, του αποκλείουν την πρόσληψη τροφών ζωϊκής προέλευσης. Το ζωϊκό λεύκωμα είναι πλούσιο στα λεγόμενα «ουσιώδη αμινοξέα» (αμινοξέα = προϊόντα πέψης των πρωτεϊνών), που ο άνθρωπος οργανισμός δεν συνθέτει, αλλά προσλαμβάνει έτοιμο σπό τροφές. Το λεύκωμα φυτικής προέλευσης (όσπρια, ξηροί καρποί, δημητριακά, κλπ.) περιέχει πολύ μικρά ποσά και περιορισμένη ποικιλία από «ουσιώδη αμινοξέα». Επομένως για να καλυφθούν οι ανάγκες του οργανισμού, από φυτικές και μόνον πηγές, θα πρέπει κανείς να καταναλώνει μεγάλη ποικιλία τέτοιων τροφίμων και σε μεγάλα ποσά, που πρακτικά δεν είναι τόσο εφικτό.

○ **ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ ΑΛΑΤΑ:** Οι ποσότητες βιταμινών που συνιστώνται για ημερήσια κατανάλωση, κατά την εφηβεία, βασίζονται σε εκτιμήσεις των αναγκών άλλων ηλικιών, αφήνοντας ένα περιθώριο ασφάλειας, για τις επί πλέον ανάγκες του έφηβου. Και για τα στοιχεία αυτά (βιταμίνες - άλατα) ισχύει ότι προαναφέρθηκε στο θέμα των πρωτεϊνών: η πρόσληψη, δηλαδή, ποικιλίας τροφίμων, θερμιδικά ικανοποιητικών, είναι επαρκής. Η λήψη βιταμινών σε χαπάκια, κάψουλες ή συροπάκια είναι το λιγώτερο περιττή, καμιά φορά επιβλαβής (αλλεργίες στα διάφορα έκδοχα, υπερβιταμίνωση, κ.α.) και πάντοτε οικονομικά ασύμφορη. Και κάτι άλλο: Κανένα χαπάκι...

Η ανάπτυξη και η σημασία της

«Αιμοδοσία» είναι η υπηρεσία που ασχολείται με τη λήψη, παρασκευή, συντήρηση, διάθεση και θεραπευτική εφαρμογή του αίματος και των παραγώγων του αίματος, νωπών ή ευαίσθητων όπως είναι τα αιμοπετάλια ή το πλάσμα και ξηρών ή σταθερών όπως είναι οι διάφοροι παράγοντες - πρωτεΐνες του πλάσματος, ανοσοσφαιρίνες, αλβουμίνη και παράγοντες πήξης. Επίσης η Αιμοδοσία ασχολείται με την προώθηση και οργάνωση της προσφοράς του αίματος.

Είναι μια υπηρεσία ή ένας τομέας που έχει δύο βασικά χαρακτηριστικά:

α) έχει τεράστια σημασία για μία χώρα, όχι μόνο από πλευράς Ιατρικής, αλλά και από πλευράς Εθνικής και

β) παρουσιάζει μια πολύ μεγάλη εξειδίκευση και ιδιαιτερότητα.

Αυτά επιβάλλουν ορισμένους **επιστημονικούς κανόνες λειτουργίας**.

Αλλά δεν αρκούν μόνο οι επιστημονικοί κανόνες για μία σωστή και ασφαλή επιτέλεση του έργου της Αιμοδοσίας, γιατί δεν είναι η Αιμοδοσία μόνο ιατρικό θέμα. Είναι εξ ίσου απαραίτητο και βασικό για την επιτυχία του έργου της να τηρηθούν και άλλοι κανόνες:

α) **Δεοντολογικοί**, ήθικοί με την ευρεία έννοια κανόνες,

β) Επίσης απαραίτητη είναι η **συμβολή ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου**.

Φυσικά, πρωτεργάτες θα είναι το ιατρικό και το νοσηλευτικό σώμα και οι άλλοι φορείς υγείας αλλά και όλοι οι άλλοι κοινωνικοί φορείς.

γ) Πάνω από όλα όμως απαιτείται μια **σωστή οργάνωση**. Δεν επιτρέπεται ερασιτεχνισμός. Είναι απαραίτητο να υπάρχει μια συγκροτημένη, συγκεκριμένη οργάνωση και κανονισμός για κάθε λεπτομέρεια.

Οι κανόνες οργάνωσης βασίζονται στην ανάπτυξη της Αιμοδοσίας, που υπήρξε αλματώδης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, και λαμβάνουν κυρίως υπ' όψη τούς συντελεστές οικονομικής φύσεως. Εδώ, το «οικονομικής», όχι με τη στενή έννοια του κόστους, αλλά με την ευρεία έννοια της Οικονομίας.

Τι προβλέπει ή τι πρέπει να προβλέπει αυτή η ειδική Νομοθεσία.

α) Τα κριτήρια επιλογής των Αιμο-

δοτών. Θα έλεγα καλύτερα όχι επιλογή αλλά αποκλεισμού των Αιμοδοτών. Κι' αυτά τα κριτήρια είναι δύο ειδών. Είναι εκείνα που αποβλέπουν στο να προστατεύσουν τον δότη (ποιός Αιμοδότης δεν επιτρέπεται να δώσει αίμα, γιατί αυτό θα αποτελέσει κίνδυνο για την υγεία του) και τα κριτήρια που αποβλέπουν στη προστασία του λήπτη. Αυτά τα κριτήρια πρέπει να είναι απόλυτα σεβαστά, χωρίς καμιά παρέμβαση. Δεν θα υπεισέλθω στην αναφορά των κριτηρίων, δεδομένου ότι θα αναλυθούν από άλλους ομιλητές. Απλώς επισημαίνω ότι τα κριτήρια αυτά είναι νομοθετικά κατοχυρωμένα.

β) **Την συλλογή αίματος**. Ο τρόπος συλλογής αίματος είναι επίσης καθορισμένος νομοθετικά. Το αντιπηκτικό, ο τρόπος αιμοληψίας και όλη η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί για την παρασκευή των παραγώγων του αίματος και του πλάσματος.

γ) **Η συντήρηση του αίματος και των παραγώγων**.

δ) **Η παράδοση και διακίνηση του αίματος**. Δεν μπορεί να διακινηθεί το αίμα, όπως διακινείται ένα οποιοδήποτε φάρμακο. Είναι βιολογικό προϊόν ανθρώπινης προέλευσης, και επομένως επιβάλλονται ορισμένοι κανόνες διακίνησής του.

ε) **Ο εργαστηριακός έλεγχος** που πρέπει να γίνει στο λαμβανόμενο αίμα και περιλαμβάνει: ουρολογικές εξετάσεις καθορισμό των ομάδων αίματος, έλεγχο νοσημάτων που μπορούν να μεταδοθούν με την μετάγγιση, έλεγχο στειρότητας όλων αυτών των προϊόντων.

στ) **Η πρακτική της μετάγγισης**. Εδώ έχουμε τα περισσότερα προβλήματα. Είναι καθορισμένο νομοθετικά πως θα γίνει η αίτηση του αίματος, πως θα επιλεγεί το κατάλληλο αίμα για τον αρρωστο, ποιές είναι οι απαραίτητες εξετάσεις που πρέπει να προηγηθούν από την μετάγγιση, και πως πρέπει να γίνει η μετάγγιση. Αναφέρομαι σ' αυτά ειδικότερα γιατί μία από τις μεγαλύτερες και συχνότερες αιτίες διαπληκτισμού που έχουμε στην Αιμοδοσία είναι η άγνοια. Συνήθως ο καθένας νομίζει ότι μπορεί να έρθει ή χωρίς τα απαιτούμενα χαρτιά ή ότι μέσα σε 5 λεπτά μπορεί να πάρει μια φιάλη αίμα. Αυτό συμβαίνει

πολλές φορές όχι μόνο από τον κόσμο αλλά και από συναδέλφους. Πρέπει να εξηγήσουμε ότι δεν πρόκειται για γραφειοκρατία αλλά η διαδικασία αυτή είναι επιβεβλημένο καθήκον, είναι ιατρική και δεοντολογική υποχρέωση για την ασφάλεια του αρρώστου, που θα πάρει αυτή τη φιάλη αίματος.

ζ) **Η τήρηση δελτίων καταγραφής όλων των διαδικασιών**. Οτιδήποτε γίνεται στην Αιμοδοσία, από τη στιγμή που θα εξετασθεί ο Αιμοδότης μέχρι τη στιγμή που θα μεταγγισθεί το αίμα στον άρρωστο, καταγράφεται. Και αυτή η καταγραφή πρέπει να είναι ακριβέστατη ώστε να μπορούμε σε κάθε περίπτωση συμβάματος ή λάθους να εντοπίσουμε αμέσως ποιός κρίκος όλης αυτής της αλυσίδας, που αρχίζει από την ώρα που παίρνεται το όνομα του αιμοδότη μέχρι την ώρα που μεταγγίζεται το αίμα στον άρρωστο, ήταν υπεύθυνος και κατά συνέπεια ποιό άτομο ήταν υπεύθυνο.

Η Αιμοδοσία συνεχώς εξελίσσεται και βελτιώνεται. Άρα, είναι απαραίτητος ο συνεχής εκσυγχρονισμός της Νομοθεσίας με βάση τα καινούργια δεδομένα. Φέρνω σαν παράδειγμα την ηπατιτίδα. Η σχετική νομοθεσία πρέπει να διέπεται από ορισμένες βασικές αρχές:

1.- **Η Αιμοδοσία είναι εθελοντική**. Δεν είναι δυνατόν να υποχρεώσει κανείς κανέναν να δώσει ένα μέρος από το σώμα του.

2.- **Πρέπει να είναι μη αμοιβόμενη**. Γιατί; Θα επεκτείνω αυτό που ήδη ειπώθηκε. Όχι μόνο γιατί είναι θέμα ηθικής δεν επιτρέπεται να πληρώνουμε τον άνθρωπο για ένα μέρος από το σώμα του, είναι σαν δουλεμπόριο. Αλλά και από καθαρά ιατρική άποψη. Ο εθελοντής, μη αμοιβόμενος αιμοδότης, είναι ένα άτομο υψηλότερου ηθικού αναστήματος, ανεξάρτητα αν προέρχεται από υψηλόμισθη ή χαμηλόμισθη τάξη, ανεξάρτητα από ποιά φυλή προέρχεται. Είναι εθελοντής, πηγαίνει να προσφέρει το αίμα του, εν γνώσει ότι θέλει να βοηθήσει. Δεν έχει σημασία αν θέλει να βοηθήσει τον «άγνωστο» που είναι η κατ' εξοχήν εικόνα του πραγματικού εθελοντή αιμοδότη, αλλά έστω πηγαίνει να βοηθήσει τον συγγενή ή το φίλο του. Πηγαίνει όμως με την πρόθεση να προσφέρει ή να βοηθήσει. Άρα δεν έ-

αιμοδοσίας σήμερα

Αικατερίνης Μανδαλάκη

χει κανένα λόγο να κρύψει κάτι την ώρα που θα τον εξετάσει ο υπεύθυνος της Αιμοδοσίας. Όπως είπαμε ήδη, τα κριτήρια αποκλεισμού των αιμοδοτών στηρίζονται κυρίως στο ερωτηματολόγιο που θα κάνουμε στον αιμοδότη και επομένως στην ειλικρίνειά του. Ο αμοιβόμενος δότης θα αποκρύψει, γιατί θέλει να πληρωθεί. Δεν θα πει αν ήταν άρρωστος την περασμένη εβδομάδα, δεν θα πει αν είχε διογκωμένους αδένες ή άλλο σύμπτωμα, θα κρύψει ακόμα και το πότε ξανάδωσε αίμα.

Για να μη πω, ότι τη σημερινή εποχή οι αμοιβόμενοι αιμοδότες δεν προέρχονται μόνο από εξασθλωμένες τάξεις, προέρχονται, δυστυχώς, κατ' εξοχήν από περιθωριακά άτομα, που χρειάζονται αυτά τα χρήματα για να καλύψουν ορισμένες καταστροφικές για τον εαυτό τους ανάγκες. Άρα, βασιζόμενοι στην εθελοντική, μη αμοιβόμενη Αιμοδοσία, έχουμε κατά πολύ εξασφαλισθεί από την μετάδοση νοσημάτων, όπως έχει αποδειχθεί από στατιστικές. Αυτό αποδείχθηκε κυρίως με το AIDS. Και μην ξεχνάμε, σήμερα είναι το AIDS, αύριο μπορεί να είναι ένα άλλο νόσημα. Σημασία έχει ότι στις χώρες όπου η Αιμοδοσία στηριζότανε μόνο στην εθελοντική προσφορά, η μετάδοση AIDS με μετάγγιση είναι μηδέν (0). Ενώ στις χώρες που στηριζόταν στην εμπορευματοποίηση του αίματος η μόλυνση με Κό LAV/HTLV III μετά τη μετάγγιση φτάνει το 85-90%.

Αυτό δεν μπορούμε να το αρνηθούμε. Άρα, υποχρεωτικά πρέπει να είναι εθελοντική και μη αμοιβόμενη η προσφορά αίματος.

3.- Εξασφάλιση του δότη και του δέκτη με την θέσπιση των σωστών κριτηρίων και όλων των διαδικασιών που θα εξασφαλίζουν το σωστό έργο.

4.- Μη εμπορική εκμετάλλευση του προσφερόμενου αίματος. Δεν είναι δυνατό αυτό που προσφέρεται να γίνεται εμπορεύσιμο είδος με κέρδος. Το έργο της Αιμοδοσίας επομένως πρέπει να ανατίθεται ή σε Κρατικό φορέα ή σε έναν οργανισμό, που μπορεί να μην είναι κρατικός, αλλά να είναι χωρίς κέρδος (non profit).

5.- Πρέπει το κράτος να μπορεί να καλύπτει όλες τις ανάγκες σε αίμα.

Εδώ θα προσθέσω, και θα το τονίσω, όχι μόνο σε αίμα αλλά και σε παράγωγα πλάσματος. Έχει συζητηθεί πολλά χρόνια και έχει γίνει κατά κάποιο τρόπο συνείδηση σε όλους μας, ότι το αίμα χρειάζεται για να σώσουμε μία ζωή. Αλλά με την κλασματοποίηση του αίματος παίρνουμε και τα παράγωγα του αίματος για όλο τον πληθυσμό ολόκληρης της χώρας όχι μόνο της Αθήνας - Πειραιά. Αυτή ήταν η άποψη και την Εθνικής Υπηρεσίας Αιμοδοσίας που έχει εισηγηθεί την χωροταξική κατανομή των Υπηρεσιών Αιμοδοσίας.

6.- Εξασφάλιση της δυνατότητας θεραπευτικής χρησιμοποίησης του αίματος και των παραγώγων του σε κάθε άρρωστο της χώρας ανεξάρτητα από την οικονομική του δυνατότητα. Αυτό είναι κάτι καινούργιο σε επίσημη σύσταση και πάρα πολύ σημαντικό. Σημαίνει ότι ένα Κράτος πρέπει να είναι υποχρεωμένο να προσφέρει αυτό το θεραπευτικό μέσο που σώζει τη ζωή, σε όλους τους πολίτες του ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση. Δηλαδή, είναι υποχρεωμένο να το προσφέρει, ή δωρεάν, όπως γίνεται στην Ελλάδα, ή να καλύπτεται η δαπάνη κατά 100% του αίματος ή πλάσματος από έναν ασφαλιστικό φορέα. Εδώ θα πρέπει να αναφέρω ότι η έννοια της δωρεάν προσφοράς ανήκει στο *Μικέ Παϊδούση*, τον μεγάλο πρωτεργάτη και πρωτοπόρο σ' αυτό το τομέα στη χώρα μας, που δυστυχώς χάθηκε το 1974. Πιστεύω όμως ότι πρόφθασε να δει το έργο του εδραιωμένο.

7.- Άριστη αξιοποίηση του λαμβανόμενου αίματος. Να μην σπαταλούνται τα συστατικά του αίματος, δηλ. κλασματοποίηση κατά μέγιστο δυνατό του αίματος ή πλάσματος. Αποχωρισμός των ερυθρών για τους αρρώστους που τα χρειάζονται, αποχωρισμός των αιμοπεταλίων, του πλάσματος, των πρωτεϊνών του πλάσματος. Η κλασματοποίηση είναι ο σωστός, από οικονομική πλευρά, υπό ευρεία έννοια, τρόπος αξιοποίησης του προσφερόμενου από τον αιμοδότη αίματος. Με μια φιάλη αίμα ένας αιμοδότης μπορεί να εξυπηρετήσει 4 αρρώστους.

8.- Σωστή εφαρμογή της μετάγγισης του αίματος ή των παραγώγων του. Όχι υπέρμετρη χορήγηση. Όχι

«δώσε και μία φιάλη αίμα». Όχι αντί να χορηγήσεις 500 μονάδες αντιαιμορροφιλικού παράγοντα να δώσεις 2.000 μονάδες. Η μετάγγιση πρέπει να εφαρμόζεται μόνο εκεί που ιατρικά είναι απόλυτα ενδεδειγμένη και αφού προηγουμένως έχει αξιολογηθεί ακριβώς η αποδοτικότητά της. Θα πρέπει να έχουμε μελετήσει ένα θέμα για να καταλήξουμε να προτείνουμε τόσες μονάδες ή τόσες φιάλες αίματος.

9.- Αποφυγή της αχρήστευσης ή σπατάλης του θεραπευτικού υλικού που είναι προϊόν που έδωσαν άνθρωποι.

10.- Πάνω από όλα επιβάλλεται σε όλα τα Κράτη να έχουν Εθνική αυτάρκεια σε αίμα, καθώς, φυσικά και σε παράγωγα πλάσματος.

Αυτό προϋποθέτει την νομοθετική ρύθμιση του θέματος, την εκτίμηση των αναγκών και σωστό προγραμματισμό. Πάνω από όλα όμως προϋποθέτει **συνεχή ενημέρωση και διαφώτιση του κοινωνικού συνόλου** σ' όλη τη Χώρα, έτσι ώστε να ευαισθητοποιηθεί ο πληθυσμός και να φθάσουμε στην αμέριστη βοήθεια του κοινωνικού συνόλου με τη δημιουργία πραγματικών συστηματικών εθελοντών αιμοδοτών που θα δίνουν αίμα 3-4 φορές το χρόνο και που θα μπορούμε να τους καλέσουμε σε μια δεδομένη στιγμή έκτακτης ανάγκης.

Τρόποι διαφώτισης

Η διαφώτιση στηρίζεται σε δύο βασικούς παράγοντες: την πληροφόρηση και την αναγνώριση της προσφοράς. Διαφώτιση - Πληροφόρηση πρέπει να γίνεται:

1) Με τα μαζικά μέσα ενημέρωσης.

2) Με διαφωτιστικό υλικό.

3) Με επιμόρφωση των νέων.

4) Προσωπικές επαφές επισκεπτριών αδελφών με μαζικούς φορείς.

Η πρόοδος, όμως, δεν είναι σημαντική στους πραγματικούς συστηματικούς εθελοντές δότες, που όπως αναφέρθηκε είναι 41.000 το 1984, σε μια χώρα με 9.500.000 πληθυσμό. Έχει υπολογιστεί, ότι εάν τα 5% του πληθυσμού μιάς χώρας, προσφέρουν 1 φορά το χρόνο αίμα καλύπτονται σίγουρα οι επήσεις ανάγκες της χώρας σε αίμα και παράγωγα. Στην Ελλάδα, τα 5% του 9.500.000 του Ελληνικού πληθυσμού είναι 475.000 μονάδες αίμα, δηλαδή αυτό που χρειάζεται για τις ανάγκες μας. ■

φτάνει κανείς όχι μόνο σε μια παράλογη ερμηνεία της γλώσσας αλλά και σε απαράδεκτες και αντιεπιστημονικές αξιολογήσεις των γνωστικών επιδόσεων άλλων λαών.

Αυτή η απολυτοποίηση της γλώσσας, φαίνεται ακόμα και στην ακραία ιδεαλιστική εκτίμηση, ότι ο λόγος αποτέλεσε στους αρχαίους Έλληνες το κύριο επίτευγμα του Ελληνικού πνεύματος και ότι η επιστήμη, η φιλοσοφία, το σύστημα αξιών, η δημοκρατία κ.λ.π γεννήθηκαν στην Ελλάδα χάρη στο λόγο.

Η αντίληψη αυτή βασίζεται, κύρια, στην αρχή του γλωσσικού σχετικισμού που αναπτύχθηκε από τους WHORF και SAPIR στα πλαίσια της «Μεταγλωσσολογίας» τους. Κατά την υπόθεσή τους, η σύλληψη της πραγματικότητας, ο προσανατολισμός στον κόσμο καθώς και το επίπεδο του πολιτισμού εξαρτώνται από την εκάστοτε γλώσσα.

Η υπερεκτίμηση της γλώσσας, οδηγεί, κατά συνέπεια, στην μετατροπή της γλωσσολογίας σε μια «υπερεπιστήμη» ικανή να ερευνά και να ερμηνεύει και όλες τις γνωστικές και κοινωνικές διαδικασίες. Έτσι, στο βιβλίο της φιλοσοφίας, θεωρείται η γλωσσολογία επιστήμη-κλειδί για την αντιμετώπιση όλων των ανθρώπινων προβλημάτων. Οι γλωσσικές δομές – έτσι μαθαίνουν οι μαθητές – εμφανίζουν κάποια σταθερότητα, έτσι ώστε η μελέτη της γλωσσολογίας να αποκαλύπτει μια βαθύτερη λογική οργάνωση που χαρακτηρίζει το ανθρώπινο πνεύμα και την ίδια τη φύση των πραγμάτων. Παρενθετικά, θα λέγαμε ότι εδώ χρησιμοποιείται προφανώς η σταθερότητα υποτιθέμενη, της γλωσσικής δομής σαν άλλοθι για την σταθερότητα της σκέψης και της κοινωνίας ή με άλλα λόγια: κάθε αλλαγή θα ήταν αντίθετη με τη λογική.

Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, πρέπει να τονίσουμε, ότι σ' όλες αυτές τις θεωρίες αναιρείται ο ιστορικοκοινωνικός χαρακτήρας της γνώσης και η κοινωνική πείρα σαν το αποφασιστικό αντικειμενικό κριτήριο της γνώσης. Η γνωστική διαδικασία πρέπει όμως να ερευνάται μέσα στην ιστορικοκοινωνική και ταξική εξάρτηση και η γλώσσα να συλλαμβάνεται σαν ιδεατή έκφραση της κοινωνικής ζωής. Η κοινωνική ζωή αποτελεί την βάση και την ανάγκη της εξέλιξης των γλωσσικών συστημάτων: τα συστήματα αυτά σε διάφορες εθνικές γλώσσες συγκροτούνται διαφορετικά, ανάλογα με τις εκάστοτε **πρακτικές** ανάγκες και παρουσιάζουν ανάλογες ιδιοτυπίες. Η εξέλιξη της Λογικής, των Επιστημών, του Πολιτισμού δεν σχετίζεται με τις ιδιαίτερες δομές της γλώσσας, αλλά με κοινωνικές ανάγκες, με την εξέλιξη των δυνάμεων και σχέσεων της παραγωγής, με την ανάπτυξη των διαδικασιών της επικοινωνίας. Η γλώσσα, δεν μπορεί λοιπόν να αποτελέσει το μέτρο της αξιολόγησης των πολιτιστικών επιτευγμάτων ενός λαού. Οι κοινωνικές και πολιτικές επιπλοκές, που μπορεί να περιέχει μια παρόμοια ιδεολογία που υποστηρίζει ότι υπάρχει μια αναγκαστική αμοιβαία σχέση μεταξύ γλωσσικής δομής, εννοιολογικής σκέψης και πολιτιστικού επιπέδου, διακρίνεται καθαρά στο γεγονός, ότι η εκάστοτε γλώσσα θεωρείται σαν απόλυτο μέτρο με το οποίο συμπεραίνεται μια πνευματική υπεροχή εκείνων που την χρησιμοποιούν.

Ποιές είναι, όμως, οι συνέπειες που έχει μια τέτοια θεώρηση της γλώσσας για την πρακτική εφαρμογή στο σχολείο;

Διαβάζοντας τις οδηγίες του Υπουργείου Παιδείας για τους σκοπούς του μαθήματος της νεοελληνικής γλώσσας, συναντούμε ακριβώς τις ίδιες αντιφάσεις που αναφέραμε παραπάνω, δηλαδή:

1. η ικανότητα επικοινωνίας ταυτίζεται με την κατανόηση της ιδανικής δομής της γλώσσας.

2. απολυτοποιείται ο ρόλος της γλώσσας στη γνωστική διαδικασία.

3. η γλώσσα υπερεκτιμάται σαν μέτρο αξιολόγησης του πολιτιστικού επιπέδου του λαού.

Σχετικά με το πρώτο πρέπει να ξεκαθαρίσουμε το εξής: Η γλώσσα γεννήθηκε από την εργασία και μαζί με την εργασία, δηλαδή με την ανάπτυξη της ανθρώπινης κοινωνίας. Μέσα στην κοινωνία και με τη βοήθεια της γλώσσας, τα μέλη της κοινωνίας δημιουργούν σχέσεις επικοινωνίας, στις οποίες ανταλλάσσουν σκέψεις. Η γλωσσική δραστηριότητα του ανθρώπου στην επικοινωνία, προκύπτει λοιπόν από κοινωνικές ανάγκες και πραγματοποιείται κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες.

Επομένως, η ικανότητα επικοινωνίας

δεν αναπτύσσεται μόνον, και κύρια, όταν κατανοηθεί η δομή της γλώσσας και μάλιστα όταν ακολουθείται στα βιβλία των Νεοελληνικών μια τελειώς φορμαλιστική περιγραφή και εξέταση της γλώσσας.

Όταν ανοίγουμε αυτά τα βιβλία βλέπουμε ότι η γλωσσική εκπαίδευση στο Δημοτικό βασίζεται κυρίως στην στρουκτουραλιστική γλωσσολογία, ειδικά της αμερικάνικης μπιχεβιοριστικής σχολής. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή γραμματική και διδασκαλία της γλώσσας, έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

1. η γλώσσα περιγράφεται κατά τη δική της δομή: η περιγραφή δεν στηρίζεται δηλαδή στο σύστημα κατηγοριών των αρχαίων Ελληνικών.

2. με βάση τη γλωσσολογική περιγραφή της εσωτερικής δομής, πραγματοποιείται ένα σύστημα γλωσσικών ασκήσεων,

3. ο μαθητής δεν μαθαίνει πια την γραμματική μαθαίνοντας απέξω γλωσσικούς κανόνες, αλλά επαναλαμβάνοντας τις σχετικές δομές μέχρι που τις χρησιμοποιεί αυτόματα.

Η επανάληψη γλωσσικών δομών, παραδειγμάτων, δεν είναι ακόμα επικοινωνία αλλά πρόκειται για μια τελειώς μηχανιστική εξάσκηση. Δεν αφήνει περιθώρια για δημιουργικές ψυχικές και γνωστικές διαδικασίες. Η πράξη δείχνει ότι μαθητές που από τη μια αναπτύσσουν μια μεγάλη τεχνική σ' αυτές τις ασκήσεις, αποτυχαίνουν από την άλλη στην πραγματική επικοινωνία.

Στο Γυμνάσιο, η διαδικασία της γλώσσας ακολουθεί κυρίως την μετασηματιστική Γραμματική του CHONSKY. Κατά τον CHONSKY, σκοπός της γραμματικής δεν είναι πλέον μόνον η περιγραφή των δεδομένων ενός γλωσσικού συστήματος, αλλά η συγκρότηση και περιγραφή ενός συστήματος κανόνων. Η περιγραφή αυτού του συστήματος κανόνων μας δίνει πληροφορίες για την ικανότητα του ομιλητή, δεν εννοεί βέβαια την γλωσσική ικανότητα ενός συγκεκριμένου ομιλητή κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, αλλά ενός ιδεατού ομιλητή σε μια ομογενή γλωσσική κοινότητα. Έτσι, η μετασηματιστική γραμματική αποτελεί έναν αφηρημένο μηχανισμό κανόνων που δεν ταυτίζεται μ' ένα μοντέλο για την πραγματική γλωσσική παραγωγή, πράγμα που τονί-

ζει και ο ίδιος ο CHONSKY. Παρόλ' αυτά οι μαθητές στο γυμνάσιο διδάσκονται, ακριβώς, βάσει τέτοιων αφηρημένων κανόνων.

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε, ότι στις γλωσσικές περιγραφές και ασκήσεις που γίνονται με βάση τον στρουκτουραλισμό ή την μετασημασιολογική γραμματική του CHONSKY, περιορίζεται το γλωσσικό σύμβολο ή ο γλωσσικός κανόνας σε μια αυτόνομη αφηρημένη δομή, η οποία είναι ανεξάρτητη από τις πολύπλευρες σχέσεις της γλώσσας με την κοινωνία και τον άνθρωπο.

Όμως, η διδασκαλία της γλώσσας μένοντας μακριά από τη ζωή και τις πολύπλευρες κοινωνικές και - μέσα σ' αυτές - γλωσσικές δραστηριότητες, δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τον σκοπό της και να αναπτύξει τις γλωσσικές ικανότητες των μαθητών.

Όταν οι μαθητές λ.χ. κάνουν μόνο τυπικές γλωσσικές ασκήσεις ή στα πλαίσια της έκθεσης γράφουν μόνο περιγραφές, διηγήσεις, εκθέσεις ιδεών και μάλιστα χωρίς να συζητηθούν οι σκοποί της επικοινωνίας και σε συνδυασμό μ' αυτούς τα αντίστοιχα γλωσσικά μέσα, τότε έχουμε το γνωστό για όλους μας αποτέλεσμα: οι μαθητές, τελειώ-

νοντας το σχολείο, δεν ξέρουν να γράφουν ένα βιογραφικό σημείωμα ένα έγγραφο, μια αίτηση για κάποια δουλειά ή - στην περίπτωση που πετύχουν στις εξετάσεις για ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση - να κρατούν σημειώσεις από τις παραδόσεις, να χρησιμοποιούν σωστά τα λεξικά και τις βιβλιογραφίες, να κάνουν μια περίληψη κειμένων, να γράφουν μια εργασία στο σχετικό επιστημονικό κλάδο τους. Το σχολείο λοιπόν, δεν προετοιμάζει τους μαθητές, όπως πρέπει, για μια πολύπλευρη δραστηριότητα επικοινωνίας σύμφωνα με τις ανάγκες της σημερινής κοινωνίας.

Οι ελλείψεις αυτές έχουν, μεταξύ άλλων, σαν αποτέλεσμα ότι, κύρια τα παιδιά της εργατικής τάξης και γενικά των πλατιών λαϊκών στρωμάτων, αντιμετωπίζουν και από άποψη γλώσσας σοβαρές δυσκολίες να συνεχίσουν τη μόρφωσή τους και να υποστηρίξουν και με τη βοήθεια της γλώσσας τα προσωπικά και κοινωνικά τους συμφέροντα.

Στα πλαίσια αυτά, πρέπει να δούμε και τις προσπάθειες απολυτοποίησης της γλώσσας σε σχέση με την ανάπτυξη πνευματικών ικανοτήτων και της υπερεκτίμησης της γλώσσας σαν απόλυτο μέτρο για την αξιοποίηση των

πολιτιστικών επιτευγμάτων. Και τα δυο μπορούν να χρησιμοποιηθούν από μια κοινωνική ελίτ, ιδεολογικά για να αποδείξει ότι, έχοντας στη διάθεσή της τα γλωσσικά μέσα, είναι και πνευματικά και πολιτιστικά ανώτερη από τον υπόλοιπο λαό και να δικαιολογήσει μ' αυτό τον τρόπο την μονοπωλιακή της κυριαρχία στην κοινωνία, την επιστήμη και τον πολιτισμό.

Όλη η συζήτηση γύρω από το λεγόμενο γλωσσικό πρόβλημα, όταν γίνεται στη βάση τέτοιων ιδεαλιστικών αντιλήψεων για τη γλώσσα, μπορεί να ενταχθεί τελικά στις ελιτίστικες προσπάθειες να διατηρηθούν αυτά τα αντιδημοκρατικά προνόμια. Αποπροσανατολίζει, σε τελευταία ανάλυση, από τα πραγματικά προβλήματα της μόρφωσης και της κοινωνίας.

Αντίθετα, η Επιστήμη και η Πολιτεία πρέπει να προχωρήσουν σε μια επανεξέταση και επανεκτίμηση του περιεχομένου της γλωσσικής εκπαίδευσης και των θεωρητικών της προϋποθέσεων με σκοπό η εκπαίδευση ν' ανταποκριθεί καλύτερα στις πραγματικές ανάγκες του λαού και της κοινωνίας.

◀ Αμπελάκια

ποσό για τους φτωχούς, άρρωστους και διάφορους αναξιοπαθείς συγχωριανούς για να αγοραστεί σιτάρι που θα τους μοιράζονταν.

Μετά έβαζαν ένα ποσό στην άκρη για την περιποίηση ξένων και μεγιστάνων που φιλοξενούσαν.

Ξεχώριζαν τα έξοδα των σχολείων, των εκκλησιών, της κατασκευής δρόμων, νοσοκομείων και άλλων κοινωφελών ιδρυμάτων. Και τέλος μοιράζονταν τα κέρδη.

Τα κυριότερα εμπορικά πρακτορεία ήταν στη Βιέννη, Λειψία, Δρέσδη, Αμβούργο, Πέστη, Λονδίνο, Κων/πολη, Θεσσαλονίκη, Οδησό, Αμστερνταμ., Λυών.

Στις δραστηριότητες των Αμπελακίων

άνηκει και η χρηματοδότηση του Άνθιμου Γαζή το 1804 για να συντάξει το Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας, η ίδρυση σχολής του «Ελληνομουσείου» το 1749 όπου διδάξαν φημισμένοι λόγιοι και σοφοί της εποχής, όπως ο Νεόφυτος Δούκας, ο Ευγένιος Βούλγαρης, ο Γρηγόριος Κωνσταντάς, και φοίτησαν Ελληνόπουλα των Αμπελακίων και της γύρω περιοχής όπως ο Ρήγας Φεραίος. Υπήρχε και λειτουργούσε και θέατρο στο οποίο παιζόνταν έργα μεγάλων καλλιτεχνικών αξιώσεων.

Η «Κοινή Συντροφία» λειτούργησε 34 χρόνια, μέχρι το 1812 περίπου με αρκετές διασπάσεις η διαλύσεις. Για τη διάλυση αναφέρονται διάφορα αίτια. Ίσως ο κλονισμός της Ευρωπαϊκής

οικονομίας από τους Ναπολεόντειους πολέμους, η πτώχευση των Αυστριακών τραπεζών, η εφεύρεση της ανιλίνης, ο φθόνος του Αλή Πασά των Ιωαννίνων, που πέρα από τους φόρους τους δυσβάστακτους, απαγόρευσε να αγοράζουν νήμα αμπελακίωτικο για τα φέσια τους, ο ίδιος έφερε από την Τύνιδα, η πανούκλα που κυριολεκτικά θέρισε τους κατοίκους ή μαζί με όλα αυτά και η γκρίνια και το αλληλοφάγωμα που χύθηκε σαν δηλητήριο για να μαράνει και να διαλύσει την εργατική αυτή κυψέλη.

Δέσποινας Σιόλα - Σαράντη, μέλους Επιτροπής Παιδείας του ΣΕΕ

6. 4 μήνες (οποιοσδήποτε στο χρόνο)

4. α. Να έχουν συμπληρώσει τον πρώτο χρόνο του Διδακτορικού, ή να έχουν πολυετή επαγγελματική πείρα και να κάνουν κάποια έρευνα ή να παίρνουν κάποια ειδικέυση στον κλάδο τους.

5. Υποβολή αιτήσεων στον ΣΕΕ μέχρι 15 Νοεμβρίου του 1987, 1989, 1991 κλπ.

6. Από την Ελλάδα θα φύγουν 5 αιτήσεις και για τις δύο α,β κατηγορίες υποτροφιών - επιχορηγήσεων.

Τα μη μέλη πρέπει να υποβάλλουν τις αιτήσεις στο ΣΕΕ μέχρι τις 15 Σεπτεμβρίου 1987, 1989, 1991 κλπ. ή μπορούν να τις στείλουν απ'ευθείας στη Δ.Ο.Γ.Α.Π.

7. 15 Μαρτίου του 1988, 1990 κλπ.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΑ

Διεθνής Ομοσπονδία Γυναικών Αποφοίτων Πανεπιστημίου

- Διεθνής υποτροφία 12.000 ελβετικών φράγκων για το ακαδημαϊκό έτος 1987/88 (για 9 μέχρι 10 μήνες).
- Η υποτροφία παρέχεται σε οποιαδήποτε πτυχιούχο που δεν κατοικεί στην Ελβετία και είναι μέλος της ΔΟΓΑΠ.
- Δεν υπάρχει περιορισμός στην ηλικία και στον τομέα, θέμα σπουδών.
- Η υποψήφια πριν κάνει αίτηση για την υποτροφία, θα πρέπει να έχει πάρει έγκριση από το Πανεπιστήμιο ή το Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο, για την αρκετά. Βέβαια, θα ήταν καλύτερα να γνωρίζει Γαλλικά ή Γερμανικά η υποψήφια, για δική της διευκόλυνση.
- Σ' αυτά τα ιδρύματα οι διαλέξεις δίνονται στα Γαλλικά και Γερμανικά, αλλά στις περισσότερες ομάδες που κάνουν έρευνα, τα Αγγλικά είναι αρκετά. Βέβαια θα ήταν καλύτερα να γνωρίζει Γαλλικά ή Γερμανικά η υποψήφια, για δική της διευκόλυνση.
- Παρακαλούνται οι εθνικοί σύνδεσμοι να πάρουν συνεντεύξεις από την κάθε υποψήφια και να στείλουν μία σύντομη αναφορά στον **Ελβετικό Σύνδεσμο**, σχετική με την καταλληλότητα της υποψήφιας για την υποτροφία.
- Έντυπα αιτήσεων να ζητήσετε από την υπεύθυνη Επιτροπή Υποτροφιών Ελβετικού Συνδέσμου Επιστ. Γυναικών, Ταχ. Δ/ση, : Professor Erna Hamburger, 93 chemin du Levant, CH - 1005, Lausanne, Switzerland.
- Μόλις συμπληρωθούν τα έντυπα και οι σύντομες αναφορές είναι έτοιμες, να σταλούν όλα μαζί στην παραπάνω δ/ση μέχρι τις 20 Φεβρουαρίου 1987.

ναίκας και για την είσοδο της Ισπανίας και Πορτογαλίας στην ΕΟΚ.

Στις συναντήσεις αυτές συμμετείχαμε χωρίς δικαίωμα λόγου.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ

Η επανασύνδεση με τη Διεθνή των Επιστημόνων Γυναικών, αποκατάσταση και τη δυνατότητα του ΣΕΕ να παρέχει πληροφορίες για υποτροφίες που δίνονται μέσω της Διεθνούς και της αμερικανικής Ένωσης Επιστημόνων Γυναικών.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΙΣ ΝΕΙ

Συμμετέχουμε με εκπροσώπους μας στις Νομαρχιακές Επιτροπές Ισότητας Ανατολικής Αττικής, Αττικής και Πειραιά. Η ΝΕΙ Ανατολικής Αττικής διέκοψε τη λειτουργία της, ενώ της Αττικής υπολειπουργεί. Στον Πειραιά, όπου η εκπρόσωπός μας είναι και Πρόεδρος της ΝΕΙ, έχει αναπτυχθεί αξιολογη δράση.

Υπάρχει ένα ακόμα ζήτημα που θέλωμε να θίξουμε, αυτό της ΠΕΕΓΥ. Το 1983 ιδρύθηκε ο Σύλλογος αυτός με σκοπό να στεγάσει τις επιστήμονες γυναίκες που είχαν αποτύχει να εκπροσωπηθούν στο Σύνδεσμό μας το 1975 και 1978. Παρόλο που το σύστημα εκλογής οργάνων του ΣΕΕ, άλλαξε από πλειοψηφικό σε απλή αναλογική, οι κυρίες αυτές προτίμησαν να φτιάξουν αντισύλλογο. Το πρόβλημα μπορεί να ήταν ασήμαντο και να περιοριζόταν σε μικρό κύκλο αν ο Σύλλογος αυτός, προς μεγάλη κατάπληξη και δυσαρέσκεια όλου του Δ.Σ., δεν αναγνωριζότανε από κυβερνητικής πλευράς ισότητα με το ΣΕΕ σε διάφορες συναντήσεις και αν δεν είχε μια προβολή για εκδηλώσεις του εκτεταμένη από την Τ.Υ. Ομόφωνα, το Δ.Σ. αποφάσισε να θέσει αυτό το θέμα στη Γραμματεία Ισότητας.

Όλη αυτή η δραστηριότητα αναπτύχθηκε οπωσδήποτε από το Δ.Σ., το οποίο από την αρχή είχε να αντιμετω-

πίσει οξυμένο κυρία το οικονομικό πρόβλημα. Αποτέλεσμα ήταν να μείνει χωρίς γραμματέα εδώ και 4 μήνες. Έτσι για τις ανάγκες της Γραμματείας, όπως τακτοποίηση αρχείου μελών κ.λ.π. απασχολούνται μερικά μέλη του Δ.Σ. και μέλη επιτροπών διαθέτοντας αρκετό χρόνο για κάλυψη των συνολικών αναγκών της.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΣ.

Το ΔΣ λειτουργεί συνεχώς, εκτός από 1 μήνα το καλοκαίρι, σε εβδομαδιαίτη βάση. Και να το πούμε με καμάρι, στη πλειοψηφία των θεμάτων οι αποφάσεις παίρνονται ομόφωνα.

Πιστεύουμε ότι η πορεία στη δράση του ΣΕΕ είναι ανοδική. Τα προβλήματα όμως που υπάρχουν είναι ακόμα πολλά και το προχώρημα της δουλειάς του έχει ανάγκη από την οποιαδήποτε προφορά των μελών του.

Τα 2 κάνουντε τα 4.287.178!

...να πώς: Με την πιο κερδοφόρα επένδυση σήμερα. Αγοράζοντας Τραπεζικά Ομόλογα ΕΤΒΑ. Γιατί όμως να επενδύσετε τα χρήματά σας σε ομόλογα ΕΤΒΑ, όταν υπάρχουν τόσες και τόσες άλλες επενδύσεις;... Γιατί τα Ομόλογα ΕΤΒΑ:

Δίνουν μέχρι 21% τόκο, αφορολόγητο.
Αν δεν ξέρετε από τόκους, σας λέμε ότι είναι ο μεγαλύτερος τόκος που θα βρείτε.

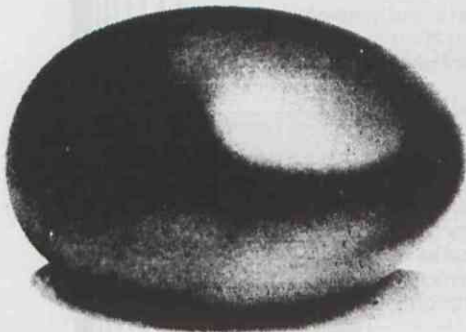
Έχουν τόκο σταθερό. Ναι, σταθερό για δύο ολόκληρα χρόνια, έστω κι αν μειωθούν τα επιτόκια.

Ρευστοποιούνται αμέσως σε ψηλότερη τιμή απ' την τιμή αγοράς τους, στο Χρηματιστήριο Αθηνών, ή στην ίδια την ΕΤΒΑ (μετά πάροδο 6 μηνών) και είναι μεταβιβάσιμα, χωρίς διατυπώσεις.

Ακόμη, τα ομόλογα ΕΤΒΑ είναι ανώνυμα και σε καμιά περίπτωση δεν αποτελούν τεκμήριο.

Ενδιαφερθείτε σήμερα κιόλας όσο ακόμη διατίθενται.

ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΙΜΩΝ ΕΞΟΦΛΗΣΕΩΣ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΕΤΒΑ					
Τίτλοι Δρχ	Επιτόκιο %	Αρχική Λήξη (μετά από 12 μήνες)	Λήξη 1ης Ανανέωσης (μετά από 24 μήνες)	Λήξη 2ης Ανανέωσης (μετά από 36 μήνες)	Λήξη 3ης Ανανέωσης (μετά από 48 μήνες)
5.000	17,5	5.875	6.903	8.111	9.531
25.000	17,5	29.375	34.516	40.556	47.653
50.000	17,5	58.750	69.031	81.112	95.306
100.000	17,5	117.500	138.063	162.223	190.613
200.000	17,5	235.000	276.125	324.447	381.225
300.000	17,5	352.500	414.188	486.670	571.838
400.000	17,5	470.000	552.250	648.894	762.450
500.000	19	595.000	708.052	842.579	1.002.670
600.000	19	714.000	849.660	1.011.095	1.203.204
700.000	19	833.000	991.270	1.179.611	1.403.737
800.000	19	952.000	1.132.880	1.348.127	1.604.271
900.000	19	1.071.000	1.274.490	1.516.643	1.804.805
1.000.000	21	1.210.000	1.464.100	1.771.561	2.143.589
1.100.000	21	1.331.000	1.610.510	1.948.717	2.357.948
1.200.000	21	1.452.000	1.756.920	2.125.873	2.572.307
1.300.000	21	1.573.000	1.903.330	2.303.029	2.786.665
1.400.000	21	1.694.000	2.049.740	2.480.185	3.001.024
1.500.000	21	1.815.000	2.196.150	2.657.341	3.215.383
1.600.000	21	1.936.000	2.342.560	2.834.498	3.429.742
1.700.000	21	2.057.000	2.488.970	3.011.654	3.644.101
1.800.000	21	2.178.000	2.635.380	3.188.809	3.858.460
1.900.000	21	2.299.000	2.781.790	3.365.966	4.072.819
2.000.000	21	2.420.000	2.928.200	3.543.122	4.287.178

Πού θα βρείτε τα ομόλογα ΕΤΒΑ:

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΤΒΑ

ΑΘΗΝΑ: Ελ. Βενιζέλου 18-20 Τηλ. 3237.981, 3237.381, 3230.771
Αμερικής 5 Τηλ. 3235.942, 3230.335, 3220.204 ΤΕΛΕΞ 214423

ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: Νίκης 45 Τηλ. 031.266126-9 ΤΕΛΕΞ 0412160

ΠΑΤΡΑ: Αράτου 17-19 Τηλ. 061.271967, 275332 ΤΕΛΕΞ C112176

ΒΟΛΟΣ: Αργοναυτών 62 και Γαμβέτα Τηλ. 0421.30512-5 ΤΕΛΕΞ 0282154

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ: Χούρδου & Ζωγράφου Τηλ. 081.221921-3 ΤΕΛΕΞ 0262172

ΚΑΒΑΛΑ: Λεωφ. Βασ. Παύλου 88 Τηλ. 051.229804, 229750 ΤΕΛΕΞ 0452180

ΙΔΑΝΝΗΝΑ: Αδέρωφ 3 - Πλατεία Εθνικής Αμύνης Τηλ. 0651.27757, 28498

ΚΟΜΟΤΗΝΗ: Βασ. Γεωργίου 19 Τηλ. 0531.26145, 26791 ΤΕΛΕΞ 0462130

Τα ομόλογα ΕΤΒΑ πωλούνται εκτός από τα καταστήματα της ΕΤΒΑ, στις Εμπορικές Τράπεζες, στο Χρηματιστήριο, στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και στην Ελληνική Εταιρία Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου.

Με ομόλογα ΕΤΒΑ, αυγατιίζουν τα λεφτά.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΑΔΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ Ι. Β. Λένιν. Άρθρα και μελέτες του Β. Ι. Λένιν (ή αποσπάσματά τους), που δίνουν ολοκληρωμένη την ταξική θέση των κομμουνιστών για τον πόλεμο, για την ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στους δικαίους, αμυντικούς, απελευθερωτικούς πολέμους και τους άδικους, ιμπεριαλιστικούς, κατακτητικούς. Μια συνεισφορά για την ολοκληρωμένη κατανόηση του οξυτάτου προβλήματος που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα: του προβλήματος του πολέμου και της ειρήνης.

ΛΕΝΙΝ

Για τους δικαίους και άδικους πολέμους

ΚΙΜ ΣΜΙΡΝΟΦ

ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ
Ο Φάουστ
έναντι στον Μεφιστοφέλη.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ. Ο Φάουστ ενάντια στον Μεφιστοφέλη; Κιμ Σμιρνόφ. Πού οδηγεί η γνώση; Ωφελεί τον άνθρωπο ή θα αποδειχθεί ότι είναι η καταστροφή του; Οι δύο αυτές αντικρουόμενες απόψεις, του Φάουστ και του Μεφιστοφέλη στον *Φάουστ* του Γκαίτε, είναι το κλειδί γι' αυτό το βιβλίο. Ο συγγραφέας μιλά με κορυφαίους σοβιετικούς επιστήμονες σχετικά με την αλληλοεξάρτηση των κοινωνικοπολιτικών και ηθικών θέσεων του ερευνητή. Ποιες μεθόδους μπορεί και ποιες δεν μπορεί να ακολουθήσει για να φτάσει στην αλήθεια.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΟΥ Κ. ΜΑΡΞ Β. Β. Λαπάεβα: Η συγγραφέας φωτίζει τις βασικές κατευθύνσεις της ανάλυσης από τον Κ. Μαρξ των προβλημάτων του δικαίου στο «Κεφάλαιο». Εξετάζει τη σημασία αυτού του έργου στη διαμόρφωση της ιστορικο-υλιστικής διδασκαλίας για το δίκαιο, και την ιδιαιτερότητα της μελέτης των νομικών θεμάτων στο «Κεφάλαιο».

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ 2
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΕΣΣΔ

ΚΕ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΣΣΔ

«**ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**» 2/86 Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ. Τα βασικά θέματα του τεύχους.

- Τα πυρηνικά όπλα και τα διλήμματα της διεθνούς ασφάλειας.
- Διεθνοποίηση της οικονομίας και κοινωνικές στρατηγικές των κρατών.
- Η ηθική της επιστήμης: έρευνα, προβλήματα, συζητήσεις.
- Η θέση του συγγραφέα στη λογοτεχνία του 20ου αιώνα.
- Οι προοπτικές του καπιταλισμού στον αναπτυσσόμενο κόσμο.
- Μεταξύ ηθικής και οικολογίας.

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΟΚ Γιώργου Πανιτσίδη. Όλο το φάσμα των συνεπειών που προκάλεσε και προκαλεί στην αγροτική οικονομία μας η ένταξη στην ΕΟΚ. Μια καινούργια μελέτη, που συμπληρώνει και βαθαινει τις προηγούμενες εργασίες του ίδιου συγγραφέα και άλλες πάνω στο καιριο αυτό πρόβλημα, που επεκτείνεται και αφορά τελικά το σύνολο της οικονομίας της Ελλάδας.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΝΙΤΣΙΔΗ
Αγροτική οικονομία
ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ
ΣΤΗΝ ΕΟΚ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Εκδόσεις ΣΕ Ζαλόγγου 11
106 81 Αθήνα. Τηλ. 3640 713, 3623 649

Χρωτέχ

* υποστρώματα χρώματα και βερνίκια
βιομηχανικών προϊόντων-μεταλλοτυπίας
οικοδομικών - ναυτιλίας - αυτοκινήτων.
ειδικά επενδυτικά βιομηχανικών εγκαταστάσεων
ανθυγρασιακά - οξύμαχα - υψηλών θερμοκρασιών
αντισκωριακά - δαπέδων βαρείας κυκλοφορίας

Χρωτέχ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΧΡΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΒΕΡΝΙΚΙΩΝ
Β. ΝΙΚΟΛΟΠΑΝΝΗΣ ΚΑΙ Γ. ΤΣΙΜΠΟΥΚΗΣ
ΧΡΩΤΕΧ Α.Ε.

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΡΝΗ 39, ΤΗΛ. 5233842 5229901

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Περιοδική έκδοση οικονομικού και κοινωνικού προβληματισμού
σε θέματα του αγροτικού χώρου

Συντακτική Επιτροπή

Π. ΓΡΕΒΕΝΙΤΗΣ
Ν. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
Ε. ΚΟΥΣΟΥΛΑΚΟΥ
Ε. ΣΓΟΥΡΑΚΗ

Η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος συνεχίζοντας τη συμβολή της στην επιστημονική έρευνα, εκδίδει νέο επιστημονικό περιοδικό, αφιερωμένο στη μελέτη θεμάτων του αγροτικού χώρου από τη σκοπιά των κοινωνικών επιστημών. Στο περιοδικό, που διευθύνεται από πενταμελή Συντακτική Επιτροπή Επιστημόνων της Διεύθυνσης Μελετών και Προγραμματισμού της ΑΤΕ, δημοσιεύονται πρωτότυπες (αδημοσίευτες) επιστημονικές εργασίες Ελλήνων και ξένων συγγραφέων με τη μορφή άρθρων, σημειωμάτων κλπ., καθώς και βιβλιοκριτικές και βιβλιοπαρουσιάσεις. Η συχνότητα έκδοσης του περιοδικού είναι τριμηνιαία. Κάθε χρόνο κυκλοφορούν τρία τεύχη σε ελληνική γλώσσα, καθώς και ένα ξενόγλωσσο τεύχος με επιλεγμένα άρθρα σε μετάφραση, καθώς και περιλήψεις όλων των άρθρων της χρονιάς.

Σύμβουλοι Σύνταξης

Δ. ΔΑΜΙΑΝΟΣ
Σ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ
Η. ΘΕΡΜΟΣ
Ο. ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ
Β. ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ
Κ. ΛΑΜΠΟΣ
Θ. ΛΙΑΝΟΣ
Ν. ΜΑΡΤΙΝΟΣ
Γ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ν. ΜΠΑΛΤΑΣ
Σ. ΜΠΑΜΠΑΝΑΣΗΣ
Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Σ. ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
Π. ΡΕΠΠΑΣ
Μ. ΣΑΚΕΛΛΗΣ
Γ. ΣΑΜΑΡΑΣ
Α. ΣΑΡΡΗΣ
Κ. ΣΟΥΛΑΣ
Π. ΣΠΑΘΗΣ
Γ. ΧΡΗΣΤΟΥ
Δ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Περιεχόμενα τεύχους

- Μ. Ντεμούσης: ..... Η Ζήτηση για Εφτά Κατηγορίες Τροφίμων στην Ελλάδα: Μια Εφαρμογή του Υποδείγματος του Rotterdam
- Μ. Ψαρρού: ..... Αγρότες, Κράτος και Ανάπτυξη του Καπιταλισμού στο Μεξικό
- Κ. Παναγιωτοπούλου: ..... Θεωρία και Πρακτική της Αποδοχής Καινοτομιών στη Γεωργία: Η Περίπτωση των Ομαδικών Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων
- Α. Μωυσιδής: ..... Εξω-αγροτική Απασχόληση στην Ελληνική Γεωργία: Μια Πρώτη Προσέγγιση
- Β. Μανιατέα: ..... Τα Όρια του Φορντιστικού Μοντέλου στην Ελληνική Γεωργία

ΔΕΛΤΙΟ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ _____
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ _____
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ _____
ΠΟΛΗ _____
ΤΑΧΥΔΡΟΜ. ΤΟΜΕΑΣ _____
ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ:
ιδιώτες _____ 1000 Δρχ.
υπουργεία, νομικά πρόσωπα, τράπεζες _____ 3000 Δρχ.
φοιτητές, σπουδαστές _____ 500 Δρχ.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 2ο ΤΕΥΧΟΣ.
ΔΙΑΘΕΣΗ: ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΑΤΕ
ΤΗΛ. 322 3586, ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΛΩ 19, ΑΘΗΝΑ 105 64.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 2ο ΤΕΥΧΟΣ

ΔΙΑΘΕΣΗ: ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΚΑΙ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΑΤΕ
ΤΗΛ. 322 3586
ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΛΩ 19, ΑΘΗΝΑ 10564.